42901/A

Axxx Ram

55350

ORATIONES
JATRICI ARGUMENTI

QUAS

IN PATAVINO GYMNASIO

Pro Anniverſaria Studiorum Inſtauratione

HABUIT

BERNARDINUS RAMMAZZINI

Practicæ Medicinæ Profeſſor

Illuſtriſſimis, & Excellentiſſimis D.D. Ejuſdem Gymnaſii Moderatoribus D.

Zedi

PATAVII, M. DCC. VIII.
Ex Typographia Vid. Frambotti,
Et Jo: Baptiſtæ Conzati.

SUPERIORUM PERMISSU.

D. Luigi Zangrandi

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

Illuſtriſſimis, & Excellentiſſimis D.D.

D. FEDERICO MARCELLO
Divi Marci Procuratori

D. HIERONYMO VENERIO
Equiti, & Divi Marci Procuratori

D. MARINO GEORGIO

BERNARDINUS RAMAZZINI
Felicitatem.

CUm mihi hactenus mos fuerit ſingulis annis pro ſolenni Studiorum inſtauratione Orationem aliquam in Lyceo habere,

ut diu feriatam Juventutem aliquo non incurioſo argumento ad capeſſenda ſtudia illicerem, cumque jam octavus agatur annus ex quò profeſſorio muneri in hoc Gymnaſio ſum addictus, ac totidem Orationes mihi ſint habitæ, quarum quidem nonnullæ typis traditæ fuerunt, aliæ publicam lucem non videre, conſultiùs fore credidi, ſi eaſdem in unum compactas evulgarem, quàm ſi diſſociatas, & citò perituras vagari ſinerem. Hoſce itaque puſillos ingenii mei fœtus in unum coactos, qualeſcumque ſint, Vobis Illuſtriſſimi, & Excellentiſſimi

Domi-

Domini ſiſto, ac tutelæ veſtræ commendo, quam ſi impetrarint, in publicum ſecuri prodibunt, ne, ſi laudem non promeruerint, deſpectui ſint futuri: Ea enim eſt apud omnes dignitas Veſtra, & Nominum Amplitudo, ut qui ſub patrocinio Veſtro degunt malignos afflatus non pertimeſcant. Optaſſem equidem librum grandioris molis Vobis offerre, & qui dignitatem Veſtram magis deceret, at forſan (ſi Lacheſi adhuc ſupererit quod torqueat) incrementum ſuſcipiet; etenim cum Inſtitutum hoc meum Studiorum principio inaugurandi, religiosè ſervare mihi in animo ſit,

Opuſ

Opuſculum hoc meum adjiciali O-ratione, & annua fœtura, ſenſim augeſcet. Ita Vos ad publica commoda, & literariæ Reipublicæ quoque felicitatem natos, niſi Seculo emenſo, & ſummis honoribus perfunctos, ex hac vita migrare fata non ſinant, mihiq; detur vitæ lineam ulteriùs producere, ut ſæpiùs Donario aliquo Vobis litare poſſim. Valete plurimùm Patavini Athenæi Cuſtodes Vigilantiſſimi, & Sapientiſſimi

Patavii Die 13. Junii 1708.

LECTORI BENEVOLO

S.

HAud ſum neſcius non defuturos quibus titulum quem huic meo Opuſculo præfixi, arrodere libido erit, quòd nimirùm complures, appoſita veluti hædera, allicere voluiſſe, & Oratoris quoque laudem affectaſſe viſus fuerim. Sentiat quiſque ut velit, ego certè hujuſmodi ambitione non ſum ductus, ut Orator dici, vel credi velim. Intra Medicinæ Caſtra ſteti, & quia quæ ex Cathedra dicturus eſſem, neque Progymnaſmata, neq; Prælectiones vocare poteram, cum à materia, de qua toto anno verba facturus eſſem longè differrent, Orationes appellare licuit; pro lubitu enim, & genio, ex Artis penu argumenta deprompſi, quæ mihi magis curioſa viderentur, & quibus documenta theorica, & practica Studioſæ Juventuti

tuti poſſem ſuggerere. Qua lege autem mihi interdictum eſſe debuit, ne aliquo ſermonis & eruditionis cultu id agerem, quando hac noſtra ætate, barbarie excuſſâ, alio vultu & ornatu in publicum Medicina procedit? Fecit hoc olìm Carolus Patinus, in hac Univerſitate celeberrimus Profeſſor, eruditione clarus, qui ſingulis annis elegantiſſimas varii argumenti Orationes in Lyceo habuit, ac typis tradidit. Cæterùm ſi diſertos Lectores Orationes hæ meæ non repererint, ægrè non feram, imò pro gratia habebo; eſt enim aliqua Eruditorum rejectio, qua uſus eſt Marcus Tullius: *Hæc doctiſſimum Perſium legere nolo, Lælium Decimum volo*, ajebat ille, ſic ego quoque mea hæc Eloquentiæ Profeſſores legere nolo, Medicos volo, eoſque ingenuos, & præcipuè, qui cultum aliquem à Medicina alienum non putent. Interim Lector benevole mea hæc æqui bonique conſule, & vale.

ORA-

ORATIO SECULARIS,

Quam Auctor primam habuit In Patavino Lyceo

Die XII. Decemb. Anno. M. DCC.

SI quis unquam fuit, A.N. qui in hoc ampliſſimo ac toto Orbe celeberrimo Sapientiæ Theatro primùm dicturus apertè trepidarit, eum ipſum eſſe me ſentio, & Vos, qui hìc conſiditis, ac me intuemini, ſenſiſſe jam video. Etenim cùm pro Medica facultate, ad quam publicè profitendam ſum accitus, dicendi mihi munus incumbat, eamque nunc magis, quàm aliàs, celebrari oporteat, quando noſtra hac ętate ſic crevit, ut grandior pene fieri non poſſit, idque ſit agendum in tam ſplendido lo-

co, ante ſpectatiſſimum tot Profeſſorum ac Literatorum cœtum, ac in ea Civitate, è cujus ſinu in Latium uſque manarunt Eloquentiæ Fontes, dubia, fateor, mihi mens hęret, non ſatis perſpiciens, quonam modo tantarum rerum magnitudini poſſit ſatisfieri. Jamdudum equidem, ac antequam patriis è laribus ſolverem, hujuſmodi animi æſtus præſenſeram, quos tamen compeſcere ſtudebam, ſubinde memorans, ſingulos hujus Lycei Clariſs. Profeſſores mihi pro more priùs audiendos, quàm Exedram hanc dicturus conſcenderem; rebar enim hoc pacto, poſſe me paulatim aſſueſcere, ut omnium poſtea ſimul oculos, & ora in me converſa firmiori obtutu ſuſtinerem, vel ſaltem trepidationem meam non tam facilè proderem. Verùm quàm læva mihi mens eſſet, & quàm parum fido Nepenthe curas meas ſopirem poſtmodùm cognovi. Singu-

li

Ii enim Eloquentiæ non minùs, quàm Sapientiæ præſidiis armati, audientem me deterruere cùm dicerent, quidpoſtea omnes ſimul facturi, cum me tam ineptè, & ſemipagano ſermone dicentem audirent? Sic nova in dies trepidandi ſuccreſcente materia, mihi non ſemel optandum fuit, ut in Areopago potiùs, ubi in tenebris agebantur judicia, quàm in Patavino Athenæo, coram fulgurante Sapientia veſtra, cauſam meam agerem. Quoniam verò aleam hanc, quocumque res cadat, ſubire mihi neceſſum eſt, ac ulteriùs humanitatem veſtram morari non decet, propterea rem aggrediar, ac eò lubentiùs, quò ſorte quadam in hujuſmodi tempus incidiſſe me video, quo Medicam facultatem peculiari modo celebrandi peropportuna oblata eſt occaſio. Dicendi principium itaque mihi erit Seculi hujus extremam pulſantis metam

 finis

finis & exitus, & conformandæ Orationis modum Romana dictabunt Exempla. Perantiqua, & ſolennis fuit olim Romæ conſuetudo, ut centeſimo quoquo anno ludos quoſdam agerent, tanta quidem celebritate, ac tam magno hominum conventu, ut una in Urbe totus pene Orbis hoſpitari videretúr. Ludos hujuſmodi, Seculares dictos, primus Valerius Poplicola, exactis Regibus, & primo libertatis Anno, inſtituit, quorum tempore adventante, miſſitabantur circumquaque Præcones, qui populos convocarent ad ſpectandos ludos, quos nemo vidiſſet unquam, nec eſſet ampliùs viſurus. Eruditis auribus veſtris nimis oneroſum me crederem, ſi ea, quæ per totum triduum, & trinoctium in ſumma Romani Imperii Majeſtate fieri conſueverant recenſere velim. Liceat mihi tamen ritum quendam memorare, quo ipſis ſolenne fuit

fuit Carmen quoddam, Seculare dictum, in Apollinis Palatini Templo græca & romana voce concinere, quo ob res illo Seculo proſperè geſtas Diis gratiæ agebantur, ac iiſdem Urbis, Senatus, Romanique Imperii æternitas commendabantur, cujuſmodi carminis penes Venuſinum Poetam pro ludis Auguſti egregium adhuc habemus Exemplar.

Jam pene Seculum exegimus decimum ſeptimum, exordio ab æra Chriſtiana, & redempta libertate deſumpto, quo Seculo mehercle nullum aliud fœliciùs, nullum glorioſiùs vidit, nec forſan ampliùs viſura eſt univerſa Medentum Reſpublica, ut in quo, & Profeſſorum ſolertia, & Fortunæ blandientis favor ex æquo decertarint, ut Facultatem hanc ad ſummum gloriæ faſtigium eveherent. Quemadmodum igitur Romanis (ſi fas eſt parvis magna componere) in ſeculari-

bus Ludis exacti Seculi geſta, & faſtus recolere & ſeculari carmine in Apollinis Templo inſignire mos fuit, ita mihi in hac Æde ampliſſima Sapientiæ, ubi datum eſt Apollineam Artem profiteri, mihi, inquam, liceat hac mea ſeculari Oratione Seculi hujus in re medica, proſperitatem recolere, ac perveſtigare, quibus machinamentis, quali alarum remigio Facultas hæc, quæ tot retrò actis ſeculis humi quodamodò repſerat, nunc tam in ſublime, ad prodigium uſque conſcenderit. Sic mihi talis contingat Oratio, qualem & materiæ dignitas, & loci reverentia, ac hujus ſapientiſſimi Conſeſſus majeſtas expoſcunt.

Ut Romanis documentis Orationis filum perſequar, Roma terrarum princeps, quæ Imperii fines eò uſque provexit, ut magnitudine laborans ſua de Imperii finibus ſtatuendis aliquandò cogitarit, quin-

quingentis pene annis à Romulo Conditore ſortem ſuam vidit intrà Italiæ clauſtra concluſam. Tandiu illi cum finitimis populis conflictandum fuit, imò interdum pro focis & aris dimicandum, & libertas ipſa quandoque auro redimenda. Erupit tamen poſt tam longum intervallum Romana Virtus, fractiſque Italiæ repagulis, citiſſimè totum terrarum Orbem tanquam flamma pervaſit. Hinc noſtra hac ætate non parùm laborat Annalium, & Numiſmatum fides, ut vix credi poſſit, Romam paulò plus uno Seculo tot bellis, tot victoriis eò deveniſſe, ut nec parem haberet, nec ſuperiorem.

Ablegatis ad Poetas & Mythologos notis figmentis de Apolline, Hygæaque, Hippocratem Medicæ Artis primum Conditorem fuiſſe, ſat abundè teſtantur egregia ejuſdem monumenta, imò quæ adhuc extant Oracula. Jecit quidem ille

ſumma, qua pollebat ingenii profunditate ſolida, ac æternùm duratura fundamenta, quibus egregiam molem ſuperſtruxit, ſed non abſolvit, ut cui ad Artem longam perficiendam, longior, imò Neſtorea, debebatur vita. Operi tam magnifico ex Galeni induſtria, Viri acris ingenii, & ſolertiæ, non levis acceſſit ornatus & amplitudo, cujus veſtigia ſi poſtmodum preſſiſſent Poſteri, jamdudum fuiſſet abſoluta, *æquataque Machina Cœlo*. Verùm ab Hippocratis & Galeni aevo uſque ferè ad hæc poſtrema duo Secula jacuit ſqualens & cultu horrida Medicina, cujus quippe nativum candorem obfuſcarint non parum Arabes, ac Mauritani; quin (quod pudet referre) & Græcè & Latinè loqui penè dedidicit, voces adeò barbaras crepans, ut propter ipſas penè liceret vadimonium deſerere. Non vacat hìc tam diuturni, & gravis Veterni cauſas diſqui-

diſquirere, ni forſan arbitrari liceat, id fato quodam contigiſſe, ut huic Seculo tota reſervaretur gloriæ plenitudo; habent quippe, ut reliqua omnia, ſic Artes, & Scientiæ ſua Sydera, quibus ſplendeſcant magis, & culmen ſuum pertingant.

Præluxit quidem huic Seculo præcedens aliud, & Medicina à barbarie & ſqualore non parùm vindicata, magna futuri incrementi exhibuit præſagia, aſt id ſub finem præſtitit, & cum ad metam jam properaret. Seculum verò iſtud ab ipſis incunabulis uſque ad extremum ſenium egregia ſuæ virtutis edidit ſpecimina, ac ſemper ferax, validumque tot præſtantiſſimos Heroes edidit (& quorum pars magna fuit nobiliſſimum iſtud Lyceum) ut nonniſi Nomenclatoris miniſterio juſta fieri poſſet illorum recenſio. Hi ergo anatomicis ſtudiis inſtructi ſumma alacritate,

tan-

tanquam è ſtativis erumpentes, ampliſſimum Naturæ imperium ſunt adorti; ac alii quidem Regnum Animale; alii Minerale; alii Vegetabile ſibi pertentandum delegere. Tam provido conſilio velificante fortuna, ſub ipſius Seculi initium, viam præmonſtrantibus Aquapendente, & Caſſerio; in Regni Animalis interiora altiùs penetratum eſt, cùm anteà circà oras extremas Anatomicorum ſolertia velitatione quadam oberraſſet. Per innumeras ergo Animalium cædes, crudeli quidem diligentia, ſed in bonum commune ceſſura, in amplam Regionem, adſpectu jucundam, fluentem lacte, ac Venerandæ Antiquitati non antè viſam, perventum eſt. Lactearum Venarum Inventum hìc innuo, quod Clariſs. Aſelio potiſſimùm debemus, qui primus in Microcoſmo Galaxiam indigitavit, veros nempe ductus, per quos Chyli pars

tenuior

tenuior diſcurrit in Mare purpureum devolvenda. Fœlix profectò, ſi Cordi potiùs, quàm Hepati nectareum hoc libum deberi advertiſſet, nec pluris credulæ Antiquitatis documenta, quàm Veritatis indaginem feciſſet.

Verùm rei novitate ac tam jucundo ſpectaculo forſan abreptus, ſuam paſſus eſt perfrigeſcere induſtriam, communi tunc temporis præjudicio detentus, lacteum ſcilicet ſuccum purpurã in Hepate induere. Quòd ſi tot rivulos per meſenterium ſuperiora verſus diſcurrentes in unicum fluentum neceſſariò coire debuiſſe animadvertiſſet, donec in cavitatem aliquam contentum humorem profunderent (quod enim flumen eſt, quod certo tramite ad Mare non devehat?) ſicuti lactearum principium deprehenderat, ita quoque earumdem finem deprehendiſſet. Sic autem integram, quam Sors obtulerat, glo-

Vid. Sẽnert. de Morb. Meſẽnt.

riæ

riæ palmam cum Pecqueto partitus eſt, qui candida primi Obſervatoris veſtigia relegens Chyloſi laticis ſtagnum, ac Thoracica vaſa Chylum in ſubclaviam refundentia poſtmodùm obſervavit, magnoque plauſu lactearum hiſtoriam feliciter abſolvit. Meherclè tamen fortunati ambo, qui per lacteam viam, ac veriùs quidem, quàm priſci Heroes ad nominis immortalitatem migraſtis. Chyli ergo motu, ac illius ductibus in apricum deductis, illicò ab hæmatoſeos munere exauctoratum Hepar, ac purpura illi detracta, Venæ Meſentericæ à Chyli vectura abſolutæ, Cordi priſca dignitas reſtituta, lactis generatio in mammis patefacta, multæque futiles diſceptationes, quæ ad ravim uſque Scholas exercuerant, è Foro Medico penitùs proſcriptæ.

Verùm ſicuti proſper eventus ad alium proſperiorem perſæpè viam

pandit,

pandit, ita inſigne lactearum Inventum aliud glorioſiùs, circularis nempè ſanguinis motus, excepit. Phœnomenon iſtud, non ſecùs ac novum & prodigiale in Cœlo Sydus, omnium Oculos valde perſtrinxit, tanquam in Medentum Repub. magnam portenderet rerum viciſſitudinem. Tam admirabile Oſtentum, nobis quidem novum, Naturæ antiquiſſimum (quid enim, precor, Veritate antiquiùs?) circa hujus ſeculi ſextum luſtrum primus omnium Mundo viſendum præbuit Celeberrimus Harvejus, cujus nomen tandiu ſtabit, quandiu movebitur ſanguis, ac in orbem agetur è Corde in Arterias, ab Arteriis in Venas, à Venis in Cor, refluo curſu rediturus.

Non ſecùs ac liquidis phrygius *Ovid. l. 8. Met.*
Mæander in undis
Ludit, & ambiguo lapſu refluitque, fluitque,

Occur-

Occurrenſque ſibi venturas
adſpicit undas.

Ex Italis noſtris tamen (ut ſuus cuique honos perſtet) ac potiſſimùm à Celeberrimo, & ſui ſeculi omniſcio Viro, Paulo Servita, non exigua tam famoſi Inventi documenta Venetiis, ac Patavii, hauſit Harveius, quæ poſtea in ordinem digeſta poſt ſuum ad Britannos reditum evulgavit & Orbi literato patefecit. Aſt ab Italo ſolo, tanquam divite Fodina, informem hanc gemmam & rudi ſaxo involutam Anglus ille Artifex, ac peritus rerum Æſtimator eruerit, illam tamen ſic expolivit, ſplendentemque effecit, ut eam Orbi erudito, veluti rem ſuam venditare potuerit. Verùm, ut fieri aſſolet, ac ſicuti olim Vir magnus literis prodidit, *Intacta & nova, graves offenſæ, levis gratia*, ſic Harveio ex tam celebri ac frugifero Invento nulla ferè gratia, imò non niſi

Vid. V. vall. in Epiſt. ad Barthol.

Plin. Iun. l. 5. Epiſt. 8.

niſi probra, cum illud Mundo aperuit, acceſſere. Hinc Pariſanus, illinc Primiroſius, aliique hunc Magnæ Britanniæ Democritum, non ſecùs ac olim ſuum Abderitæ, inſanire proclamarunt. Illorum tamen latratus Magnus Vir ille deſpexit, nec quemquam reſponſo eſt dignatus, Tempori, Judici æquiſſimo, cauſa commiſsa, donec tandem pro livore, qui ut plurimùm in vivis paſcitur, ac cineribus parcit, meritas laudes, & æternam venerationem promeruerit. Hinc penes Literatos omnes, cum Philoſophos, tum Medicos, nihil æquè celebre eſt quàm Harvei nomen; nihilque tam pro rato habitum, quàm admirandum hoc Naturæ Magiſterium, ut certior ſit ſanguinis in Microcoſmo circuitus, quàm Aquarum in Magno Mundo è fluminibus ad Mare, & è Mari ad fontes & flumina pericycloſis.

Quid

Quid nunc clariores priorum temporum Medicinæ Coriphæos, dicturos putamus ſi ab Ælyſiis evocari poſſent, ac iiſdem non apodicticis argumentis, ſed oculata fide purpurei laticis in orbem motus demonſtraretur? Quid, inquam, dicturos putamus de commentitia tot facultatum familia? quid de ſuis Morborum theoriis? quid de tam curioſo in phlebotomia venarum delectu? quid de credita Revulſionis per Venam ſectam tam grandi poteſtate? quid de ſuis Intercipientibus, quid de Derivantibus, quid de tot errorum tenebris, quibus tranſverſi agebantur, quos Phœnomenon iſtud ſplendidiſſimæ facis ad inſtar planè diſcuſſit? Hiſcerent profectò, & animalem œconomiam ab ea longè diverſam, quàm ipſi in mentibus ſuis procuderant, & hiſce quoque in Scholis tradiderant, admirarentur ſtupore perculſi, non ſecùs ac

Arabes

Arabes illi, qui in Caſtra Pompei trangreſſi alium admirabantur umbrarum ordinem, quàm quem in torrida Regione ſpectare conſueverant, de quibus ſic Poeta. *Luc.l.3.*

Ignotum vobis Arabes veniſtis in Orbem,
Umbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.

Mirarentur ſane tanquam Hoſpites, quomodò tam ſiniſtrè, ac inverſo ordine illorum animis res procederent, ac ſecum ipſi non caperent, quòd rem tam obviam ignorarint, quaſi noſtrum hoc Seculum illud ipſum ſit, quod olim prænovit, ac prædixit Seneca, qui cùm à morali Philoſophia, quæ *l.7.c.25 Q.N.* paucos ſemper habuit Auditores, ad naturales quæſtiones divertiſſet, ſcriptum reliquit, venturum tempus quo Poſteri mirarentur, *illos tam aperta neſciviſſe.* E' Cymmeriis tenebris igitur, ac poſt altam noctem Mundo coævam, Har-

vejano Phoſphoro emergente, cœpit albeſcere Veritas, ut non amplius in dubia & crepera luce, ſed in meridiana claritudine ſatis pateat, quale ſit Microcoſmi politicum regimen, quis ordo, quis Promocondus, quis Alimoniæ Diſpenſator, cùm antea vi ἕλξεως non ὤσεως per attractum, non appulſum alimenti, partes omnes nutriri, conſtans quidem, ſed æquè fallax eſſet opinio. Abſit tamen, quòd in eorum, qui Seculum iſtud præceſſerunt, famam & exiſtimationem quidquam ſtatuam; colendi ſunt utique, ac Parentum loco habendi, multumque illis debemus, ſi illorum ſtudiis adeò profecimus, ſi nos, veluti ſuper Gigantum humeros, tam longè proſpeximus. Choream itaque ducente ſanguine, cœteros humores, ut ſuccum pancreaticum, Lympham, nervoſum laticem, & quotquot alia fluida in humano corpore deprehendit

hendit Proſectorum ſolertia, facili obſequio, & hydraulico quodam concentu in orbem moveri compertum eſt; hinc Virſungii, Bartholini, Rudbechii, Vuilliſii inclaruere nomina.

Quot alia porrò Phœnomena fortunatiſſimum hoc Seculum vidit? res parvas ac minutas omittam, ne relictis fontibus, rivulos, ut dici ſolet, conſectari videar. Veſicularem Pulmonum ſtructurã, nec non Hepatis, & Lienis glandulosam compagem Mundo aperuit Malpighius, veram nervorum originem Fracaſſatus, variam, & numeroſam glandularum ſobolem & uſum Vvarthonus ac Steno, Vaſorum lymphaticorum valvulas Sylvius, & Rudbechius, ductus ſalivales Gliſſonius, generationis Organa, & Ovarium mulierum R. Graaff, Cordis fabricam Lovverius, Muſculorum ſtructuram & motum ad Geometriæ leges nun-

quam ſatis laudandus Borellus. Parcant, quæſo tot Clariſſimorum Virorum Manes, ſi illorum nomina ac geſta unico veluti faſce complector tam numeroſa etenim hoc Seculo giganteo Heroum eſt phalanx, ut Orationi ſuus ordo conſtare non valeat. Hiſce artibus igitur, his ſtudiis Profectorum phalanges ferro, & Microſcopiis armatæ per totum Animale Regnum palantes diſcurrere viſæ ſunt, ut nil tam abditum eſſet, nil tam profundè repoſitum, quod in apertam lucem non fuerit protractum. Hoc pacto Medicina, præ cæteris naturalibus Scientiis, quibus multum lucis fœnerata eſt, caput extulit, & unius Seculi compendio tot ſeculorum damna penſavit.

Valeant ergo priſcæ illæ Catonis *Plin. H. N. l. 9.* querelæ quibus cenſoria veluti virgula ſuorum temporum Medicos ſugillabat. *Diſcunt*, ajebat ille, *periculis noſtris, experimenta per mortes*

tes agunt Medicoque tantùm hominem occidiſſe, ſumma impunitas eſt. Diſcimus profectò alienis periculis, & experimenta per mortes agimus, ſed Animalium, quæ mactamus, quorum viſcera luſtramus, in quibus vivam anatomem exercemus, & per longam illorum torturam veritatem in alto poſitam extorquemus. Experimenta, inquam, per mortes agimus, dum per Medicinam infuſoriam (quod hujus Seculi quoque egregium Inventum eſt,) in Venas Animalium venena infundimus, ac poſtmodum, illis extinctis, obſervamus quamnam labem Sanguini affricuerint, num illum in craſſamentum, & offam quandam coegerint, an in atrum liquamen diſſolverint. Quin ab uno Animali in alterius venas ſanguinem transfundimus, quo pacto Juventam renovandi modum didicimus. Jam fabula deſiit eſſe, quod de Medea commenti ſunt

Poetæ, quæ ut Aeſoni ſenio confecto juvenile robur conciliaret, reſectis jugularibus, vitales ſuccos per os & vulnus infudit; en quàm eleganter à Poeta deſcribitur.

Ov. l. 7. Met.

—Stricto Medea recludit
Enſe ſenis jugulum, veteremque exire cruorem
Paſſa replet ſuccis, quos poſtquam combibit Aeſon,
Aut ore acceptos, aut vulnere, barba, comæque,
Cannicie poſita, nigrum rapuere colorem,
Pulſa fugit macies, abeunt pallorque ſituſque.

Hominem porrò occidiſſe, ſumma, ut Medicinæ Oſores, volunt, ſit impunitas; at ſumma quoque eorum dementia eſt, qui in tanta peritorum Artificum copia, Agyrtis & Circulatoribus ſe curandos committunt, & à quorundam blanditiis, ob crebras viſitationes, ſe capta-

captari ſinunt, qui, ut ajebat Sidonius, *parum docti, ſatis ſeduli, multos ægros officioſiſſimè occidunt.* Lib. 1. Ep.10

Neque Pithagoræus aliquis lanienam hanc animalium probro nobis obtrudat; etenim ſi animalia mactamus, quæ tanto ſtudio noſtris in laribus educamus, quæ in artis culinariæ gratiam, imò interdum pro ganea, ſaginamus, quare nobis ut plurimùm Canes macie confectos necare, & hujuſmodi victimis Veritati litare non liceat? Pingues ac toroſos Juvencos florum coronamentis ornatos priſci Haruſpices ad ſuorum Numinum aras immolabant, ut divinando ignarum vulgus fallerent. Nos in quocumque animalium genere Extiſpicia noſtra celebramus, ſeu pinguia ſint, ſeu ſtrigoſa, ſeu magna, ſeu puſilla, in Elephante, in Formica, in Culice, in Acaro quoque, ſi lubet, non ut alios decipiamus, ſed ne

decipiamur, imò ut immenſam Divini Conditoris Sapientiam admiremur, ut ſic Atheiſmum è Mundo eliminemus. E' Luciani Schola etenim Lyciſcus aliquis in Theatrum Anatomicum pedem immittat, pius exibit. At quid aptiùs ad notionem aliquam ſupremi Numinis mortaliùm mentibus imprimendam humana poterat excogitare ſolertia, quàm Anatomicam indaginem! Divini Opificis cuncta nexu admirabili componentis peculiaris, ut ita dicam, ludus eſt Syntheſis, humani ingenii propria eſt Analyſis. Pro Secularium ludorum celebritate (quos in Deorum honorem inſtitutos ajebant) ingentes Belvæ, & multa Gladiatorum paria in Theatra urgebantur, ut ad invicem pugnando P. R. oblectamento eſſent, ac homini alterum jugulanti magno plauſu acclamabatur. Mitiores ac ſanctiores ludos habent hæc noſtra tem-

pora;

pora; dum in Theatris noſtris Animalium viſcera luſtrantur, dum Inſecta quoque ſecantur, attonito ſtupentique animo Divino Artifici ſolumodo plauditur.

Neque verò leve eſt quod univerſæ animantium Naturę pro ſuſcepto beneficio Medicina rependit; quænam enim animalia, quos alites, quæ reptilia, quos vermiculos Terra educat, quos piſces, quæ monſtra alit Oceanus, quorum imagines in amplis Voluminibus non ſint depictæ? Quin, quod elegantiùs eſt, ipſa animalium primordia, & ſucceſſiva incrementa, quotidiana Ovorum inſpectione (quam Spartam primò Fabricius in Patavino Theatro, mox Malpighius in Bononienſi adornarunt) tam eleganter, tam affabrè exarata ſunt, ut noſtro hoc Seculo abſolutam, & ab Ovo, ut dici ſolet, Animalium habeamus hiſtoriam. Quantum ergo humanæ ſolertiæ

lertiæ datum, perſpectam omnium penè viventium ſtructuram ac indolem habet Ars Medica; novit intus & in cute; novit numerum partium, novit menſuram ac ſymmetriam, qua ſibi ad invicem reſpondent, novit quoque in pondere. Cui etenim non innotuit Clariſs. Sanctorii Inventum, qui primus, & ex hoc Lyceo, Staticam in Medicinam invexit?

Luſtrato igitur, & pererrato toto animali Regno, mediciſque legibus parere juſſo, ad excolendum id, quod tanta Diſſectorum induſtria partum fuerat alii ſolertiſſimi Viri operam ſuam impenderunt. Hinc ad veram & ſolidam Morborum theoriam & praxim ſtatuminandam egregia prodiere Monimenta, ut Phyſiologię & Pathologiæ reformatę Methodi medendi ad ſanguinis circulationem, novæ Hippocratis Aphoriſmorum ad veritatis normam Expoſitiones, Phar-

maceu-

maceuticæ & Chirurgiæ Rationales, Irides febriles, nova Medica Syſtemata, ac tot alia cedro digna Volumina.

Non minori quoque alacritate, nec diſpari ſorte ad Seculi famam perennandam in Regni Mineralis viſcera itum eſt. Et hìc quoque in quo ſe exerceret Anatomes invenit, non quidem ferro, ſed Igne, magno rerum Analyſta. Vulcani miniſterio itaque, qualis nunc eſt bellandi forma, foſſilium, & metallorum omnium ferocia perdomita ac triumphata, eò uſque devenit Hermeticorum ſolertia, ut ea, quæ forent magis ſylveſtria, cicurare didicerit, & quæ diſcreta dirum ac mortiferum eſſent venenum, ad invicem conſociata, Antidoti naturam adſciſcerent. Haud ibo inficias, quin priora quoque Secula egregios Viros habuerint, qui nervosè quidem, ac totis viribus Mineralis Regni latebras

pertentarint, adeò ut ſibi triumphales currus confinxerint. Verùm mineralia triumphata potiùs, quàm victa. Revera hoc Seculo Hermetica diſciplina rem planè confecit, & omnium penè, quæ in Terræ ſinu Natura recondiderat, analyſi facta, medicam gazam ditavit, effecitque ut ea, quæ priùs *irritamenta malorum* dici poterant, in medicamenta ſaluberrima tranſierint. Antimonium, quod tam variam ſortem expertum eſt, ac aliquandò tam malè audiit, ut à Pariſienſi Curia olim damnatum fuerit, ac in exilium actum, licet poſtmodum abſolutum & revocatum, nunc ope Chymica ad tam bonam frugem redactum eſt, ut apud celebriores Pharmacopolas inter ſelectiora remedia ſuum habeat elegans Narthecium. Quin varios ad uſus paratum, modò emeticum eſt, modò catarticum, modò diaphoreticum,

V. Ettm. T. 2. de Med. purg.

cum, ac, ſi lubet, etiam coſmeticum. Quænam febris, precor, imò quinam morbus eſt, quem oppugnandum ſuſcipiat Medicus, niſi Stibio diaphoretico armatus? Mercurius quoque, Servus ille olim fugitivus, nunc vinctus & in compedibus, ad quamcumque enchiriſim paratus eſt, ac modò ſe præcipitari, modò in ſublime projici patitur; imò cum volumus, in Torricelliana fiſtula (quod hujus Seculi quoq; nobile Inventum eſt, quod cum Philoſophorum, tum Medicorum exercuit, & adhuc exercet ingenia) perpetuò ſuſpenſus pendere cogitur, ut ſic ingruentium tempeſtatum, atque etiam exinde ſecuturæ ſerenitatis fidelis ſit Præmonſtrator. Nimius eſſem ſi remedia martialia, jovialia, ſolaria, antihectica, ſtomachica, ac tot alia è metallorum ſinu ad herculeos morbos perdomandos eruta, multaque alia recenſe-

re

re velim, ſub quorum ingenti & magnifica ſupellectile penè laboramus. Præterire tamen non liceat, Thermalium aquarum virtutem non ſolùm magis, quam aliàs, nunc eſſe exploratam, ſed tam exactam ope Chymica illarum analyſim factam, ut varia mineralium genera in aqua naturali diſſolvendo, ipſius Naturæ magiſteria Ars æquare potuerit, magno utique ægrorum commodo, ut propriis in laribus eos videant Fontes erumpere, quos morbi conditio repoſcat. Jamduduṁ equidem damnum ſenſerat rerum Parens Natura, dum Fontes ſuos hinc inde muſcoſos, ac fere deſertos conſpiceret, ſecumque ipſa mirabatur, quomodo tantum gratiæ medicatis ſuis ſcatebris deceſſiſſet, cum per tot ſecula, *commune Medentum auxilium* audiſſent, ut de Aponitanis cecinit Claudianus; aſt cognita cauſa riſit, ac de Hermetica diſci-

plina

plina rectè judicavit, quòd illius magna Opera tam parvo labore luſiſſet. Hoc pacto quot egregii Viri nomina ſua immortalitati commedarunt, ut Libavius, Drebellius, Crollius, Helmontius, Poterius, Tachenius, ac poſtremò celeberrimus Ettmullerus?

Non minùs proſperè quoque in vegetabilis Regni amplitudine perveſtiganda à Botanicis allaboratum eſt. Neque hujuſce rei adeò longè mihi teſtimonia erunt petenda. Ad Patavinum Hortum provoco, quem meritò appellare liceat Plantarum totius penè Orbis Coloniam florentiſſimam. In hoc etenim, non ſecùs ac nativo in ſolo, ac præſertim ſub tanto Pręſide, Plantæ omnes ex quacumque Mundi plaga, ſeu calenti, ſeu algida revulſæ feliciter vernant,

Miranturque ſuas frondes, nec-non ſua poma.

Diverſa tamen Methodo, ac re-

liquis

liquis temporibus, noſtra hac ætate exculta eſt Botanica; anteà circa externam Plantarum effigiem, & ſignaturam præcipuus impendebatur labor, ut ea in re abſolutam haberemus Plantarum hiſtoriam; modò perfectam habemus Anatomem. Oculis enim microſcopio armatis Plantarum parenchymata, membranas, fibras, utriculos, canaliculos, per quos liquor nutritius in Plantam, & è Planta in radices in orbem fertur (qualem circuitum magnus olim adumbravit Hippocrates) apertè conſpicimus. Quòd verò præcipuum eſt, innumeris experimentis, non tralatitia Scriptorum fide, Plantarum omnium, fruticum, ac herbulæ cujuſque exploſis Veterum fabulis, ſatis explorata eſt Virtus, & quanam in parte concluſa lateat, num in volatili, an fixa, num acida, an alchalina. Sic non ampliùs, veluti olim, plantarum

de Nat. Hue. n. 32.

tarum cujuſcunque ordinis confuſaneo apparatu, & excogitata compoſitione luxuriæ (uti olim de Theriaca Plinius) parantur remedia, ſed tota ſua ſimplicitate, ac nativa dote à cordatis ac ingenuis Profeſſoribus Vegetabilia in uſum revocantur, adeò ut ad Homericam Medicinam Ars medendi paulatim remigret. *Medicina quondam*, ajebat Seneca, *paucarum fuit ſcientia herbarum, quibus fluens ſiſteretur ſanguis, vulnera coirent paulatim*. Sic Helena apud Homerum ſola radice Oenopię, qua à Theonis Regis Uxore fuerat donata, nobilem illam mœroris antidotum, Vinum Nepenthes, paravit, quo Menelai, & Telemachi Uliſſis filii luctus & curas conſopiret. Equidem eò ventum erat, ut qui prolixiores ac palmares remediorum formulas (ſcriptas & à tergo quandoq;) Ægris pręſcriberet, is verè utramq;paginam abſolviſſe crederetur.

l. 29. H. N. c. 1.

Ep. 95.

Od. 8.

In hac quoque re Fortunæ favor acceſſit ; quot enim ſeculis deſudarunt Artis primores ; ut febrifugum aliquod reperirent , vel arte conflarent ? Modò è Peruviana regione Cortex ad nos defertur , divinum plane remedium ad malè natam febrium ſobolem exterminandam. Poſtremò ut inoffenſa proſperitate ad extremam ſui metam Seculum iſtud procederet , paucis abhinc annis novum antidyſentericum remedium in Europam delatum eſt , radix nempe quædam , cujus admiranda virtus in cruentis alvi fluxibus , multis experimentis comprobata eſt , qua de re elegantiſſimum libellum edidit Leibnitius , Vir Celeberrimus. Lubenter equidem , ac ut mei muneris, eſt egregios Profeſſores , qui Botanicam hoc Seculo illuſtrarunt, hìc memorarem ; verùm quos primo loco memorem , cum omnes primas teneant? Abſit , quòd hac

in

in re cujuſquam dignitati & famæ quicquam detractum velim; omnes in commune bonum allaborarunt, ſuus quemque honos tuebitur. Jactat, æternùmque jactabit Gaſparum, & Joannem de Bauhinis ambos fratres Helvetia, Paulum Hermanum Batavia, Joannem Rajum Anglia, Robertum Moriſonum Scotia, Joſephum Pittonē Tournefortiū Gallia, Fabium Columnam, Lælium, & Jo: Baptiſtam fratres de Triumphetis, Illuſtriſſimum & Spectatiſſimum Virū D. Abbatem Felicem Viali, Patavini Horti Præſidem, nunquam ſat dignis laudibus noſtra condecorabit Italia.

Grande igitur patrimonium, ac tam magnificam ſupellectilem Poſteris noſtris relinquimus, Auditores Nobiliſſimi, ut partæ magnitudinis optanda ſit potiùs conſervatio, quàm ſperanda amplitudo. Ac profectò ſi tot experimenta, ſi tot tentamina, vel in

minimis, mente recolamus, ſi celeberrimæ Naturæ Curioſorum Academię Ephemerides, ſi ea, quæ veluti in faſtus, & acquiſiti Imperii Rationaria relata ſunt, ut Acta Lipſienſia, Haffnienſia, Britannica, Gallica, Italica evolvamus, citrà jactantiæ aleam fas eſt aſſerere, Veritatem penè occupatam, tria ampliſſima Naturæ Regna in medicam poteſtatem quaſi ex toto redacta. Admirari tamen ſemper licebit quomodo tot publica Gymnaſia, moribus, locorum diverſitate, religionis quoque cultu diſſita, tanto, ac adeò tacito inter ſe animorum conſenſu, in eundem finem collimarint, ut Seculum iſtud perennarent. Quomodo autem à tot inter ſe fœderatis Academiis Natura per integrum Seculum circumventa, obſeſſa, tot machinis petita, arietata, vinctas tandem non daret manus, ac non pateretur ſibi peplum detrahi, ut non

non ampliùs perſonata, ſed tota quanta eſſet, Oculis noſtris pateret? Illa equidem ſub Iſidis perſona nimis jactabunda olìm hiſce gloriabatur verbis. *Ego ſum Univerſum, & flammeum meum mortalium nemo aperuit*: ac propterea ut ſcrutatorum induſtriæ ſecuriùs illuderet, ſe totam in minimis abdiderat; in minimis quoque quæſita eſt, inventa eſt, flammeoque detracto, in apertam lucem protracta. *Plut. de Iſid.*

Quid ergo ſupereſt agendum? Nonniſi, quemadmodum Romanis in ſecularibus ludis mos fuit, ut ob res proſperè geſtas Divinæ beneficentiæ agantur gratię (& quando Romanæ libertatis, & Latini ſanguinis reliquiæ è Tyberi in Adriacam Regiam veluti in Portum conceſſere) ut pro *ampliſſimo Senatu*, *pro Sereniſſimo Principe*, *pro Veneti Imperii æternitate ſuſcipiantur Vota*; hoc enim ſtante æternùm ſta-

 bit,

bit, vigebitque celeberrimum iſtud Athenæum. Stabit profecto, ac novo in dies exiſtimationis & famæ incremento, quod hactenùs obtinuit, potiori jure retinebit, nimirùm ut cœteris præcellat. Videte quæſo quos illius cuſtodiæ Sapientiſſimos Moderatores præfecerit ampliſſimi Senatus auctoritas? Ii Veneta in Urbe, tanquam è Specula, non ſolùm illius incolumitati, verùm amplitudini & decori, vigili cura proſpiciunt. Videte quoque, quos ſpectatiſſimos Viros illi propiùs, tanquam tutelaria Numina adeſſe voluerit. Tanti intereſt hanc Palladis Arcem antiquiſſimam in hac Civitate cuſtodiri, ac in Adriaca Regia Martis Armamentarium ipſum, illud qnidem ad publicam ſecuritatem, hanc ad publicam felicitatem. Ibi non ſecùs ac in Lemnia Vulcani Officina ad arma conflanda continuò deſudant, & ictus ingeminant

nant Steropes, ac Brontes,

— Stridentque cavernis *Vir. Æne. l. 8.*

Strictura Chalybum, & fornacibus ignis anhelat.

Hìc ad conflandos homines numeroſa Sapientum Virorum exercetur phalanx, & continuo, ſed non improbo labore perſtrepunt Scholæ, Atria,

Semper & aſſiduo ruptæ Lectore Columnæ. *Juven. Sat. 1.*

Sic autem decebat, imò oportebat, Venetam Majeſtatem non ſolùm armis eſſe decoratam, ſed Sapientia quoque armatam.

Juxtà Patavium locum quendam olìm fuiſſe, ubi Geryonis Oraculum colebatur, eumq; locum adiiſſe Tiberium, nondum Imperatorem, jactiſque in Aponi Fontem aureis talis, futuri Principatus præſagia ſuſcepiſſe, ex Svetonio habemus. Non eſt quòd ubinam eſſet mendacis Oraculi Domicilium curiosè diſquiramus, dum in hac

Civitate Lyceum iſtud extat, ubi humanarum, divinarumque rerum tot ſunt Oracula, quot Profeſſores. Sic antiquam hanc Reip. Literariæ Sedem ſartam tectam tueantur Superi, *cui nec metas rerum, nec tempora ponant.*

Feli-

Feliciùs curarì à Medico popularem gentem, quàm Nobiles, & Principes Viros.

ORATIO SECUNDA

Habita Die XII. Novemb. Anno M. DCC I.

NOn poſſum, fateor, non admirari A. O. quomodo mentibus noſtris tam altè inſederit communis de Fortunæ ſupra res humanas dominatu opinio, ut ſi Templa, & Aræ more Veterum non exſtent, ubi ad bonæ Fortunæ ſimulacrum litemus, neſcio quid tamen ignotum Numen mente concipimus, quod nobis benignum & ſalutare vovemus, cum ad novum aliquid moliendum ſollicitamur. Sic nimis amplam poteſtatem in rebus,

rebus, tum publicis, tum privatis illi affingimus, in politicis, in œconomicis, in magnis & privatis domibus, licet etiam infimæ ſortis, hinc omnibus in locis ſola Fortuna invocatur, ſola laudatur, non raro etiam arguitur, tanquam cæca, temeraria, invida, & injuſta bonorum diſpenſatrix. Nihil autem eſſe ubi quid, & quantum poſſit Fortuna, magis, appareat, *quàm in Gubernatione, in Navigatione, in militari Imperio, ac Medicina,* ſcripſit Plato in libris de Legibus; hinc nihil æquè vulgatum eſt, nihilque magis pro re indubia acceptum, quàm oportere Medicum eſſe fortunatum, ac in illo præter doctrinam, & prudentiam deſiderari quoque Fortunam. Num autem in Arte Medica tantum dominii, ac poteſtatis ſibi Fortuna vindicet, uti perſuaſum habet vulgus, mihi non tam facilè perſuadere poſſum; etenim ſi Fortunę in Medi-

Medicina facienda locum aliquem largiri liceat, eam eſſe crediderim, cum Medicus aliquis, alioquin ſapiens, exercitatus, ac prudens, in morbum inciderit, aſpectu gravem, qui ægrum, & Aſſidentes perterrefaciat, qui quantus, & qualis eſt, vigiliis jactationibus, doloribus, aliiſque ſymptomatibus ſe prodat, ſed qui tamen curationem non reſpuat, ſicuti enim eum infortunatum appellarè fas ſit, cui accerſiri obtigerit ad curandum morbum ſonticum, ac malignum, qui latenter ſpiritus depopuletur, & plus periculi habeat in receſſu, quàm in fronte, & qui neq; ſomnum interpellet, appetentiam non deiciat, neque ullam ab ęgro querelam extorqueat, ut ut enim Medicus prognoſtico tanquam clypeo, ſe communierit, non tam facilè illi erit ut vulgi calumniam declinet, cum ægri extincti rumor improviſus per Civitatem vagari cęperit.

perit. Cæterum, quòd Medici docti licet, ac boni Practici in curandis ſplendidis perſonis, eam non ſortiantur felicitatem, quam ut plurimũ experiuntur Clinici minùs docti, qui ad curandam plebem quotidianam operam impendunt, & quibus admirandæ non raró contingunt curationes, id inter Fortunæ jura reponendum nequaquam cenſeo, illud enim quod ex quarundam cauſarum complexu, ſic & non aliter fieri neceſſum eſt, fortuitum nemo ſapiens, ut reor, appellabit, atque id ipſum eſt, quod hodierna hac mea Oratione demonſtrandum ſuſcepi, abſolutè nimirum, ac feliciùs curari à Medico popularem gentem, quàm Nobiles, & Principes Viros.

Haud ſum neſcius O. D. omnium ferè mentibus hanc hærere opinionem, non aliam ob cauſam minùs proſperè curari Nobiles, & Egregios Viros, quam vulgarem,

&

& proletariam gentem niſi quia Medicus, qui ad Virum aliquem excelſum curandum fuerit accitus, non minùs ad ſui nominis exiſtimationem, actu tamen, quam ad ægri ſalutem ſit attentus, adeò ut tali cautione remedia præſcribat, quæ culpa in quolibet eventu vacare credantur, *cum nemo*, uti ajebat Celſus, *in ſplendida perſona ſua conjectura periclitari velit, ne occidiſſe, niſi ſervarit, videatur*; ubi ſi ad plebeum aliquem curandum acceſiſſet, generoſa remedia, quę & morbum, & morbi cauſam averuncarent, animosè ac fidenter pręſcripſiſſet. Egregiè ſanè, atq; ut ingenuum Artificem decebat ſe prebuit Galenus, qui cum ad Comodum Imperatorem paſſione quadam ſtomachi laborantem curandum, *ex cibi*, ut ipſe ait, *in ventriculo atritione*, ut à Romanis Medicis febrire crederetur, cum ab aſſumpto cibo paulò poſt rigeret fuiſ-

In Proemio.

ſuiſſet evocatus, explorato pulſu, illum nulla febre teneri pronunciavit, ſed ſimplicem eſſe cibi in Ventriculo attritionem, & in flatus converſionem, quam ob cauſam ab Imperatore queſitus, quid agendum eſſet, hiſce verbis reſpondit. *Si quiſpiam alius eſſet, qui hoc morbo laboraret, bibendum ipſi dediſſem, quemadmodum ſolitus ſum, vinum pipere inſperſum; Vobis autem Regibus, quibus tutiſſima remedia, Medici admovere conſueverunt, lanæ manipulum Nardino pigmento calido intinctum oſtio Ventriculi imponere, ſufficiet.* Galeni ingenuitatem admirans Imperator, præſcriptum remedium in vulgari gente expertum ſibi laboranti adhiberi juſſit, accepto enim vino ſabino cum piperis pulvere inſperſo Imperator ſanitati feliciter eſt reſtitutus. Non ibo ſanè inficias, quin Medentium finis politicus, & circunſpectio in curandis Nobilibus Viris promptæ

Lib. de præcogn. ad Poſth. Cap. 11. Vide Petrum Bayrū Lib. 11. C. 9.

&

& expeditæ curationi aliqua remora eſſe poſſit, ut Nobiles, & Principes Viri, in quorum ſinu, honores, opes, & omnia fortunæ bona videantur confluxiſſe, ea beneficia, ab Arte Medica, quæ omnibus ex ſui natura eadem eſt, non referant, quæ gens vulgaris; aliæ tamen ſuperſunt fortiores cauſæ, quæ non ſinunt, ut hac in re feliciores ſint Patricii, quam plebei homines. Quàm diverſa, immo quam contraria vivendi ratione, eadem in regione, eadem in Urbe ætatem ſuam traducant Nobiles Viri, & viles Operarii, ſub eodem etiam tecto Servi, & Domini, nemo non novit. Plebs miſera, & malis aſſueta, paucis contenta eſt cibis, ac talis, impellente neceſſitate, eſſe cogitur ſobrie vivendo, ubi enim à manuariis operibus lares ſuos redierit, ſi menſa illi ſit tripes, ſalis concha, & vappæ lagena, lautè ſibi vivere

vere videtur, pulte, ſeu pane ſecundario, & nigro victitans

Juven. Sat. 5.

Nam tener, & niveus, molliq; ſiligne factus
Servatur Dominis ———

quin etiam feſtis diebus plerunq; ſacrum ſine ſumo, ut dici ſolet celebrare illi neceſſe eſt.

Aſt à pauperum, & operariorum menſis, quàm longè diſtant in Magnatum Palatiis, & Principum Aulis menſæ, non elegantia, & cultu, ſed omnifario dapum genere inſtructæ, & oneratę. At precor quot homines unius Domini gulæ ſerviunt, ut ad illos recenſendos nomenclatore opus ſit! Sic Saltuarios, Aucupes, Venatores, Piſcatores, Coquos, Cupediarios, Prægustatores, Pocillatores, & comptam Ephæborum phalangem, grandes & argenteas patinas longo ordine geſtantium, videre eſt ſollicitam, & anhelantem. Frugales profectò ac parcas fuiſſe Deorum

rum menſas , ſi iis conferantur, quæ olìm apud Romanos Cæſares parari conſueverant , & quæ noſtra hac ætate in Regum Palatiis ſpectantur, fateri oportet, in illis etenim ſolo nectare , & ambroſia victitabant Dii ; & ſi aliquando ambroſia ſaturi eſſent, ſolo nectare vivebant ; ut de Jove Martialis luſit.

Jupiter ambroſia ſatur eſt, nunc nectare vivit.

Qualem autem chyloſim ex tot diverſis epularum generibus , ex tot monſtruoſis condituris, ex vinis , variis è regionibus conquiſitis fieri credendum eſt, quàm portentoſas in venis , in viſceribus humorum corruptiones progigni conjectare licet? Cum igitur Viris tanta lautitia degentibus ęgrotare contigerit, quænam apta remedia habent medica Promptuaria , & Pharmacopæorum pyxides, quibus ipſis ſuccurri poſſit! Quis Medicus,

ſi ſapiat, mochlicis remediis Camarinam hujuſmodi movere auſit, quænam Panacæa, quod Nepenthes, ad tam grandes turbas componendas ſufficiet? Tempeſtivè quidem ſibi olìm conſuluit Aloyſius Cornarius Patritius Venetus, qui alienis periculis edoctus, & cautior factus, cum advertiſſet duos, quos habebat fratres, lautè, & opiparè, uti mos eſt Nobilium, aſſiduè degentes, in ipſo juventæ flore, è vivorum ſtatione ſublatos, nec ulla ope medica ſervari potuiſſe, ſecum animo reputans, ſibi quoque idem fatum imminere, ſi illorum veſtigiis hæreret, non aliud effugium ſupereſſe, credidit quàm ſi ſobriæ, & frugali vitæ ſe totum dederet, ex qua id beneficii eſt conſecutns, ut integrum penè ſeculum fuerit emenſus. Et quod magis mirere, ſenectutem adeò robuſtam, & vegetam traduxerit ut nonageſimum agens
an-

anum, non minus corporis, quàm animi viribus polleret non ſecùs ac quilibet alius ætate, & viribus florens, ut cum vellet, Equum conſcenderet, venaretur, choreas ageret, folle luderet, legeret, declamaret, ſtudiis vacaret, quorum egregium ſpecimen exhibuit, opus in illa ætate de Vitæ ſobriæ commodis conſcribendo, Opus ſanè elegantiſſimum, ac dignum, quod notis Medicis ab aliquo Profeſſore illuſtretur, & in publicum bonum recudatur. En quomodo moderata vivendi ratio in hoc Nobiliſſimo Viro vitæ lineam feliciter produxit, quam intemperantia miſerè intercidiſſet.

At non ſolum familiaris ciborum, elementa per omnia quæſitorum, quotidiana congeſtio ea eſt, quæ difficiliores, & magis dubias curationes in iis efficit, qui divitiis afluunt, quàm in popularibus, quorum victus ſimplicior eſt non

evenit ; multa enim alia extant , quæ non ſinunt ut Nobiles , & Principes Viri, è Medicinæ fontibus eam ſalubritatem hauriant , quam Artifices & viles Operarii: Qui enim in Urbibus potentiores ſunt , eòq; magis , qui in ſummo rerum faſtigio ſunt poſiti , perrarò Medentium præceptis obſequuntur , & auſcultant, eos enim qui cæteris , imperitare ſolent , non parum pudet Arti parere omnium imperioſiſſimæ , ut Medicinam vocavit Plinius , *quæ ipſis imperat Imperatoribus.* Cum autem citiſſimè curari velint, & urgeant, ſi quid non profuit illicò damnant, & nova hinc inde præſidia exquirunt , illos tamen non rarò ſua diligentia fruſtrante, dum præcocem ſanitatem non niſi longo remediorum uſu , & temporis mutatione maturandam ſomniant. Hinc fit , ut Medentium judicia alioquin ſana pervertantur , ac perſæpè in-

L. 30. Cap. 1. Hiſtor. Natur.

fu-

futuri eventus præſagitione, quem habituri ſint morbi, illi facilius divinent, qui ad ægrotantis mores potius, quàm peccantes humores, & morbi ingenium reſpiciant. Curioſum ſanè, & memoratu dignum, quod de familiari quodam Antigoni Regis memoriæ prodidit Celſus. Huic Nobili Viro, & notæ intemperantiæ, aliquot, ſed mediocria aquæ inter cutis ſigna apparere incæperant, quam ob cauſam duos tunc temporis Medicæ Artis Profeſſores, unum Chryſippi Diſcipulum, alterum Philippum Epirotem acciri Rex juſſit, ut de naſcente morbo judicium ferrent, & quid agendum eſſet edicerent, de natura morbi, illius cauſis, parte affecta, inter ipſos prorſus conventum eſt, ſolumodò circa eventum non pauca fuit diſſenſio. Negabat aſſeveranter Chryſippi Diſcipulus Ægrum hujuſmodi cum ſanitate unquam in gratiam redire poſſe,

Lib. 3. Cap. 21.

ac tandem hydropicum moriturum; conſtanter autem aſſerebat Philippus Epirotes curabilem eſſe morbum ſuamque fidem opignerare, & polliceri ſe ſuis pharmacis priſtinę ſanitati redditurum. Acriter hac de re coram Rege diſputatum eſt; donec tandem litem hanc diremit Chryſippi Diſcipulus, judicii enim ſui rationem aperiens dixit Collegam ſuum rectè ſentire; ſed ſolum ad corporis morbum, ſe verò ad animi ægritudinem reſpicere, ut qui ſciret qualis eſſet Juvenis illius intemperantia. Neque eum res fefellit, licet enim Æger ille ſub Regis cuſtodia, & Medici curantis diligentia cuſtodiretur, remedia, quæ ad ſanitatem conduxiſſent pertęſus, *malagmata ſua devorando, & urinam ſuam bibendo* in extremum exitium ſe præcipitavit. Auream propterea egregii Scriptoris ſententiam de hydrope licet ſubnectere. *Faciliùs*, inquit ille, *in-*

ſer-

ſervis, quàm in liberis tollitur; quia cum deſideret; famem, ſitim, mille alia tędia; longamque patientiam; promptiùs his ſuccurritur, quàm quibus inutilis libertas eſt. Cur non etiam proferre liceat promptiùs à Medicis auxilia præſtari, popularibus, & Operariis, qui obſequentes, qui Medentis fidei ſe totos concredunt, qui adventantem Medicum tanquam præſens Numen excipiunt, qui præſcripta remedia alacriter capiunt, qui ſuaſoriam non exigunt, antequam poculum ori admoveant; de Medicina tanquam re ſacra contenti, potiùs credere, quàm ſcire; Cur non inquam iis expeditiùs opem ferri aſſeremus, quàm ſplendidis perſonis, quibus cum ex gravi aliquo morbo ægrotant, auctoritas ſua

Perſæpè noxia eſt.

Quid porrò magis ancipites, variiſque Fortunæ caſibus obnoxias efficit morborum curationes, quàm

ubi ad ægrum unicum curandum
Medici plures convenerint ? Satis
vulgata eſt vetus Inſcriptio illa,
Medicorum turba Regem interfecit,
ſint licet, experientia, doctrina,
& fama percelebres, ſint inge-
nui, & ab omni ſimultate, quod
perrarum eſt alieni, per prodigio
erit, ſi omnes idem cenſeant, ſi
ad unicum ſcopum colliment; ete-
nim ſi ulla in re, Comici dictem
Act. 2. illud locum habet, *Quot capita*,
tot ſententiæ, ſuus cuique mos,
maximè in hac re verum eſſe de-
prehenditur; cuique enim Meden-
tium pro ſua indole, pro ingenio,
quo pollet, de eo quod agendum
ceſt, in quo potiſſimus verſatur cu-
rationis cardo, facilè ſuam ſenten-
tiam profert, ſic ut unus ſinè mora
properandum cenſeat, hic cunctan-
dum, alter lentè feſtinandum, do-
nec dum conſulitur, agendi opportu-
nitas, quæ præceps eſt, elabatur.
Inter has ſyrtes, graviter pericli-
tantur

tantur Nobiles, & Principes Viri, dum gravis alicujus morbi tempeſtate præmuntur, quos non ſine commiſeratione aliquando ſpectare licet à Medicis circunventos, ac veluti obſeſſos; ac ſi quis ex hoc ordine alieno periculo edoctus juramento ſe obſtrinxerit, nolle niſi unicum ſalutis ſuæ Rectorem habere ubi ex morbo cogatur decumbere, peritum potiùs, quàm diſertum, non tam facilè votorum ſuorum compotem fieri illi dabitur, ubi enim ægrotare contigerit, ſi fortè ingraveſcat morbus, Vxor, Filii, tota domus, ac Civitas reclamabit uni Medico rei ſummam non eſſe committendam, & Familiæ ſplendori indecorum eſſe, niſi plures Clariſſimi Viri in ſubſidium advocentur, quaſi ſine faſtu, & ambitione ægrotare non liceat, imò quod magis mirere Medicus ipſe, cujus fidei, & peritiæ ſe totum tradiderit, rationibus, ſive

clam, ſive precario ægrum ipſum compellet; ut unum Collegam ſibi habere permittat quocum ſcilicet in ſiniſtro eventu potiùs partiatur infamiam, quàm in ſecundo communicet gloriam. Ab hujuſmodi anguſtiis populares homines abſolvit paupertas, & humilis conditio; utpote quibus cum decumbunt unus ſufficit Medicus, interdum etiam nullus; ſuccenturiante Natura; vera, ac fida morborum medicatrice.

At neque Medentium tantum, ſed medicamentorum quoque copia, ac turba promiſcua; Nobilibus Viris offerri ſolita, ſæpènumerò graviores efficit morbos, ſeu ſaltem protractiores facit, qualia incommoda non ſentiunt populares ægri, & operarii, in quibus Natura, quæ paucis contenta eſt, remediorum parcitatem, & ſimplicitatem faciliùs ſuſtinet, & inſtaurationem ſuſcipit conferanti i

quæ-

quæſo, ſi lubet, ingentes illæ
Vecherianæ, & Schroderianę Phar-
macopeæ; & Chymicæ Collecta-
neæ aliæque permultæ, quæ in
Procerum, & Nobilium gratiam
videntur conflatæ, conferantur in-
quam cum Medicina pauperum
Prevoci noſtri libro, quidem parvo,
ſed aureolo, uti ſcripſit de Crantoris
Opuſculo olim Tullius. Nec for-
tè quis putet vulgaria medicamen-
ta, & paratu facilia popularibus
præſcribi, ne tenues illorum fa-
cultates prætioſioribus remediis,
& operosè ellaboratis penitùs ab-
ſumantur; nam ſi res benè penſi-
tetur, non hanc ob cauſam facilia
medicamenta, & intra Urbis po-
mæria prognata, à bono, & peri-
to Medico huic hominum generi
præſcribi ſolent, ſed quia humo-
rum conditio, quibus ſcatent il-
lorum corpora, hujuſmodi phar-
maca expoſcat, & vehementiora
reſpuat. Longè profectò diverſa
eſt

eſt totius humoralis maſſæ in populari, ac in Nobilium corporibus; Plebei enim homines, qui intra Urbes degunt, & laborioſæ vitæ ſunt addicti, (ſi quoſdam Artifices demas, qui ſedentarias Artes exercent, Sutores, Sarcinatores, alioſque hujuſmodi) eòque magis ruſticanæ gentes, quibus ab agrorum cultura nullum otium, nullæ feriæ, niſi hyeme parumper, cum nix alta jacet, cruorem habent, cæteroſque quotquot ſunt in corpore humores ad legem motus circularis ſanguinis faciles, & proni, cujus rei argumentum non leve præbet venarum latitudo, ut non immerito, qui validis exercitiis vitam traducunt Epiphlebii dicantur. Quid enim promptiùs, & faciliùs ſanguinem vitæ humanæ theſaurum in debito fluore detinet, quam motus, & corporis exercitario? Hinc non tam facile in vaſis ſanguifluis, ac præcipuè in

in arteriarum finibus contingunt ſtagnationes, quales in iis, qui mollem, & veternoſam vitam agunt ſæpenumerò obſervantur. Hanc ab cauſam ſicubi hominibus, quotidianis laboribus exercitis febrire, ſive aliquo morbo laborare contigerit, & illorum corpora à noxiis humoribus expurgare neceſſe ſit, tanto molimine opus non eſt, nec fortioribus catarticis utendum eſt, cum ſolis ecoproticis id abſolvi poſſit, quando experientia non raró commonſtrat à pharmacis fortioribus malè habere pauperem plebeculam, & exolutiones, ſive hipercatarſes ſubire, erroneum certè eſt, mea quidem ſentētia, Operarios fortes alioquin, & robuſtos, fortiora medicamenta faciliùs perferre, quàm molles, & delicatos Viros inter otia, & delitias enutritos; in his enim ab humorum lentore, in quibus Ventriculus, & naturalia viſcera ſunt in-

infarcta, franguntur purgantium ſpicula, ac inviſcantur, ubi in operariorum ſtomachis ac toto inteſtinorum volumine, in quibus non hoſpitatur tam craſſa pituita, quam motus, & exercitia extenuant, validiora ſolventia vim ſuam exerunt, & vires exolvunt. Quid uſitatiùs, quid frequentiùs, quàm videre Religioſos Viros, qui in Clauſtris deſidem vitam trahunt, litterarum ſtudiis occupatos, parata è ſtibio remedia, aliaque hujuſce generis in uſu habere ſine noxa, quæ in plebejo homine magnas cierent turbas? Licet enim craſſiori victu utantur Artifices urbani, & ruſticanę gentes, urgente ſic neceſſitate, ea tamen eſt exercitationis virtus, ut alimenta etiam craſſiora ab acri fermento diſſolvantur, & in juſtum fluorem faceſſant, quàm tenues cibi in otioſis, & feriatis corporibus. Non enim ſatis eſt ſcelectos, & facilis co-

coctionis cibos in uſu quotidiano habere, ut rectè quis nutriatur, & benè valeat, ſed quod potiſſimum requiritur, ut quod aſſumitur, niſi ab humana natura adeò ſit alienum, à ventriculi fermento in liquorem abeat, ac juſta anadoſi per corpus feratur. *O dura meſſorum illia*, exclamabat olìm Venuſinus Poeta admiratione plenus, quomodo ſegetum meſſores ardenti ſub Sole allium ederent cicutis nocentius, ut ipſe ait; Egregiè quoque in hanc rem, nec minus medicè, quàm philoſophicè ſcripſit Lucretius.

Epodon L. Ode 2.

Nec multum refert, quo victu corpus alatur,
Dummodo quod capias concoctum didere poſſis
Artubus, & ſtomachi humectum ſervare tenorem.

De Rer. Nat. L. 4.

Ne autem quis hæc mea commenta eſſe, & mentis cogitata, ut propoſitum meum quoquo modo con-

confirmem, adeamus ſi lubet Hippocratem noſtrum fallere, & falli neſcium, ſi ab illo percunctemur in quo ſtatuenda ſit ſanitas, non enim ulla in re ſanitatem ſitam eſſe ille voluit, quam in juſta quadam commoderatione, inter cibos, & labores, obſervare enim oportet, ajebat ille, *an labores cibos, ſuperent, aut moderatè inter ſe habeant, utrum enim tandem ſuperetur morbi fiunt, ab æqualitate autem inter ipſa ſanitas adeſt.* At precor in Proceribus, & ſummis Viris, qualis eſt proportio inter cibos, & labores, quis non fateatur, ſi ad illorum vivendi modum parumper attendat, longè ſuperari labores à cibis, quàm cibos à laboribus, quid mirum poſtea, ſi craſſiores ſuci cumulentur in venis, & æquabilis ille motus in cruoris circulo pervertatur, & unà cum ipſo naturalis totius corporis œconomia, quæ poſtea non tam facilè

L. 3. de dieta n. 7.

lè, nec niſi validioribus remediis reſtitui poſſunt, neque ſibi blandiantur, quòd exercitationis neceſſitatem agnoſcentes, identidem equitatione, venatione, aut quovis alio modo ſe exercendo, incolumes præſtare poſſint, non enim adeò ſecurum eſt à diuturna corporis quiete, ad inſolita & valida exercitia migrare, atq; id eſt, quod Oraculi ad inſtar ſcripſit Hippocrates; *faciliùs eſſe tranſire à negotio ad otium, quàm ab otio ad negotium.* Cum ergo illuſtrium Virorum hujuſmodi vivendi genus, ut cibi ſuperexcedant labores, non adeò conſtans, & firma poterit eſſe illorum valetudo, nec tam facilè reſtitui, ubi à ſtatu ſuo deciderit, ſicuti in popularibus in quibus cum inter labores, & alimenta proportio ad ęquabilitatem magis accedat, expeditiores erunt viæ; per quas impuritates, quæ in illis morbos faciunt, promptiùs è

De rat. vic. in acut. d. n. 24.

corpore eliminentur, ſive ano, ſive cato; ſiquidem ſi magis fluxiles, & ad motum proni ſint humores medicamentis emeticis, catarticis, deobſtruentibus, aliiſque minùs obſiſtent. Sic ubi hoc hominum genus febribus tenetur, ſi ſudores elicere (quod præcipuum in febribus ſolet eſſe pręſidium) opportunum cenſeatur diaphoreticis facilioribus, è vegetabilium familia petitis res abſolvitur, neque opus eſt ad Bezoartica, Jovialia Mineralia confugere, uti in Nobilioribus Viris, ut hujuſmodi machinis obſtacula, & humorum reſiſtentia vincatur. In Operariis enim, & Artificibus, qui ex conſuetis exercitiis proni ſunt ad ſudorem, ut etiam media hyeme ad quemlibet motum illorum artus madeſcant, perfacilè Medicus remediis parvo conſtantibus optatum ſudorem impetrabit. Idem quoque de diureticis aſſerendum, ubi per urinarias

narias vias ſeroſa colluvies ſit educenda. Nimius eſſem ſi per ſingula morborum genera ire vellem, & palam facere, quomodo hic, vel ille præter naturam affectus, promptiùs, & faciliùs curetur in pauperculis, & vili plebecula, quàm in ditioribus. Unicum tamen morbum pro reliquis omnibus in Scenam producere mihi liceat. Lues Celtica, morbus olim ignotus, & exterus, ſed jamdudum Civitate donatus, hujuſmodi eſt indolis, ut cuique hominum generi, cuique ætati, temperamento facilè conſocietur, adeò philantropos eſt hic morbus, nullius conſuetudinem, nullius hoſpitium, & contubernium reſpuit, *æquo pede* ingreditur *pauperum tabernas, Regumq; turres*, nulla illi ambitio, nullus faſtus, veluti Podagræ, quæ penes Magnates in Palatiis hoſpitatur, in humiles verò caſas, & ruſticorum mapalia, pedem immittere, di-

gnitati ſuę indecorum exiſtimat. Podagra habet neſcio quid regium, ajebat Cardanus, *ſedet cum alii ſtant, cubat in mollibus ſtratis, & ſi in publicum procedit, ſella geſtatur*; ſic olim dum Carolus Quintus Imperator ſuper Equum ſublimis Mediolanum ingreſſus eſt, illi ad latus adſtabat Antonius de Leva in lectica, quia podagricus; at non ſic Lues Venerea, multam habet comitatem, & ſociabilitatem, Amoris enim eſt filia; cum ergo indiſcriminatim hæc morboſa affectio, quemque corripiat, ac mille modis viam ſibi ſtruat, etiam per oſcula, per halitum, & alimentum, ut cum à Nutrice infecta lac pueri exſugũt. nemo eſt profecto qui hoſpitem adeò infeſtum è domo ſua procul abigere non velit, ac ſtudeat, ſi tamen bonos, & ingenuos Practicos conſulamus, nullum profecto fore exiſtimo qui ultrò non fateatur, feliciùs ſanari hunc morbum in

In encomio Podagræ.

in populari, & ruſticana gente, quàm in Divitibus, & Nobilibus Viris. Sępènumerò præmiſſa purgatione ſimplici Guajaci decoctione lues illa abſtergitur, & ſi quod reliquum eſt virulentiæ, dum ad ſolita exercitia ablegantur, quando ſola exercitatio, ſed valida & continuata, primis illis temporibus hujuſce morbi, Falloppio teſte, ſingulare erat remedium, facilè excutitur, ut in hipocauſtis non ſint uſtulanda illorum corpora, neque Jatralipta opus ſit, qui Mercuriali unguine animam perſæpè cogat expuere, humores enim ob aſſiduos labores, & frugaliorem victum, non adeò craſſi ſunt, nec tantæ ubertatis, ut tam altas radices morboſa ſemina Luis Venereæ jacere poſſint, quemadmodum in iis, qui ex nobili genere nati ſunt, & in conviviorum lautitia vitam traducunt. Sic olim Dorias Celeberrimus ille Claſſium Ductor remi-

Fallop. de Morb. Gall. c. 39.

 ges

ges ſuos, quotieſcumque gallico morbo laborarent integri remi faginei decocto, & ſolita remigationis exercitatione ſub dio & in medio mari ad ſanitatem deducebat.

Quantum porrò in quibuſque morbis, ac præcipuè malignis, qui præſens exitium minitentur ad feliciorem curationem conducat, decumbentium animos, moleſtioribus curis quantum licet eſſe vacuos, nemo non novit, etenim in ſubita quadam pernicialis morbi tempeſtate, ſi ægrotantis animus, variis curarum fluctibus, tanquam in Euripo, huc, & illuc jactatur; quid, precor, præſtare valeant, & Medicus ſua ſolertia, & doctrina quid pretioſiora medicamenta? quid celebriora Bezoartica, quid Panaceæ, aliaq; hujuſmodi? Oculorum morboſos affectus ſanari non poſſe, *niſi prius curetur caput, neque caput niſi prius curetur corpus, neque corpus ſine animo ajebat Medi-*

Plato in Charmide.

cus

cus quidam apud Platonem, quando omnia penè bona, & mala ab animo lege conſortii corrivant in corpus; cum itaque animis curarum multitudine obſeſſis, multum officiat ſanationi morborum, & ab animo ipſo curatio eſſet auſpicanda, quis, oro, ibit inficias, quin hanc ob cauſam quoque præ cæteris proſperiores eventus ſortiantur pauperes, & viles operarii, quàm Excelſi, & Nobiles Viri? Conferatur quæſo vilis Artifex in ſuo grabatulo ex gravi morbo decumbens, ut agnoſcat ſibi non leve vitæ periculum impendere, conferatur inquam cum Magnate aliquo; Ægre fert uterque dum ſentit, ac timet, ne ſibi hæc vita, qua nihil eſt cariùs ſit deſerenda. Utrius verò animum moleſtioribus curis tranſverſum agi putandum eſt, plebei hominis, an Patricii? dolet ſanè miſelus Artifex, dum ſe in ancipiti caſu eſſe videt, &

periculum inſtare, ne Conjugi, Filiis ſupremum vale dicere illi neceſſe ſit, attamen ad Religioſi viri venientis adſpectum non expaveſcit, quin ipſemet ſponte accerſiri jubet, qui ſacra remedia adminiſtret, non illum rei, familiaris, neque condendi teſtamenti cura ſollicitat, neminem quærit, cui filiorum tutelam commendet, quos ſummi Rectoris providentiæ commiſit, ſic de divina pietate ſecurus placidè, quantum humana imbecillitas patitur, ad mortem ſe componit, *& quia non agnovit literaturam, ſicut audivit, ſic ſperat ſe*
Pſalm. 70. *viſurum in Civitate dei*, ſi illi ab hac vita ſit migrandum. Jacet alter aurato in lecto purpura, & byſſo regaliter inſtrato, ac dum veretur ne à morbi violentia è vivorum albo eradatur, & ſtare loco neſcit, curarum mole licet oppreſſus, hac, & illac ſe jactans, animo identidem occurſant opes ho-

honores dignitates, familiæ ſplendor, Fortunæ bona, Conjux, Liberi, quæ omnia poſſit deſerere, adeò ut, quid de rebus ſuis deliberet æger ſæpè neſciat, & impar conſilio illa fatis committat. Si verò in ſtatu orbitatis Vir aliquis ex Nobilium ordine dives, & opulentus exiſtat & graviter ægrotet, ubi rumor aliquis vagari incipiat graviter illum periclitari, ex templò ſibi tanquam ad cadaver adeſſe videt, vultures, captatores, hæredipetas, vultu quidem pietatis officia ſimulantes, ſed qui citam illius mortem opperiantur. Quid verò ſi invaleſcente morbo videat amicos affines accedere, illum bono animo eſſe hortantes, ſuadenteſque ut oblata alicujus feſti occaſione, & devotionis ergo animum à culpis expiare, & ſacra Synaxi beare ſe velit. At ſi magnæ ſunt anguſtiæ, & curarum fluctuationes, cum æquis viribus inter

inter naturam, & morbum decertatur, & neſcitur quorſum res evaſura ſit, num ad ſalutem, an ad interitum, quid porrò cum res conclamata eſt, ac depoſito ſimulationis vultu mors præ foribus denuntiatur, ac de tabulis teſtamenti interrogatur, & de funebri pompa, humi ne, an ſublime velit putreſcere. Verùm haſce Magnatum, & potentiorum Virorum anguſtias nemo meliùs novit, quam qui in Medicina facienda ætatem ſuam triverit. Si ergo nihil magis cavent Medici, nihil magis apud ægros & aſſidentes crepant, quam iſta animi pathemata, quæ curationem feliciter, & ex arte inchoatam poſſint evertere, cur ſtatuere non liceat, hanc quoque ob cauſam, longè felliciores eſſe morborum curationes in vulgari gente, quàm in Nobilium, & Illuſtrium Virorum ordine.

Haud aliter in feminis illuſtrioribus

ribus difficiliores, & magis protractæ obtingunt morborum curationes, & curantibus Medicis non leve negotium faceſſunt, quàm in plebejo fæminarum genere. Nobiles enim Mulieres, & ſplendidæ Matronæ, inter otia, & molles delitias enutritæ, gentilitia intemperie non minus quàm viri laborant, unde ciborum varietate oblectantur, ſtruenuè perpotant, noctes totas vigilant, in ludis, choreis, theatris, ac poſtea ad multas diei horas altùm ſtertunt, ac ſimul exinde meridiando, commeſſando, pergræcando, uti ajebat Plautus vitam ducunt, ut Viros etiam provocent, ſicubi autem ægrotarint quàm moroſæ ſunt, quàm moleſtæ, & artis præceptis refractariæ. Qualem crucem Medicis figunt, ut non rarò eaſdem ludificari neceſſe ſit, larvata remedia offerendo. *Quædam non niſi decepta ſanantur ajebat Seneca*, hiſtoriam refe- *De Ira l.3.c.39*

referens filię cujuſdam Regis, quæ cum in mamilla tumorem haberet jam maturum, nec ullis precibus adduci poſſet, ut ſineret illum ſibi ferro aperiri, Sagax Chirurgus ab ipſa tandem impetravit, ut ſpongia oleo imbuta tumorem blandè mulcere ſibi liceret, dum igitur leniter tumorem oblinit, ſcalpro in ſpongia abſcondito abſceſſum aperuit, quo pacto regiam puellam grata deceptione ſanavit. Conquerebatur olim hic morum Inſtitutor, quòd ſua ætate Mulieres Medicorum maximum ſua intemperantia mendacem reddidiſſent
6. Aph. 36. *Mulieres podagra non laborare, niſi menſtrua defecerint, neque calvas fieri* inter ſua oracula ſcripſit Hippocrates. *Atqui hæ*, ajebat Seneca, *jam*
Seneca Ep. 91. *& capilis deſtituuntur, ac pedibus ægræ ſunt. Non mutata fæminarum natura ſed vita eſt, nam cum virorum licentiam æquaverint corporum quoque virilium vitia æquaverunt.*
Bene-

Beneficium ſexus ſuis vitiis perdiderunt. Hac tamen Senecæ in muliebre genus tam acri, & felle reſperſa objurgatione, illuſtres Fęminas tantum ſugilari, nequaquam verò vulgares è plebe mulieres, ex aliis ejuſdem Scriptoris verbis, quæ hic miſſa facio ſatis liquet: Perrarum enim eſt noſtris quoque temporibus, & monſtro ſimile plebejas mulieres, ac præcipuè ruſticanas aſſiduis laboribus, & frugaliori victui ex neceſſitate addictas arthriticis fluxionibus tentari, niſi fortè aliquando in caritate annonæ leguminibus uti cogantur, quemadmodum in conſtitutione quadam penes Hippocratem, ubi in Æno Civitate Thraciæ Fæminæ, & Viri, qui continenter leguminibus, & orobo præcipuè utebantur gonagra laborabant. Quid mirum igitur ſi in tam improprio, & naturæ legibus incongruenti vitæ genere frequentiùs,

4. in 2. Epid. *Vide Gal. 3. Apho. 16.*

tiùs, & graviùs prę vilioribus fæminis ægrotent Nobiles Matronæ, & affectibus, & morbis, qui ſexui magis ſunt proprii mulctentur, quàm cæteræ mulieres, facilè enim fiunt hiſtericæ, crebrò ſubſiſtunt catamenia, difficiliores ſunt partus, & magis protracta puerperia, & conſectariè in iis magis ſint laborioſæ curationes, aſt hæc in plebeis, & ruſticanis mulieribus, ob contrarium omninò vitæ genus non eveniunt, parciùs enim degunt, magis laboribus exercitæ, & operoſæ totos dies vigilant, atque etiam antelucanis horis ad conſueta munia exurgunt, ac ſi quandoque illis ægrotare contingat, paucis remediis faciliùs evadunt. Quàm bellè, quàm eleganter Poetarum Princeps deſcripſit veram Matrem familias.

Æneid. lib.8. *Cui tolerare colo vitam, tenuiq; minerva*

Impo-

Impoſitum cinerem, ſopitos ſuſcitat ignes
Noctem addens operi, famulaſque ad lumina longo
Exercet penſo, caſtum ut ſervare cubile
Conjugis, & poſſit parvos educere natos.

Non eſt ergo, quòd Nobiles, & Principes Viri, ſicubi gravioribus morbis plectuntur, quòd Artem, & Artifices culpent, & execrentur, ſi non tam citò ac tutè curentur, uti pauperes, & viliores Artifices, ſed æquo animo ferant, ſi aliquid in terris ſit, quod plebeæ & proletariæ genti invideant.

Veram

Veram Febrium Theoriam & Praxim inter ea, quæ ad huc deſiderantur eſſe recenſendam.

ORATIO TERTIA

Habita die 6. Novembris M. DCC II.

BIennali peragratione non improſperè tamen, neque infrugiferè, ut reor, celebriores microcoſmici imperii provincias & fines medica indagine luſtravimus, ſingularum ſcilicet humani corporis partium, non ſtructuram, & uſum, quam Spartam Profectorum ſolertię exornandam relinquimus, ſed morbos inquilinos, quantum per vires noſtras licuit perveſtigavimus, & ſingularia remedia, quæ

quæ ratio & uſus ſalubriora oſtenderit recenſuimus. Quæ Monſtra, quas peſtes, intra ipſius Vitæ hoſpitia, nedum in extremis artubus cubantes deprehendere obtigerit, Vos ipſimet noſtis Ornatiſſimi Juvenes, quorum non paucos hoc Anno quoque, quod fœlix fauſtumque ſit, ſumma cum animi mei voluptate datũ eſt reviſere. Herculi profecto terrarũ Orbem diſcurrenti non occurrere tot Belvæ tot Monſtra, quot nobis obviam proceſſere multiformes, & monſtruoſæ Morborum cohortes, ut non minùs laboris fuerit modum tradere, quo ab iis, quos obſederant locis abigi poſſent, ac ipſimet Herculi Augiæ ſtabulum repurgare. Memoriæ veſtræ non refricabo, quos perniciales affectus intra ipſius Palladis ſacram Arcem, & Animæ, Lararium, Caput ſcilicet, deprehenderimus, herculeos verè morbos, veluti Epilepſias, Apople-

xias, Catalepſes, Manias, Phrenitides, & alios conſimiles affectus, qui Animam ipſam è ſua ſede dejicere ſunt potis, nec non quæ mala Cor ipſum Vitæ Fontem ac primum movens impetant, ac arietent, uti Syncopes, Polypi, Eclyſes, & animatæ quoque peſtes, verminoſa ſcilicet propago, nec memorabo, quot exitiales ægritudines naturalia Viſcera, Stomachum, Inteſtina, Hepar, Lienem, Renes, & ipſa quoque generationis organa infeſtent & exerceant, ac denique non repetam quomodo pars quælibet ſuos patiatur manes.

Per biennium itaque cuncta iſthæc perveſtigavimus, & ad oppugnandos tot hoſtes, qui Vitæ noſtræ clanculum & apertè excidium pertentant è triplici Regno Animali, Vegetabili, & Minerali ſubſidia advocavimus. Itum eſt in viſcera terræ, ut ea quæ Sulmo-
nenſis

nenſis Poeta, alio tamen ſenſu, irritamenta malorum vocavit, in remediorum materiam faceſſerent.

Verùm ut ut operam noſtram pro virili impenderimus, non omnis tamen penitùs exantlatus eſt labor; multum operis adhuc, imò quod præcipuum, & maximum eſt ſubeundum ſupereſt, cum Hydra multorum capitum, quam igne potius exacuas quàm perimas nobis hoc Anno agendum, cum Febre ſcilicet, cujus Monſtri ingenium atrox ac verſipelle clarioribus Artis Proceribus ad tot Secula illuſit, & quod dolendum, noſtrorum quoq; temporum Anteſignanis non rarò illudit & imponit.

Quàm cautum igitur, quàm circunſpectum oportet eſſe Medicum, ubi cum hoc Proteiformi monſtro congrediendum acceſſerit, nunquam enim ſatis armatus, ſatis inſtructus ad illud oppugnandum incedet. Id ſanè mirum eſt, quòd

cum Ars Medica tot morborum, quibus humana corpora malè plectuntur, naturam, ſedem, & curandi modum indagine, nunquam ſatis laudanda, in apricum eduxerit, in curandis verò febribus, quo morbi genere nihil humanæ naturæ exitialiùs, nihil horribiliùs, poſt tot Seculorum fluxum, tam parum profecerit. Hinc Arti cui milito, & in qua conſenui injurium me ab ingenuis, & cordatis Viris ſaltem nequaquam credi poſſe arbitror, ſi hodierna hac mea Oratione demonſtrem veram febrium Theoriam & Praxim inter ea, quæ deſiderantur adhuc eſſe recenſendam.

Neque verò perterrefieri in ipſo limine Vos velim, Ornatiſſimi Juvenes; abſit enim quòd meticuloſos faciam, quos alacres & animoſos peropto, cautos tamen ac prudentes, ubi præſertim de humano corio agitur; expertus quippe ex longa obſervatione didici qua

con-

confidentia febrium paſſim ſuſcipiatur curatio, qua confidentia, utpote ignorantiæ filia, nihil in Arte Medica exitialiùs; Inſcitia enim, ut vetus fert paræmia confidentiam parit. Si militiæ peritos, & clariores Exercituum Ductores conſulamus, longè ſecuriùs, & auſpicatiùs eſt, pugnaturos de hoſtium fortitudine, & vafritie in anteceſſum commonefacere, quàm de illorum ruditate & in re bellica inexperientia ſecuros reddere, ad fortiter enim pugnandum acres ſtimulos adiicit de inſigni victoria, & opimis ſpoliis concepta præſumptio, quàm cum viliori Adverſario credita concertatio.

Hactenus itaque cum de morbis particularibus ageremus, quibuſdam veluti velitationibus cum hoſte palante pugnavimus, modò cum Febre morborum Principe, cujus imperio omnes penè morbi auſcultant, & facili obſequio ſo-

cias vires jungunt, totis viribus, & pleno Marte decernendum, ac inter armorum ſtrepitus, quibus aures noſtræ verberantur, ac obſurdeſcunt in hoc Literatorum Aſylo, ſeu potiùs Prytanæo, quod ampliſſimi Senatus Veneti magnificentia nobis indulſit, exerceamur, ac documenta captemus, qua fortitudinis & prudentiæ temperantia febrium oppugnationes aggredi oporteat.

Primò itaque quod in re militari primum quoque eſt, adverſarii, cum quo colluctandum, naturam, indolem ac vires, quantum ſolertiæ datum eſt perſpectas habere neceſſum eſt, ne cæco modo, callidiſſimo cũ hoſte congrediamur. Ut autẽ inſitę feritatis qua febris ad humani generis internecionem paſſim exardeſcit, notio aliqua mentes veſtras ſubeat, ac altùm inſideat, advertatis velim, quòd cum in morborum cenſu alii ſint Endemii

mii & Indigenæ, qui ſcilicet locorum & regionum peculiares ſunt; ut Plica in Polonia, Scorbutus in Germania, Tabes in Anglia, Bronchocelæ in Appenini incolis; alii ſint Epidemii, qui in quibuſdam conſtitutionibus per vulgus graſſantur, uti alui fluxus, Rheumatiſmi, & ſimiles alii morbi, ſola Febris non Endemii, non Epidemii, ſed Coſmici, ideſt Mundani affectus, cognomentum ſibi adſciverit, ac adoptarit. Quis locus enim, quæ regio tam impervia, extra Anni Soliſque vias, gelidoque ſub axe, quò non pervadat febrile incendium?

Habent ætates ſuos peculiares morbos; ſuos ſexuum diverſitas, ſuos varia ac diverſa Anni tempora, de quibus Magnus Hippocrates, ſuos quoque varia vitæ conditio, & exercitii genus. Febri non vacat talia minutè diſtinguere, Nulla non ætas Febri Victima ju-

gulatur; non infantilis quæ humidiſſima eſt, non ſenilis, quæ frigida eſt ſatis habent præſidii ne febrilis flammæ ſint pabulum: Tam fortiori quàm ſequiori ſexui infeſta eſt Febris, tam pauperes in ſuis tabernis, quàm reges in ſuis turribus æquo pede proterit, idque nullo non Anni tempore. Nullis itaque legibus àdſtricta eſt Febris, imò penitùs exlex, excors, & ex aſſe tota inhumanitas eſt.

Verùm quod dolendum eſt, poſt Annorum chiliades, omnes Medentium conatus & machinamenta ad Febris naturam explorandam, nedum oppugnandam penè in irritum ceſſerint. Quoties cum Veterum, tum Recentiorum Medicinæ Procerum præſtantiora monumenta, & quæ creduntur Cedro magis digna Volumina evoluere mihi volupe eſt; idem prorſus mihi evenire ſentio ac Terentiano Seni, qui cum in filii ſui

cauſa

cauſa plures Advocatos accerſiſſet, eoſque inter ſe pugnantes deprehendiſſet, *Incertior*, inquit, *multò ſum quàm dudum.* *In Phormione Act. 2. Sce. 4.*

Non niſi ſub Ignis ſymbolo Febrem nobis adūbravit Magnus Hippocrates; paſſim enim in illius Operibus modò Pyr, modò Pyretos appellatur. Hippocratis veſtigia relegens Galenus *Febrem nativæ caliditatis in igneam naturam vocavit*, in cujus ſententiam poſtmodum manibus & pedibus, ut dici ſolet, ivere, qui Medicinam ex traduce diſcunt, ac tradunt in Scholis. Stetit equidem longum in tempus hæc Galeni opinio, & ad oppugnandam Febrem nihil priùs nihil ſalubriùs creditum, quàm *ſi Frigida pugnarent calidis, humentia ſicis,* *In Comment. Aph.16. p.5.*

Non parum tamen prægreſſo nuper Seculo nutare cæpit hæc Galenicorum opinio, poſtquam enim deſitum eſt *ſapere ex commentario,*

&

& Veterum interpretatione; ac ſedulò ſecretiora Naturæ adyta pertentari cæpta; nova jacta ſunt fundamenta; ingentes ac magnificæ extructæ ſunt moles, adeò ut Febris noſtra hac ætate longè aliam præferat faciem, quàm quòd olìm veram ne, an adhuc perſonatam, non auſim aſſerere. Scriptorum enim unuſquiſque pro lubitu vario adſpectu, ut polymitha veſte illam cæpit nobis depingere prout idæam ſibi mente confinxit.

Helmontius de Febrib. Hinc nova indignantis Archei & Animę ſenſitivę thymoſeos vocabula in Scholas irrepſere, ſic nonulli poſt cognitam in humano corpore ſanguinis pericycloſim Febrem nil aliud eſſe quàm ſanguinis motum præter naturam acceleratum credidere, alii ab inverſa ratione arguentes Febrem in ſanguinis motu præter naturam retardato conſtituendam tradidere, alii ab opere piſtorio Zymoſim in maſſam ſangui-

Corn. Bontechoe in Diatr. de Febr. Blăcar. Inſtitut.

neam

neam deduxere, & exinde febrilem efferveſcentiam, nec defuere qui caliditatem Febris eſſe quid adſcititium, ac poſteriùs adveniens, nec illius perpetuam comitem, Febres algidas in Scenam inducendo, quæ à ſui principio uſque ad ultimam ſolutionem unà cum perpetuo frigore tragædiam ſuam abſolvant. Sic nova in dies procedunt Febrium Syſtemata, ſeu potiùs, ſi ritè expendantur, precariæ Hipotheſes, & grandia poſtulata.

Medic. l.3.c.11.

Vide Regn. Graaff. de S. Pancre l.11. Bontekoe in diatriba de Febr.

Nomenclatore porrò opus eſſet ſi Febrium ſingulæ differentiæ, & ſpecioſa nomina quibus noſtra ætate inſigniri ſolent ſint recenſenda. Veterum nominibus, quibus Febres quædam non vulgares deſignari conſueveverant, tot alia addidere Recentiores, ut qui Febrium nomenclaturam ex ſubſellio recitare velit, non vulgari memoriæ commendatione dignus cenſeri poſ-

ri poſſit. Nequis tamen putet hujuſmodi conſuetudinem alioquin laudandam mihi improbari, reipſa enim Febris Monſtrum eſt, cui non ſecus ac Furiarum maximæ, ſunt

Nomina mille, mille nocendi Artes.

Quot autem diſceptationes circa Febris ſubjectum, num pars ſolida ſit, vel fluida, num Cor primum vivens, an tota cruoris moles utpote febrilis tempeſtatis capax, viguere, & adhuc vigent in Scholis? Quot pariter diſputationes de vera & proxima Febris cauſa, num cum Galenicis bilis ſit vel ſincera vel permixta, vel putreſcens, vel ſolum excalefacta & peruſta, an cum Hermeticis ſulfur, & nitrum Microcoſmi accenſum, vel Alchali cum Acido lucta & conflictus.

Vide Lauret. Joubertum in ſuis Paradoxis.

Quot pariter ſomnia, & figmenta circa periodi, & circuitus

in

in Febribus cauſam literis prodita fuere! Profectò quemadmodum in tota Philoſophia nihil eſt quod ſolidiora torſerit ingenia quàm fluxus & refluxus Maris ſtatis horis veræ cauſæ diſquiſitio, ac prçcipuè Euripi in Euboea, ubi ſepties die ac nocte fluctuum obſervatur reciprocatio ità in univerſa Medicina nihil æquè Clariorum Virorum fatigavit indaginem, ſed fruſtrante diligentia, quàm febrilis circuitus cauſæ perveſtigatio? Quis enim, precor, ſolidam rationem quç Sapientum palato arrideat adhuc protulit, quare Febrium quædam quotidie, aliæ alternis diebus, aliæ quarta, quinta, ſexta quaque die ſtatis horis redeant, ac tempora diſcernant, non ſecus ac elaboratiſſima Automata! Quis Clinicus tam ſolers tam expertus eſt, qui ad Ægrum Febre primò correptum accitus, tentato pulſu, dictatoriè pronunciare

ciare poſſit hujuſmodi Febrem fore vel intermittentem, vel continuam, Tertianam ſimplicem vel duplicem, Quartanam, vel alterius ſortis, quidquid ſcripſerit Galenus eum Medici nomine indignum qui Febris typum in illius primo inſultu non dignoſcat, ac præſertim ſi quartana fuerit! Non immeritò ſane Jo: Campeggius Galenum ob tam glorioſum aſſertum gravi cenſura plectendum credidit, illum jactabundum vocans & cæteros græcos in hiſtoria mendaces, quod itidem aſſeruit Celeberrimus Sylvius hujuſmodi gloriationem thraſonicam appellans.

L.3.de Cri. c.4. P. de differ. Febr. c. 10.

In Campis Hiſtorialibus.

Cum ergo tam inflexa, tam involuta ſit Febrium natura, ut poſt diuturnum Seculorum fluxum, inter eaſdem ambages, ac in eodem luto hæſitemus, neque in univerſa morborũ claſſe ullus extet nobis hoſtis infenſior, & cui minùs fidere oporteat veluti Febris, attamen

Vide Zacut. Luſit.de

cò

eò audaciæ ventum eſt, ut inter Queſtiones Medicas ſit, num ad alios morbos curandos Febrem excitare liceat, eò quòd interdum in quibuſdam affectibus, veluti convulſione, & Hipocondriorum dolore ſuperveniens Febris remedii loco fuerit, quaſi in noſtra poteſtate ſit ignem febrilem accendere, ac pro lubitu ipſum reſtinguere. Quàm libenter ſcirem quodnam corpus ſive de genere ſimplicium, ſive compoſitorum proſtet, quo quis Tertianam febrem, Quartanam, Synocham, vel quamcunque aliam excitare poſſit. Pro fabula enim accipitur, quod quidam de Pharaonis ficu referunt, quam ajunt Tertianam Febrem excitandi vim habere. Non abſimilis priori eſt alia Queſtio, non adeò tamen audax, quam habet Celſus num Febrem lentam augere liceat, ut curationi opportunior fiat: Verùm quàm ſuſpecta, & quàm infau-

Prin. Med. Hiſt. l.1.

Vide Ricard. Morto. Exer. de Febrib.

L.3.c.9.

fauſti ominis ſint beneficia & dona, quæ ab hoſte proveniunt, ſatis compertum eſt, ut vetus proverbium admonet, *Hoſtium munera, non munera.* O`quàm egregiè in hanc rem Seneca. *Graviſſima infamia eſt Medici opus quærere, multi quos auxerant morbos, & incitaverant, ut majori gloria ſanarent, non potuerunt diſcutere, aut cum magna miſerorum vexatione vicerunt.*

Lib. 6. de Benef. cap. 36.

At quorſum hæc, inquiet aliquis, quæ diſputari ſolent in Scholis ad Medicum Theoricum potiùs quàm Practicum ſpectant! at reponam ego non minùs ſuis difficultatibus implicitam eſſe Febrium praxim quàm theoriam. Quoties enim evenit, ut cum plures Medici ad Ægrum ex Febre decumbentem conveniunt, de Febris natura, & illius curativa methodo non ſatis inter illos conveniat, adeò ut Conſultatio, quam rem ſacram appellavit Plato non

In Theage

ratò

rarò turpiter prophanetur! Hinc nonnullos totos operoſos & pęonium in morem accinctos obſervare eſt ad ravim uſque clamitantes, febrilem Ignem illicò extinguendum, ne tota domus conflagret, hoſtem ſuis in caſtris quàm properè opprimendum antequam erumpat, & fortior invaleſcat, reclamantes alios, lentè feſtinandum, humorum coctioni incumbendum ne prætervertatur Criſis, expectandum ut Febris ſe ipſam conficiat, *Medicos plus interdum quiete, quam movendo proficere.* Livius l. 22. Sic evenit ut Ars Medica non ſecus ac Militaris ſuos habeat Fabios ſuos Marcellos.

Haud aliter circa remediorum uſum quoſdam videas, qui non niſi ſanguinis miſſione jugulandam Febrem velint, alios humani ſanguinis abſtemios, quos Hæmophobos vocant, quia humani corporis theſaurum in caſſum profundi

Ga- aſſerant, cum *obſtructio & putredo*
len. 11. quæ ſunt Febrium potiſſima cauſa,
Meth. cap. 14. *ſanguinis miſſione non tollantur*; Non paucos obſervare eſt, qui toti ſunt in purgandis corporibus, ac piaculum crederent, niſi cuique Febri ſuum præmitteretur leniens, & in fine, ſive ſoluta jam Febre, ad tollendum recidivæ metum, ſolennis, & eradicativa, ut vocant, inſtitueretur purgatio; ex adverſo alios, qui ab hujuſmodi purgationibus, circa finem ſeu extincta jam Febre, cane pejus & angue cavent, naturæ ductum & ingenium ſequentes, quæ perrarò, aut ferè nunquam, alui ſolutione Febres finire ſoleat; nonnullos aquam largè potandam præſcribere, cum ex Hippocratis Oraculo
4. de Morbis n. 25. *Aqua non præſtet bonum alimentum Igni*, alios verò quos Pſichrophobos vocant, frigidæ uſum pertimeſcere, ne calor innatus ſtranguletur, & cauſa morbifica deterior fiat;

fiat ; quidam porrò toti ſunt in præſcribendis Alexipharmacis, quę Cordialia appellant ad malignitatem, ut ajunt, præcavendam, ſi ſubſit, & non appareat, perdomandam, quidam verò (cordatiores forſan) in cordialium uſu ſuſpenſo pede procedunt, ac temperant, ne addere oleum camino, & equum currentem incitare, ut dici ſolet, videantur.

Quid verè poſſint tot Alexipharmaca tum galenica, tum chymica, quorum uſus in Febribus ſuſpectæ indolis tam frequens & communis eſt, licet non tam obvia ſenſibus ſit utilitas, non vacat, neque hujus loci eſt diſquirere, ſolum de illis Virgilianum illud proferre libeat

—— —— *poſſunt, quia poſſe videntur.* *Lib. 5. Æneid.*

Hæc tamen nec Artis, neque Artificum culpa eveniunt, ſed propter Febris ſævitiem, Monſtri multiformis, quod ratiocinia no-

ſtra perſæpè eludit. Abſit autem quod Veterum dogmata deſpiciam, ac illorum methodum, ut qui ſciam ex Hippocratis effato, *Multa de eodem rectè præcipi poſſe ſive eadem potentia, ſive non*, ac multò minùs, quòd Neotericos ſcriptores improbem ac ſugillem, quòd ejuratis Antiquorum opinionibus adhuc inter ſe non conſentiant. Hinc enim licet inferre non ampliùs cæca perſuaſione nos duci, & pecudum ritu præcedentium veſtigiis hærere, ſed circa veritatis inquiſitionem certatìm adlaborari. Neque enim pro nihilo habendum, quòd auctoritatis à qua tantillum aberrare religio erat, ſoluto faſcino, quiſque ſua tentamina, & excogitata, quibus Monſtrum iſtud è latebris ſuis in apricum produci, & perdomari poſſe credidit, in medium proferat.

7. in 6. Epidem.

Nunquam igitur ſatis commendanda eſt noſtra hac ætate in re-

medica philoſophandi & ſentiendi
Libertas quæ ſera tamen reſpexit inertes;
ſpem enim facit ut id ad quod tot Scrutatorum induſtria collimat, omnium oculis tandem pateſcat.

Tam exacto rei obſtruſiſſimæ ſcrutamini non parùm velificari viſa eſt Fortuna, advecto in Europam inter peregrinas merces Peruviano Cortice, antipyreticorum omnium, quotquot excogitavit Antiquitas, & Chymicorum ſolertia conflavit, facilè Principe: E' ſingulari hujus remedii præſtantia, quod in periodicas Febres vim ſuam potiſſimùm exerat, id beneficii fuimus aſſecuti, ut verum diſcrimen inter Febres intermittentes, ac eas, quæ verè ſunt continuæ, nec non inter illarum focum teneamus, neque amplius unica methodo Febres omnes curentur tam Gaſtricæ, quàm Venoſæ, continuato ſcilicet refrigerantium & hume-

Vide Guliel. Ballonium in ſuis Ephemerid.

humectantium uſu, tot repetitis Venæ ſectionibus, tot iteratis purgationibus, quæ humani corporis machinam potiùs infirment quàm confirment, ſed illæ tantum Febres quæ de Intermittentium familia ſunt Pulveris exigui hauſtu in vino ſoluti, aut compreſſæ quieſcant, aut etiam penitùs aboleantur.

Profectò poſtquam hujus remedii uſus innotuit, & præmiſſis juſtis purgationibus, non ſemel tantum, ut olim, ſed plures ad dies exhiberi cæptus, donec febrile miaſma fuerit penitùs exantlatum, talem circa Febrium doctrinam, ac illam curandi methodum factam fuiſſe fateri oportet, qualem in re militari poſt inventum pulverem pyrium omnes norunt. Quemadmodum enim abjectis catapultis & arietibus, ſolo tormentario pulvere terræ cuniculis incluſo, & accenſo alta propugnacula temporis mo-

momento ſolo æquantur, & arces obſeſſæ ad deditionem coguntur; ſic valere juſſis tot pharmaceuticis præſidiis, modico Quinquinæ pulvere exhibito contumaciores Febres vinctas dant manus.

In hujus divini remedii laudes non effundar; cum ſe ipſum ſatis commendet; hariolari tamen licet ex admiranda hujus Corticis Virtute, Febris naturam medullitùs aliquando erutam iri, paſsìm enim hujus celeberrimi Febrifugi chimica analyſis inſtituitur, & à Botanicis ſedulò allaboratur ad Plantam aliquam indigenam in Regno vegetabili ejuſdem Virtutis reperiendam; ne tam longè petantur remedia; quòd ſi unquam favore Numinum, & commiſeratione qua ſolent in res humanas, aliud majoris energiæ Febrifugum reperire daretur, quod eadem ſecuritate qua Peruvianus Cortex periodicas ſanat, reliquas Febres, quas ſynochas,

chas, & continentes vocant, ſanandi facultate polleret, jam illius quod Hippocrates in votis habuit eſſemus compotes, nimirùm quòd *invenire aliquid eorum, quæ nondum inventa ſunt, & quod notum quàm occultum eſſe præſtat, ſit ſcientiæ Opus, & Votum.*

de Arte n.1.

Licet autem in Peruviano febrifugo, non arte quidem aut induſtria reperto, ſed nobis divinitùs conceſſo, nondum teneamus quid verè ſit Febris, nec ſatis conſtet, quid in noſtris corporibus præſtet hoc remedium, cur interdum intervallatas Febres figat, & ſopiat, interdum ex toto exterminet, magnum tamen mortalitati noſtræ ſolamen foret, ſi conſimile præſidium haberemus, quo contra Febres verè continuas, quæ nobis exitium interminantur, cæco licet modo, & Andabatarum more pugnaremus, quando idem penè de omnibus remediis, quotquot habet

bet Ars Medica proferre liceat, poſſe nos quidem pro lubitu fingere, quid agant, quove modo operentur; ubi noſtri corporis penetralia ſubierint, modum autem & ingenium, quo morbum, & cauſas morbificas oppugnent, verè ac ſcienter nequaquam poſſe pertingere.

In id operis itaque hoc Anno incumbemus, ut quid Veteres, quid Recentiores, in hac re literis prodiderint, qualis ſcilicet hactenùs fuerit Febrium Theoria, qualis curandi modus, compendiosè exponamus, ex tot enim diſſentientium inter ſe opinionum diſcuſſione, id frugis colligere licebit, quòd magna cautione procedere oporteat, ad congrediendum cum hoſte vaferrimo, çujus ingenium poſt tot Medicinæ Procerum conatus nondum eſt ſatis perſpectum.

Medicam Artem Navigatoriæ ſimilem eſſe.

ORATIO QUARTA

Habita die 4. Novembris M. DCC. III.

IAm quartùm, quod felix fauſtumque ſit, A. N. Exedram hanc ſpectatiſſimam, ex qua veluti delphica Tripode tot Doctiſſimorum Virorum, quos inter Celeberrimus olìm Sanctorius, manarunt Oracula; Divina favente clementia gravem morbum eluctatus conſcendo; utinã Sexennium integrum, quo fidem meam Ampliſſimo Senatui Veneto oppigneravi, abſolvam, ac tandem Profeſſorio muneri nuncium remittam. Perarduum ſanè opus, ac nimis longam navigationem, ſi ad

Æta-

Ætatem annis gravem, ſi ad vires ſtudiorum, qualiacumque fuerint, laboribus fractas, ſi ad Temporum iniquitatem, quæ inter circumſtrepentium armorum, quibus penè obſidemur, fragorem, literarum Cultores Studiis liberè vacare non ſinunt, animum adverto, ſuſcepiſſe me fateor; abſit tamen quòd animum deſpondeam, imò potiùs totis viribus connitar, ac remis veliſque, ut dici ſolet, contendam ut fortiter Portum occupem. Neque ineptè prorsùs, ut reor, Medicam hanc meam Excurſionem per Triennium integrum habitam, dimidio ſpatio jam emenſo, Navigationem dixi; Artis enim Medicæ, ſi cum Theoricen, tum Practicen ſpectemus, ea eſt difficultas & amplitudo, ut illam peragrare velle idem prorsùs ſit ac incedere per amplum Mare, infidum, naufragiis frequens, ac tùm magis ſuſpectum, cum majorem, Ventis ſilen-

lentibus, præfert malaciam. Norunt id ſatis qui in Medicinà facienda ætatem trivere, nemo enìm tam ſolers, tam expertus eſt Artifex, qui de certo eventu ſibi polliceri poſſit, ac interdum, non ſine alienæ vitæ, & propriæ quoque, exiſtimationis ſcilicet & honoris, qui vera hominis vita eſt, gravi periculo, fœdiſſima vel in ipſo portu paſſus non fuerit naufragia.

Ità eſt profectò A. N. adeò convenit inter Navigatoriam Artem & Medicam, ut ſi illarum ortum, progreſſum ac tenorem, quo ad Opus ſuum procedunt, expendamus, Ars una alterius ſit veluti Exemplar & Specimen, ac ambæ ab eadem Parente ad Vitæ commoda videantur prognatæ. Lubet itàque Medicam Facultatem Nauticæ perſimilem oſtendere, adcò ut prudens & ſolers Medicus iiſdem legibus, & eodem penè regimine,

ac peritus Navita, adminiſtrare debeat eam quam ſuſcepit provinciam. Id autem neque incurioſum Argumentum fore exiſtimo, neque prorsùs infrugiferum, ſtudioſæ præſertim Juventuti, in hunc ſaltem finem, ut in re ſacra tractanda ſumma utatur prudentia, & circumſpectione, ac ſingula accidentia, ut ut parva, attentè obſervet, cùm non ſecùs ac magnarum in Mari Tempeſtatum, magnorum quoque Morborum parva, & obſcura ſoleant eſſe ſigna atque principia.

Scitè quidem non minùs quàm eleganter Magnus Hippocrates Jatricæ facultatis Parens, ac Princeps, & inter Medicos non ſecùs, ac alter Tiphys inter Argonautas, in libro de veteri Medicina literis prodidit; Medicorum pleroſque idem in ſe admittere, quod imperiti Navigantes: *Etenim*, inquit ille, *qui in tranquillitate Navim gu-ber-* *n.17.*

bernantes delinquunt manifeſti non fiunt; at ſi Ventus Magnus, ac Tempeſtas ipſos deprebenderit, tunc conſpicui fiunt palàm omnibus hominibus, quòd ignorantiæ, & erroris ſui culpa Navim perdiderint. Divini Præceptoris auctoritate igitur non atopos prorsùs Medicam Artem Navigatoriæ cognatam eſſe pronunciare liceat; ac revera, ſi ritè rem penſitemus, iiſdem penè facultatibus & diſciplinis Medicum, ac peritum Nautam, inſtructum eſſe oportere, facilè deprehendemus. Navis Gubernatorem Philoſophiæ operam dediſſe, & decet, & neceſſum eſt; de ea tamen Philoſophia intelligi nolim, quæ circa futiles Quæſtiones & Logomachias Ingenia potiùs deterit quàm exacuit, ſed de vera ac ſolida Philoſophia, quam experimentalem vocant, & quæ in Celebrioribus Lyceis doceri cœpta, ut potè quæ ad Veritatem explorandam & aſſequen-

quendam facem præferat & manu ducat, haud ſecùs in Mathematicis facultatibus, veluti Geometria, Geographia, Aſtronomia, Hydroſtatica, ac præſertim in Mechanicis eundem inſtructiſſimum eſſe debere, nemo non novit.

Hujuſmodi ſubſidiis armatũ Chriſtophorum Columbum ad Oceani clauſtra reſeranda proceſſiſſe, haud dubia conjectura fas eſt credere, ſicque veros, non fictos eſſe Antipodas (quamvis apud Regales Aulas, à quibus ad tam grande opus auxilia repoſcebat, lepidè delirans crederetur) re ipſa demonſtraſſe, relictaque poſt tergum ultima Thule, Tragici Poetæ vaticinia impleſſe. Quomodo enim fidam navigationem ſibi ſpondeat Nauclerus ille, qui in Phyſicis, & Mathematicis hoſpes omninò ſit, qui quale ſit Coſmicum Syſtema ignoret, qui terrarum, & variarum Regionum ſitus non calleat, qui

qui Syderum ortus, & occaſus heliacos, unde magnæ Temporum mutationes pendent, non norit, qui ubi Syrtes, & Scopuli naufragiis infames, & alia Oceani monſtra cubent ac latitent, indigitare neſciat?

Sic pariter Medicum inſtructum eſſe oportere, nemo cui pectus ſapiat diſſimulabit. Polymathiam omitto, variam ſcilicet literaturam, magnum alioquin Medicæ Artis Ornamentum; hanc enim Medico non eſſe neceſſariam ultrò fateor, haud neſcius quippe, Mutæ Artis (quo titulo olim Medicina penes Poetarum Principem audiit) Profeſſorem, cujus Opera conducta eſt non ſermo; etiamsi facundia careat, cum tamen, *ſi remedia uſu diſcreta recte norit*, ut ait Celſus, *In Proemio tantò majorem eſſe futurum Medicum, quàm ſi ſine uſu linguam exercuerit*; Philoſophiam tamen Medico neceſſariam eſſe, certo certiùs eſt.

Qua

Qua ratione etenim Medicus Naturæ rectè operantis vulgò Adminiſter, & Rector dici queat, niſi ſecretiora Naturæ Adyta, Philoſophia duce, perluſtrarit? Philoſophiam neſcio quid Divini Medico affigere ſcripſit olim Medicorum Maximus Hippocrates. Ἰητρὸς γὰρ *de Medico Or-*
φιλόσοφος ἰσόθεος: οὐ πολλὴ γὰρ *natu*
διαφορὴ ἐπὶ τὸν ἑτέρα; hoc eſt *Me- n. 4.*
dicus Philoſophus eſt Deo æqualis; neque enim magna inter ipſos eſt differentia.

Non minùs ad verum Medicum, non tam ad Seculi genium, quàm ad Rationis Criterium efformandum, paulò ante memoratas Matheſeos facultates, tantum non neceſſarias eſſe fas ſit aſſerere. Si verò quis repugnet, ad Hippocratem provoco, Judicem æquiſſimum, & ex illo celebri Macrobii elogio, *fallere, & falli neſcium.* Hic ergo de Geometria ſic in Epiſtola ad Theſſalum filium. *Ad Geometriam*

cognoſcendam, Fili mi, multum ſtudii adhibeto; Geometriæ enim cognitio, quæ uniformis eſt & omnia cum demonſtratione tranſigit, utilis eſt & ad Oſſium ſitus, & exarticulationes, & membrorum componendorum ordinem.
de Aer. Aqu. & ſoc. n.4. De Aſtronomia pariter, illam ad rem Medicam non parùm conferre protulit; quin terminis Mathe-*de Nat. Pueri n.42.* maticis aliquando uſus eſt ut *Mochliſi*, & *Momento*, quo Vocabulo nihil in ore Medicorum uſitatiùs eſt ut ſpirituum impetum facientium energiam, & fibrarum vim Motricem, & aliorum Corporum reſiſtentiam exponant. Non vulgare itaque & præſidium & decus ſibi adjiciet, qui Mathematicorum Monumenta identidem evolvat, & ea quæ ad rem medicam magis faciunt, ex illis decerpat.

Verùm aliquis regeret, non fieri Medicum ex libris, neque ex precariis Mathematicorum Poſtulatis, ſed uſu, & experientia, &

con-

continua Ægrotantium inſpectione. Profectò ex ſimplici librorum lectione, cujuſcumque ſint facultatis, Medicæ quoque, non conflari verum Medicum, & dictum illud, *Nauta ex libro*, iis quoque congruere, qui ex Scriptorum Monumentis Medicinam hauſerint, & ipſe quoque teſtor & depredico. Cornelium Celſum (quem latinum Hippocratem vocant) de re medica egregiè ſcripſiſſe, quamvis nunquam Medicinam exercuerit (quidquid Rubeus illius interpres aliter ſenſerit) cum Romana gravitas Ægris manum apponere non dignaretur, ſatis conſtat. Vero tamen veriùs eſt, eum Medicum qui uſui & experientiæ prædictas facultates conſociarit tantùm inter cæteros caput efferre, quantùm inter Pumiliones Gigas, ac inter Viburna Cupreſſi.

Felix qui potuit Morborum agno-
ſcere cauſas,

Atque omnes motus——
Virgilianum illud hic per Parodiam, hoc eſt paucis mutatis, uſurpare liceat. At quis feliciùs id præſtet, quàm ille Medicus, cui tamquam fidæ comites adſtent Philoſophia, & Mathematica? Atque ut exemplo in Mathematicis res planior fiat; Quis, precor, modum quo fiat viſio, quomodo depravetur, veriùs exponat, quàm qui Opticem didicerit? Quis admirandum Naturæ artificium, quo fit auditio promptiùs expediet, quàm qui Muſurgiam calleat? Quis leges mechanicas, quibus Corporis noſtri latices tam facili obſequio in orbem feruntur, ac per diadoſim partibus diſpenſantur, nec non quomodo illorum fluxus, ac refluxus qnandoque perturbetur, apertiùs, ad ſenſum uſque demonſtret, quàm qui ad Hydroſtaticæ Fontes largè potarit? Qui ergo ſic inſtitutus fuerit, quantùm humanis

nis viribus in Arte conjecturali datum, *ſecura naviget avra*, ac Morborum, & Symptomatum procellis obſiſtat.

Neque verò congruentiùs acutum & exitialem Morbum adumbrari poſſe credìderim, quàm ſub maritimæ Tempeſtatis ſpecimine. Fingite quæſo, ſi lubet, animis veſtris, Auditores Ornatiſſimi, Navim in Pelagi medio Ventis jactatam, & periclitantem, ac Nautam anxium & ſollicitum, ut illam ab Undarum ulnis eripiat & ſartam tectam ſervet. Peritus itaque Navis Gubernator, non ſolùm ubi ab aliqua improviſa Tempeſtate deprehenſus fuerit, ſed etiam ubi illam impendentem prævideritiderit,

Colligere arma jubet, validiſque incumbere remis, *Eneid lib. 5.*

ut olim Palinurus celebris Nauta apud Virgilium; ſic quàm properè Vela ſubmittit, ſeu in Ventum

obliquat, ne totum illius impetum ſuſtineat, Anchoras jacit, Clavum manu tenet, Oculos ad Verſoriam intentos habet, timidorum pavorem compeſcit, & ad colluctandum cum Ventis, & Maris rabie ſe totum accingit; ſique Pelagi & Ventorum furorem crebreſcere obſervet, ac de proximo naufragio timeat, Navim exonerari jubet, ac in Mare projici non ſolùm viliores, & graviores ſarcinas, ſed pretioſiores quoque merces, extremis è Terræ finibus tanto labore ac ſtudio conquiſitas, veluti ſi Neptuno æquoreo Deo hiſce Donariis litando, illius iram placari poſſe exiſtimet.

Fingamus altera ex parte Medicum totum operoſum, ſtantem circa Ægrum exitiali Morbo conflictatum; Nonne idem prorsùs agit ac Nauta? Aſſidentes primò ad ſua munia exequenda hortatur, ad Medicinæ Armamentaria ſolli-

citus

citus accurrit, pulſum tanquam gubernaculum manu prehendit, obtutum ad Ægri faciem defixum ſervat, ut omnes cubantis notas perſpiciat; ſpem vultu ſimulat, fœminarum clamorem & ejulatus coercet; ſi verò morboſam Tempeſtatem magis ſævire obſervet, Ægrotantis Corpus ab humorum ſaburra, tum *κάτὸ*, tum *ἀνὸ*, catarticis, & emeticis exonerat, ad Sacram Phlebotomiæ Anchoram confugiens, Sanguinem, reſectis Venis, ac Arteriis quoque ſi opus fuerit, abundè profundit. Quid autem Sanguine, Nectare vivifico, & Naturæ genio pretioſiùs, quo ad quotidiana vitæ diſpendia reparanda, & biolychnium ſuſtentandum, nihil æquè neceſſarium?

Modò ſperat, modò deſperat Nauta, anceps ac dubius quò res evaſura ſit; hinc unà cum iis qui in eadem Navi ſunt Vota concipit,

& quotquot in Cœlo ſunt Numina, illorum opem implorat.

Lib. 7. *Tanta adeò cum res trepidæ reverentia Divum*
Naſcitur, & raræ fumant fælicibus Aræ.

ut olim Silius Italicus Romanas Matronas deſcribens ſupplicantes ad Aras Deorum, ac diverſa Donaria afferentes, dum Hannibal Urbi immineret, ac illi extremum minaretur excidium, uti etiam nùm fieri aliquandò videmus, aliqua magna Calamitate impendente, veluti Terræmotibus, Peſtilentiis, aliiſque terrificis caſibus, *Etenim alii potiùs Homines quàm alii mores*, ajebat Politicorum Magiſter.

Sic pariter Medicus Clinicus quoque, licet ſpem vultu ſimulans, Superos, tacitè tamen, votis fatigat, ac præſertim ſi ſplendidam aliquam perſonam curandam habeat, aut pravæ aliquot &
con-

contagioſæ Conſtitutiones per vulgus graſſentur, in quibus illud τοθεῖον Hippocratis obſervetur; *Medicina autem circa Deos reverenter ſe habet, ac iis ſupplicare bonum & decorum eſt*; verba ſunt ejuſdem Hippocratis, ac ut ſacri teſtantur Codices, Deum pro Infirmis deprecari *ut ſanitatem dirigat* Medici officium eſt. *Ecleſiaſtic. cap. 38.*

Nihil porrò eſt in quo Medicina Navigatoriæ ſimilem ſe magis præſtet, quàm in rerum futurarum præſenſione, & ſignis expiſcandis, quibus Morbi ingenium ac indolem exploret. Navis Gubernator nihil magis cavet, quàm ne Maris tranquillitas illi imponat, & Venti ſilentes, illum ex improviſo excitent, & Claſſicum canant; cuncta Signa propterea, ut ut parva, quæ ſiniſtri aliquid portendant, attentè obſervat, veluti parvam nubeculam longè aſſurgentem, lenem auram molliter undas criſpantem,

tem, piſcium ſaltus ac luſus inſolitos, & ſimilia, quæ recenſuit Mantuanus Vates, experientia ſcilicet edoctus, magnarum in Mari Tempeſtatum parva ſolere eſſe ſigna prænuncia. Hujuſmodi mehercle A. N Mundi hujus, quem nos incolimus, ſolet eſſe conditio, ut magnarum Calamitatum puſilla, & obſcura ſint ſigna, atque veſtigia. Peſtilentem Æſtatem Aranearum frequentia, & Ficus folia Cornicis pedem referentia, teſte Plutarcho, prænunciant; Annonæ caritatem parvæ maculæ rubræ, quibus fruges dum matureſcunt ſint reſperſæ, ex Agricolarum obſervatione, portendunt; Terræ motum Aqua in puteis repentè turbidior facta, nec ſine odoris tædio, præmonſtrat. Hoc idem quoque in re medica non rarò evenit; & Medicis parùm cautis illudit, niſi ad minuta & puſilla Morborum & Symptomatum ſigna,

De Orac. defect.

gna, & accidentia obſervanda incumbant.

——Sæpè exiguus Mus
Augurium tibi triſte dabit, Tellure ſub ima
Quem non ullus amor tenuit, ſed in aera apertum
Erupit ſcrobibus, vitæque, atque immemor uſus.

Ità olìm Fracaſtorius, inſignis Poeta & Medicus, in libro de Contagione; Sic exigua, & minuta puncta in cute Febricitantis apparentia, quæ interdum ſub Pulicum morſus ſpecie illudunt, malignam Febrem, quam Puncticularem vocant, Viſcera intus depaſcentem, indigitant; levis Aura frigidior è pedis extremo ſurſum repens, Epilepſiam, Microcoſmi terræmotuum, præmonſtrat. Stupor quidam mentis inſolitus, unà cum Artuum levi torpore, Apoplecticum fulmen citò caſurum denunciat. *Nihil temerè, nihil negligere*, ajebat Hip-

Lib. 2. c. ult.

2. in 6. Epidem.

Hippocrates, hoc eſt, uti egregie Valleſius in Commento, nihil caſu fit, ſed ſuam habet cauſam, licet nobis ignotam; nihil proptereà leviter contemnendum. In ea Medicinæ parte, quam Simioticen dicunt (qua nihil forſan magis neglectum, & minùs excultum) Hippocratem accuratiſſimum Obſervatorem fuiſſe ex ejuſdem, quæ extant, Monumentis, ſatis liquet, adeò ut ſigna quædam alicui forſan ridenda, & quæ tanto Medico credi poſſent parùm decora, obſervaret, veluti Aurium Sordes, num dulces eſſent, an amaræ, (quaſi Σκατοφαγὸς eſſet) & Ventris flatus, num ſine, an cum crepitu ac ſonitu prodirent; ſi enim Aurium ceroma dulce ſit, illud non Κακὸν, ſed Θανασιμὸν, hoc eſt, non malum eſſe, ſed lethale pronunciavit, & Ventris flatus ſine crepitu prodire optimum eſſe, literis prodidit.

5. in 6. Epidem.

L. Prænot. nu. 15.

Quem-

Quemadmodum igitur periti, & circumſpecti Nautæ nulla re magis commendanda eſt ſolertia, quàm in obſervandis ſignis quæ ingruentem Tempeſtatem præmonſtrent, ut opportunè in aliquam fidam ſtationem Navim recipiat, vel ad concertandum cum Ventis, & Maris inſania ſe præmuniat, ità prudentis & experti Medici eſt, Signa quæcumque ut ut exilia, tùm prophœnomena, tùm epiphænomena diligenter attendere, ne poſtmodum veluti ex inſidiis erumpente Morbo unà cum magno Symptomatum turbine, ipſe poſteà, tanquam è Veterno excuſſus quò ſe vertat neſciat, neque quid priùs, quid poſteriùs agat. Quàm turpe, ac Arte Medica indignum ſpectaculum eſt, Medicum intueri nil ſiniſtri de Ægro cogitantem, ac ut dici ſolet, ſuper utramque aurem dormientem, à ſubdolo morbo deprehenſum! Nil inex-

inexpertum, nil intentatum, ſed tumultuariè, de remediorum materia relinquit; Cœlum terræ miſcet, Botanica, Metallica, Alexicaca, aliaque è Terra, Marique petita, ac perſæpè inter ſe pugnantia, uti ajebat Eraſiſtratus, in unum confundit, Naturam eodem tempore & frænis & ſtimulis in diverſa trahens ac diſcerpens, donec Mulierculis ipſis palam faciat, quòd oſcitantiæ ſuæ culpa Ægrum miſerè perdiderit.

Prudentes itaque & circumſpectos Artifices ſuos expoſcunt Ars Medica, & Navigatoria, utrobique enim agitur de humano corio, & de exiſtimationis & honoris jactura. Prudentia verò partim Naturæ donum eſt, partim uſu & experientia comparatur, hinc eſt quòd Senilis ætatis magis quàm Juvenilis, Prudentia ſit propria. Quemadmodum igitur verum ac legitimum Nautam, Virum gravem

vem ad provectiorem ætatem vergentem, *Qui mores hominum, multorum viderit Urbes*, ut de Uliſſe cecinit Homerus, eſſe decet, talem quoque fas eſt eum eſſe; qui Medicinam ritè adminiſtrare velit.

Demiror autem non raRò, nec parùm, quomodo qui longam Navigationem ſuſcepturus eſt, antequam Navim ſubeat, diligenter obſervet qualis ſit Nautæ facies & externus habitus, neque illi tam facilè ſe committat, ſi illum viderit Juvenem comptum & elegantem, tam facilè verò non pauci dum ægrotant Juveni Medico, qui recens ab Academia venerit, ſe curandos dedant. Permulti ſint Juvenes docti, (quod non abnuo) qui Medicinæ Adyta perluſtrarint, Experientiæ tamen, quæ Temporis filia eſt, eos expertes eſſe neceſſum eſt. Sic Veteres Æſculapium Medicinæ Præſidem, ingenti bar-

ti barba decoratum ſingebant; quamvis Apollo illius Genitor intonſus, imberbis, & elegantis formæ fingeretur.

Haud equidem ibo inficias, quin Fortuna, quæ Juvenili audaciæ interdum magis favet, quàm Senili prudentiæ, in re Medica, non minùs ac in Navigatoria multùm polleat; in re tamen ancipiti ac dubia, Rationi atque Experientiæ, tanquam fidis comitibus, hærere, majorem ſemper apud Sapientes promeruit laudem, quàm cæca Temeritas.

Non ſum neſcius curanti Medico vix interdum permitti ut prudenter agat, & ea quæ Artis ſunt ritè & opportunè exequatur, cum quotidie ferè interpellari ſoleat, ac penè compelli, ut moras omnes præſcindat, & Ægrum quàm properè in Vado reponat, cui tamen quotidianæ Cantioni, uti nimis periculoſæ, Medicum, Uliſſis exemplo,

plo, aures obſerare decet, & obſurdeſcere. Cùm olìm navigaret Seneca, ut ipſemet in quadam Epiſtola ad Lucilium ſuum refert, & gravem jactationem ſibi ſubeundam prænoſceret, Navis Gubernatorem rogare cœpit, ut ſe in aliquo littore exponeret; cui prudenter non minùs quàm generosè reſpondit Nauta; *Se nihil in Tempeſtate æque timere, quàm Terram.* Haud abſimili dicto Medicus quoque cum urgetur, ut Anchoras tollat, ac remis, ventiſque Portum rectà contendat, animosè, ac uti periti Artificis eſt, reſpondeat; Nihil æquè timendum, quàm ſæviente, & ſpumante Morbo, Salutis Portum occupare velle. *Epiſt. 53.*

Cautione igitur opus eſt in Medicina adminiſtranda, nec tam confidenter, ac certa ſpe Victoriæ congrediendum cum Morbis, id enim Ignorantiæ palmarium, & apodicticum argumentum eſt; In-

ſcitia enim ex vulgari dicto Confidentiam parit.

Eneid. lib.5. *O' nimiùm Cœlo, & pelago conſiſe ſereno,*

ſic olim Virgilius de Palinuro, qui in Mari demerſus occubuit. Cur non idem quoque interdum de iis dicendum, qui Morbo ſatis placidè, & laneo pede procedenti, nullaſque turbas excitanti, nimis fidentes, famæ, ac fortunæ ſuæ infelix patiuntur naufragium?

Nimius eſſem ſi ſingula, quæ in hiſce binis Facultatibus ad invicem ſibi reſpondent, recenſere velim; id tamen obſervatione dignum (ut etiam aliquid ex iis, quæ ad illarum felicitatem & gloriam ſpectant, pertingam) id inquam animadverſone dignum, quòd uno, vel altero Seculo, ęquo pede ac pari proſperitate adeò proceſſerint, ut ſummum penè perfectionis culmen attigerint. Si Navigatoria recens cum Veteri

con-

conferatur, & noſtrorum temporum Medicina cum antiquiori, utraque alio vultu, quàm quòd olìm, apparebit. *Glorioſiſſimæ Venetæ Reipublicæ* Navale adeamus Armamentarium, ac vetera ſpectentur Navigia, quæ inibi pro Venerandæ Antiquitatis monumento aſſervantur: quis, precor, ea cum amplis, & roſtratis Navibus, non minùs robuſtæ, quàm elegantis formæ, conferre velit, & cum auratis Cymbis, quæ per Urbem Adriæ Reginam continuò diſcurrunt, & remorum alis tanta pernicitate prætervolant? Poſt repertum Magnetis uſum longè diverſa eſt Maria ſulcandi ratio, vel ſub intempeſta, & caliginoſa nocte, oculis non ad Cynoſuram, ſed ad Verſoriam, & Tabulam Geographicam defixis, neque ſubdivo, ſed in ſuo Muſæolo concluſus Navis Gubernator ſatis novit ubinam locorum ſit, in quamnam

partem feratur, & quantùm à deſignato loço diſtet; ſic prægreſſis nuper Seculis Columbus, Veſputius, Magallienus Solis veſtigia ſecuti, totum Orbem peragrarunt. Magnum olìm ac Poetarum dignum Argumentum viſum eſt, Argonautas Colchos uſque navigaſſe, ut Navis, quæ Heroes illos geſtavit in ſinu, digna haberi potuerit, quæ in Cœlum translata inter ſydereas imagines radiaret. At quid Expeditio illa, cujus præmium erat Phrixei Arietis aureum Vellus, cum iis, quæ quotannis ab Anglia, Hollandia, Gallia, Luſitania, Hiſpania, ad Indos fiunt, quæ Expeditiones aureos Montes, & alterius Mundi Imperium pollicentur? Sic toto Orbe pererrato nullus penè novarum Regionum (in Boreali ſaltem plaga) ſcrutamini locus relictus videtur, niſi exiguum quidpiam ſub Polo, humanæ induſtriæ impervium, ubi

Mare

Mare per hyemem ſolidatur in glaciem, quam olìm frangere pertentarunt Hollandi, ut compendiaria via in Sinarum Regnum penetrarent, ſed fruſtrante diligentia, cùm glaciali Remora tota Claſſe devincta, inibi inter Cimmerias plurium menſium tenebras, ſine Solis adſpectu hyemare coacti fuerint.

Quid autem exacto nuper Seculo non pertentavit, & non aſſequuta eſt in Microcoſmo Ars Medica? Suos quoque Columbos habuit Ars noſtra. Realdum Columbum Cremonenſem hìc innuo, qui primus forſan perennem Sanguinis in orbem motum mente concepit & nobis adumbravit, ut taceam Cæſalpinum, ac poſtremò Magnum Harvejum, qui poſteà Myſterium iſtud ſoli Naturæ à Mundi primordiis cognitum ad ſenſum uſque aperuit, & rem totam ex aſſe perfecit. Hìc non eſt quòd tot

alia celeberrima Inventa memorem, uti Abdominis, & Thoracis Vaſa lactifera, unde verus Viſcerum naturalium uſus anteà ignotus innotuit, Lympham & Vaſa lymphatica, & omnium fluidorum motum adeò ut ſicuti in magno Mundo cuncta Maria, Sinus, Lacus, Flumina, Fontes, inter ſe, vel clam, vel apertè, mutua ſervant commercia, ita in parvo Fluida quæque ad invicem communicent, & concordem agant choream. Quid, ſi Artis Medicæ noſtrorum temporum adeamus Armamentaria, ac illa cum iis quæ habebant Veteres, componamus? Quot paraſangis, & magnificentia, & præſtantia, & uſu illa ſuperexcellunt? Id ſatis abundè teſtantur, ampliſſima Anatomes Theatra, & varius Inſtrumentorum ad Corporum diſſectionem Apparatus, necnon Hermeticorum Officinæ ad elegantiſſima, & efficaciſſima remedia concin-

cinnanda: Sic Parentes noſtri per-amplam quidem nobis reliquerunt hæreditatem, ſed illam amplificandi omnem penè ademerunt locum. Hinc factum, quòd noſtra hac Ætate novarum rerum alicujus ponderis in humano corpore penè deſperata cognitione, ad omne Inſectorum genus inſectandum, quodã veluti Venationis ſtudio, Anatomicorum induſtria diverterit. Quid mirum igitur, ſi alia nunc ſit Medicinæ facies, quàm quæ olìm, ac poſt tot glorioſa Inventa, non ſecùs ac poſt repertas Cereales fruges, ingenui Profeſſores in Scholis ſaniori doctrina paſcant Ingenia, & peritiores Clinici diverſa methodo Morborum curationes inſtituant?

Verùm jam tempus, ut

Vela traham, ac terris feſtinem advertere proram;

Tandem haud diſpari ſorte Navigatoria, & Ars Medica ab iis,

quibus operam ſuam, licet ſedulò, impenderint, non rarò aut parùm, vel nihil gratiæ referunt. Sic qui in horrida Maris tempeſtate Nautæ ſolertia ab Orci faucibus fuerint erepti, ubi à longè Terram parentem ſalutarint, ac littus attigerint, vix Nautæ faciem agnoſcunt. Haud ſecùs qui ex perniciali morbo periclitati fuerint, ubi rem in Vado eſſe cognoverint, modico Soſtro, interdum etiam nullo, Medicum dimittunt, niſi etiam ab illo Soteria repoſcant, ſive illum irriſui, & deſpicatui habeant. Si verò atrox tempeſtas malignorum Symptomatum gravida Ægrum obruerit, quot & quanta in Medicum effunduntur conviciorum plauſtra? Sic in proſpero Eventu (ut Plautino dicto utar) *levior pluma eſt gratia*, in ſiniſtro, *plumbeæ ſunt iræ*: Hujuſmodi vitium ſatis vetus exprobrabat olìm Seneca, graviſſimus Morum Cenſor, cùm ſimplici Mer-

de Beneff. l. 6. cap. 15.

Mercedula, Medico debitum non perſolvi crederet, ſi diligentem præſtiterit operam. *Quædam pluris ſunt*, ajebat ille, *quàm emuntur. Emitur à Medico res inæſtimabilis, Vita & bona Valetudo.* At quid agendum? Num rejiciendum levidenſe illud quod offertur? Nequaquàm; id enim eſſet avari hominis, & lucrimulgi Medici ſpeciem ſubire; præterea extrema dementia eſſet, *poſt omnia perdere Naulum.* Quoniam igitur inter Navigatoriam Artem & Medicam tanta intercedit affinitas ac ſimilitudo, ſalutaria Documenta ex Arte cognata prudens mutuetur Medicus, ut Ægrotantium Saluti poſſit proſperè velificari.

Mul-

Multum Conferre Practico Medico, Noſſe, qualis ſit de ſe communis hominum Opinio.

ORATIO QUINTA

Habita die 12. *Novembris* 1704.

QUemadmodum in Oratoria Facultate olìm dum vigeret Eloquentiæ ſtudium, quæſitum eſt, quis fuerit, & qualis eſſe debeat verus, & perfectus Orator, neque, vel ipſo Tullio judice, decerni potuerit, quiſnam hic fuerit, ut pro exemplari eſſe poſſit, quibuſve dotibus Oratorem inſignitum eſſe oporteat. Ita prorſus in re medica idem eveniſſe crediderim, non minùs ſcilicet arduum eſt Ægrum per-

perniciale morbo conflictatum ſervare, ac reum in capitali judicio ritè, & ex arte patrocinari. (a) De Marco Antonio Oratore literis proditum eſt, illum præ cæteris laudibus hanc præcipuam meruiſſe, quòd nullum unquam verbum ante Judices illi ab ore exciderit, quod ei pro quo dixiſſet obeſſe potuerit, cum perſæpè contingat quòd Orator, aut Patronus imprudenter, ac intempeſtivè dicendo, vel agendo deteriorem potiùs, quàm meliorem faciat eam quam ſuſcepit cauſam. Si tale quidpiam fortè præſtarit Medicorum aliquis, ut facilè perſuadere poſſet, nullam ſe unquam dictaſſe remedii formulam, quæ morbum exaſperarit, id ſanè perrarum eſſet, & Sapientiæ, & Felicitatis exemplum. Sed neminem adhuc fuiſſe facilè putarim, qui tam ritè, ac prudenter Medicinam fecerit, ut laudem hanc promeruerit, ſeu

(a) *Tull. lib. 2. de Oratore.*

ſeu proferri poſſit, id quod quidam qui nullam unquam cædem patrarat dicere ſolebat, nulla domus, mei culpa, pullam veſtem induit. O' ſi quemadmodum in acta, & medicos faſtus referuntur magnificæ quædam curationes eorum qui poſt aliquod exhibitum remedium è gravi aliqua tempeſtate ſeu *fati ope vel Medici* emerſere, ita in iiſdem deſcriptos legeremus quos vel intempeſtiva Medicina in profundum demerſit, vel inopportuna venæ ſectio jugulavit, feliciorem forſan, & ſecuriorem haberemus Medicam praxim quàm quòd habemus. At nemo eſt, cui licet tacita culpa ſudet mens conſcia, qui inſcitiæ ſuæ velum aliquod non prætendat, Hippocrate excepto, qui ingenua confeſſione, more ſcilicet magnorum Virorum, ſe à ſuturis deceptum fuiſſe poſteris tradidit. Quibus verò ſtudiis ac facultatibus inſtructum eſſe oporteat ve-

verum, & perfectum Medicum, ſtatuere, aut diſquirere mihi haud quaquam mens eſt. Fecit id olim Hippocrates Medicorum maximus, qui boni Medici Idæam nobis depinxit, quod itidem Galenus aliique Clariſſimi Viri noſtra quoque ætate fecere, ut in eo, qui ſupra vulgares eminere debeat deſiderari velint non ſolam Phyloſophiam, atque eam partem potiſſimum, quam experimentalem vocant, ſed Mathematicas facultates, & Polymathiam præcipuè, variam ſcilicet literaturam. His, atque aliis, ut lubet, inſignibus præfulgeat is, qui profeſſorio muneri ſe addixerit, aut librorum editione poſthumam famam affectet; ego ſiquidem (quando in hoc celeberrimo Lyceo, & ab hac Exedra Practicæ Medicinæ tradendæ mihi munus incumbit) peculiarem quandam prerogativam forſan, vel neglectam, vel parum animadver-

ſam,

ſam, ex qua tamen plurimum Ægris emolumenti, & Artis Medicæ decoris proficiſci queat, in practico Medico deſiderarim. Eamque eſſe dico, ut qui ritè, ac piè Clinicam exercere velit, ſatagat noſce, quale ſit de ſe in Medicina facienda commune hominum judicium.

Mirum ſane, & obſervatione dignum, quomodo Medentium ferè quiſquis, prout hac, vel illa corporis temperie à natura donatus eſt, & conſectariè prout his, vel illis animi affectibus obnoxius, ita morborum curationem ſuſcipiat, ac de illorum eventu facilè judicium ferat. Sic quoſdam præfervidi ingenii, & quibus ex maſcula bile turget Jecur, videre eſt, ubi ad Ægrum aliquem graviter decumbentem acciti fuerint extemplò, certa victoriæ ſpe concepta, Claſſicum canere, & ad Medicinæ armamentaria ſollicitè accurrere,

licet

licet Ægri naturam, & morbi ingenium non habeant ſatis benè perſpectum. Iſtos ſubinde, ſi quis obſiſtat, & illorum impetum parumper ſufflaminare contendat, ad ravim uſque clamitantes audias, hoſtem quàm celerrimè conficiendum, antequam fortior invaleſcat, ſerò medicinam parari fractis, ac attritis jam viribus, *Dilationem omnem malam eſſe*, in Arte verò medica peſſimam, ubi *Dilatio* eſt *Animæ periculum.* Ita penes iſtos nec mora, nec requies, nullæ feriæ, nullum Sabathum, nulla viſitatio ſine aliqua novi remedii formula præſcripta. Mineralia offeruntur, ſi vegetabilia, & animalia non proficiant, compoſita & inexplicabiles mixturæ, ſi non ſatis virium credantur habere ſimplicia, ipſa quoque alimenta variarum rerum mixtione fuſcantur, nec offerri ſolent niſi medicinale quid ſapiant; Sic aſſiduis ferè ſtimulis naturam

de Arte num. 20.

licet

licet repugnantem, ad pugnandum cum hoſte inteſtino compellunt. Hæc itaque virtus animi vivida, & nimia ad agendum promptitudo non rarò inofficioſa eſt, & ægri rebus non parum noxia, eoque deterior, ſi is, qui Medici officio fungitur, *recens*, ut dici ſolet, *è Lyceo venerit*, Juvenili audacia exultans, & experiundi cupidus, quanquam non deſint etiam Medici provectioris ætatis, & ſilicernio jam proximi, qui vel ob aſſuetudinem, vel ob aliquot nativæ indolis igniculos adhuc ſuperſtites, nullas cum morbo inducias paciſci volunt, ſed perpetuum bellum gerere ad internecionem uſque vel morbi, vel ægri.

Neque verò hìc mihi de iis Medicis ſermo eſt, qui dolo malo, ac peſſimo conſilio remedia remediis aggerant, ut Pharmacopœis, quorum gratiam demereri fœnerare eſt, gratiores ſint, ſeu ne infini-

ſiniſtro eventu quicquam inexpertum, vel intentatum videantur reliquiſſe, hos enim æruſcatores, atque ut cum Plinio loquar, animarum negotiatores potius appellarim, ac ſolùm dignos, ut è Medicorum albo eradantur; ſed cum iis mihi res eſt, qui rectè & ex arte ſe agere exiſtimantes, ſuo genio nimis auſcultant, & à naturalibus ſuis affectibus ſe tranſverſos agi patiuntur.

Aliud porrò Medentium genus eſt ab iis, qui nimis actuoſi ſunt longè diverſum; hi vultu, ſermone, inceſſu melancholiam præferentes, habent omnia ſuſpecta, & ex ſua natura meticuloſi in quocumque ferè morbo ad funeſta præſagia ſunt valdè proclives, timent quippe ne morbus vultu placidus ſibi illudat, lentè propterea, ac ſuſpenſo pede ad morborum curationem procedunt, cunctandum rati, atque expectandum, *quid ſe-*

rus Veſper vehat, quid dies craſtina, obſervando, num magis ſe prodat morbus, num ſat virium Naturæ ſit ad oppugnandum ſe ſola morbum, num præindicata ſit Criſis, num à catharſi, an à Venæ ſectione exordienda ſit curatio; ſic perſæpè ſibi moras nectendo & prolatando occaſionem, quę præpeti pede fugit, & agendi opportunitatem ſibi è manibus turpiter elabi patiuntur.

At qui decumbit, ſentitque in dies vires fatiſcere, atque unà illius domeſtici non ulteriùs differendum reclamant, habet hoc Medicorum genus paratas ac veluti in numerato rationes & argumenta, quibus talem operandi modum tueantur. Primò quidem percelebre dictum illud Q. Fabii M.

Lib.22. quod T. Livius recenſuit, obtrudunt, *Medicos & Imperatores plus interdum quiete, quàm agendo & movendo proficere. Tempus ut morbos facit*,

facit, *ita & ſolvere*, non eſſe tam facilè, ut creditur; conjecturis aſſequi, quid Natura intus moliatur, quò tendat, eam ſolam Morborum medicatricem eſſe, cui repugnare velle, nil aliud ſit, uti ajebat Tullius, quàm *more Gigantum pugnare cum Diis.* *De Senectute.*

Hæc & ſimilia objectant, ut naturalem ſuam ſegnitiem à culpa vindicent; intereà tam qui nimis operoſi ſunt ac ſolliciti, quàm qui nimis lenti ac ſegnes, non ſatis benè audiunt, tum apud Sapientes, tum apud vulgus, ut illi paſſim traducantur tanquam fræno, hi verò tanquam ſtimulis egentes, veluti de Ephoro & Theopompo ſuis diſcipulis dixit Iſocrates Orator clariſſimus.

Longum eſſet recenſere ſingula ingeniorum diſcrimina, & quò quemque Natura ducat vel trahat, penè incredibilis enim in hac re eſt varietas, adeò ut non paucio-

res ſint animorum, quàm corporum formæ; idem propemodum, quod in Oratoribus evenit, quorum quiſquis ſuum habet peculiare dicendi genus, ita & in Medicis obſervatur, quorum ſinguli ſuam habent ex genio medendi formam: Sunt qui placitis ſuis mordicùs hęreant, nec tam facilè ab eo quod ſemel ſecundum rationem ſtatuiſſe viſi fuerint divelli poſſint, reclamante licet experientia, & Ægro in pejus ruente; ſunt qui mobilis & inconſtantis genii prout miteſcit & aſperatur morbus ſententiam & remedia in contrarium mutant; ſunt qui ſubagreſtis, ac tetricæ naturæ nihil Ægro gratificantes, vel in rebus leviſſimis, Tortorum vices ſubeunt & tyrannidem quandam exercent, ſunt alii qui nimis mites, & philantropi *cubantium delitiis ſubſcribunt.*

Quidam nimis creduli, remediorum efficaciæ multum tribuunt, ſunt

ſunt qui nihil, pirrhoniano more ſuum illud, ἐπέχω, proferentes & ut aliquid agere videantur, herbulam unam, vel alteram in jure decoquunt & exhibent. Quoſdam obſervare eſt taciturnos, pauciloquos, dictatoriè quid agendum ſit præſcribentes, ſed qui de morbi natura & præſcripto remedio rationem nullam ediſſerant; quoſdam ex adverſo multiloquos, clamoſos, aptiores potiùs ut laboranti Lunæ quàm dolenti Ægro ſuccurrant, decumbenti propterea non parum infeſtos, ut exindè Græcum illud manarit adagium Ἰατρὸς ἀδόλεσχος νοσοῦντι πάλιν νόσος h. e. Medicus loquax Ægro alter morbus; Habet quippe medicum Forum ſuas quoque Rabulas & loquutulejos, qui Mutam Artem loquacem fecere.

Cum autem talia paſſim eveniant, neque tantum penes locorum & regionum diverſitatem,

In Prohemio. cum revera uti ajebat Celſus, aliud ſit Medicinam exercere Romæ, aliud in Ægypto, aliud in Gallia, ſed hæc obſerventur iiſdem in locis, eadem in Urbe, in Medicis, iiſdem in ſcholis inſtructis ac veluti collactaneis, quamnam precor, aliam cauſam cur tam variæ ac diverſæ ſint medendi formæ imaginari poſſumus, quàm temperamenti diverſitatem, & exinde morum diſſimilitudinem, ſic ut quiſque ſui ingenii voluptati indulgeat, atque obtemperet. Rem non abſimilem in celebrioribus ſuæ ætatis Oratoribus admirabatur olim Tullius, ut hanc ob cauſam *De Oratore.* neſciret quis eſſet Orator imitatione dignus. *Quid enim majus*, ajebat ille, *quàm cum tanta ſit inter Oratores bonos diſſimilitudo, judicare quæ ſit optima ſpecies, & figura dicendi!* Id ipſum quantò magis admiraretur ipſe Tullius, ſi illi reviviſcere daretur, & in hoc Celeber-

berrimo Athæneo latialis facundiæ Domicilio, tot Profeſſores de ſublimioribus Scientiis tam doctè, tam diſertè; ſed tam diverſis dicendi formis differentes unica die audiret! Cum igitur inter Medicos non vulgares; ſed probatos & commendatione dignos, tum in prædicendis morborum eventibus, tum iiſdem curandis, tanta ubique locorum obſervetur morum diverſitas, quiſnon videt, cuique Medicinam facienti neceſſitatem incumbere, ut ad illud Oraculi Monitum Γνῶθι σεαυτόν vires, & animum intendat.

Studeat igitur quiſque ut ſe ipſum perfectè agnoſcat, & quantum ab ea mediocritate, quæ in unaquaque re expetitur, ac præcipuè in re medica, ubi de humano corio agitur, declinet, ut ſi naturalem corporis temperiem immutare nequeat, ſaltem animi affectus prudentia medicatrice mode-

deretur, inflectat, & ad Symmetron illud in quo Virtus poſita eſt, paulatim deducat. Quotus enim quiſque Medicorum eſt, cui ex tam bono luto Titan præcordia finxerit, ut temperiem illam, quam Elementorum penſores ad pondus vocant, obtinverit, ut neque pluſquàm decet promptior ſit ad agendum, neque ſegnior, neque plus æquo audax, neque magis quàm par eſt meticuloſus?
6. Æneidos. *Quiſque ſuos patimur manes*, rectè ajebat Poetarum Princeps, nulluſque ferè eſt è Medentium claſſe qui hac in re medella non egeat; remedia verò non è decantatis Medicinæ fontibus haurienda, ſed è Moralis Phyloſophię Promptuariis petenda.

Hujuſmodi curationis neceſſitatem præ cæteris agnovit Galenus, ſiquidem cum elegantiſſimum Tractatum, cui titulum fecit, *Quòd animi mores ſequantur corporis temperatu-*

raturam, conſcripſiſſet, alium adjecit, *De cognoſcendis, & curandis animi morbis.* Talis equidem curatio non adeò facilis eſt, neque paucorum dierum eſt opus, illam tamen inter adynata nequaquàm reponendam eſſe, quotidiana experientia ſatis commonſtrat. Quemadmodum autem Medicus; ſi quando illi ægrotare contingat, ſibi ipſi non fidit, ſed alium accerſit à quo morboſi affectus, quo premitur, naturam dignoſcat, ita in hac re, de qua agitur, à recta ratione non aberrabit Medicus Practicus, ſi ab aliis addiſcat, qualiter ſit affectus, num Medicinam ingenuè, prudenter, & cum plauſu exerceat, quibus in rebus ex communi hominum conſenſu delinquat, & malè audiat. Dextrè itaque, & pro re nata ab hoc, & illo quaſi ludens commune hominum judicium ſubolfaciat; ac licet non rarò quædam illi parum gra-

grata ſint audienda, hilari tamen animo accipienda, non ſecùs ac Medicatæ potiones, ac ſincero examine expendenda, num vera an ficta, num ab amico, an ab inimico pectore prodierint, atque hinc documenta pro affectibus ſuis moderandis excipere.

Divus Marcus cap. 16.

Quantum referat perſpectum habere quale ſit de ſe hominum judicium, ipſemet Servator Noſter ſatis oſtendit, dum enim humana ſub imagine terras luſtraret, quamvis quis & qualis eſſet perfectiſſimè noſſet, viſus eſt tamen aliquando ſcire optaſſe quid de ſe ſentirent homines, cum ad diſcipulos ſuos converſus illos his verbis interpellavit, *Quem dicunt eſſe filium hominis?* Licet enim interrogationem hanc ab eo factam velint ad eliciendam à ſuis diſcipulis fidei confeſſionem, non abs re tamen fuerit hinc documentum excipere ad mores noſtros componendos.

Ne-

Neque pudori ſit Practico Medico quoquomodo perveſtigare qualis de ſe circumferatur opinio, neque ſolum quid amici ſentiant, ſed quid Æmuli, quibus cum aliqua fuerit ſimultas; ab amicis enim laudem quæ palato perjucunda eſt, facilè eſt referre, ab inimicis autem veritatem, quæ ſalubrior. Non modica profectò ſunt emolumenta, quæ ab inimicis referri poſſunt, ſi quis animum rectè advertat, & malo benè uti velit, *Qui enim inimicum habet Magiſtrum gratis habet, ex quo aliquid diſcat quod amicos fugiat*, cæcutit enim Amicus in eo quem adamat, uti ajebat Plato, qui enim livore tangitur ea quæ laudanda ſunt, vel ſicco pede præterit, aut extenvat, quæ vero vitium ſonant, ampliat, ac ſpargit in vulgus. Ita verò naturæ humanæ imbecillitate, aut malignitate comparatum eſt, ut aliena vitia lynceis oculis perſpicia-

Plutar. de emolu. ab inim. capienda

ciamus, noſtra verò lippis, nec videamus *manticæ quod in tergo, eſt*, ut vetus fert parœmia.

Catullus.

Neque peritorum Medicæ Facultatis tantùm, ſed cæterorum quoque, quos in aliis Scientiarum generibus fama commendet, Sententiam ſcrutari, ſalutare conſilium fuerit, quin popularium quoque ſenſa explorare, non inutilis erit indago, prudentia enim & recti cognitio non ſolis literarum Cultoribus mancipio datur, ſed plebeis quoque, quibus mira ſagacitas in rebus ſuis agendis ineſt, literatis ipſis non raró invidenda. Pomponium ſecundum Tragædiarum Scriptorem referunt tantum populari judicio tribuiſſe, ut quoties aliquis ex ejus amicis illi Suaſſor eſſet, ut aliquod ex ſcriptis tolleret, ipſe verò retinendum arbitraretur ſolitum dicere fuiſſe, *Ad populum provoco, atque ita Populi vel aſſenſu, vel ſilentio, aut ſuam,*

Plin. Jun. lib. 1. epiſt. 17.

ſuam, aut amici ſententiam ſequutum.

Pictoribus quoque olìm id moris fuit, ut poſt tabulas palam expoſitas laterent, ut non tàm curioſitatis, quàm emendationis ſtudio prætereuntium judicium auſcultarent, ut de Phydia perhibent, qui cum Jovis imaginem abſolviſſet, illam hominibus viſendam oſtendit, ipſum verò poſt januam attendiſſe quid quiſque ſpectantium laudaret, aut reprehenderet, quibus digreſſis ad populi judicium, & opinionem imaginem emendaſſe; *Neque enim exiſtimabat mediocre aut contemnendum eſſe populi numeroſi conſilium*; verum quippe, & Oraculi loco præcipuè quod morum correctionem attinet habitum eſt dictum illud, *Nemo populum, populus neminem feſellit.* *Luc. de imag.*

Quiſquis igitur Medicæ praxi ſe devoverit ad mendum illud, in quod omnium oculi offendant, emen-

mendandum totis viribus intendat, ut id quod in corporis conſtitutione à Natura non impetrarit, propria virtute animo ſuo adſciſcat. Medicus itaque Practicus, cui non vile lucrum, ſed ægrorum ſalus, & proprii nominis exiſtimatio curæ fuerit, ad publicam hominum cenſuram, tanquàm ad Speculum ſuos componat affectus, ſique intelligat nimiam ſuam alacritatem, & in agendo celeritatem damnari, illam pauliſper compeſcat, & lentè feſtinare perdiſcat, ſi nimiam tarditatem improbari, & morum ſeveritatem faſtidiri torporem ſuum excutiat, & comitatem quantum licet ſibi adiiciat, atque ut dici ſolet, *Gratiis litet.* Habent enim id Medici, quos vel in conceptu, vel ortu Saturni Sydus afflaverit, ut non adeò gratus ſit illorum acceſſus, & conſuetudo, qualis eſt eorum, quibus ſub feliciori aſtro natis amœnum

num ingenium Natura indulſerit. Quod forſan in hanc rem eleganti dicto innuere voluit Clariſſimus Orator, *in quibuſdam Virtutes gratiam non habent, in quibuſdam vitia delectant.* *Quintil. Lib. 11. inſtitutionum.*

Medicus itaque ſic compoſitus talis erit, qualem optabat Pindarus, ἐπιχειρότατον hoc eſt ad manus promptiſſimum, ſic enim agendi opportunitatem agnoſcet, quando ſcilicet properandum, quando cunctandum, quando periclitari, quando morbi impetum eludere oporteat, quo pacto Quinti Fabii Maximi & Marcelli laudes ſibi adiiciet, quorum unus Romanæ Reipublicæ Clypeus, alter Enſis dicebatur.

Quod verò præcipuum eſt, altercationes, ac lites ſummoperè cavebit, ubi cum aliis Medicis conſulere oporteat, malum ſatis frequens quod in Medicina *ſemper damnabitur, & ſemper retinebitur.* Nihil

Nihil eſſe quod Medicam Artem magis dehoneſtet, & impoſturæ ſimilem faciat, quàm crebras Clinicorum concertationes, ac rixas, non raró coram Ægris ipſis, & ubi de aliquo remedio deliberandum ſit, ſatis liquet, *nemine idem ſentiente, ne alterius videatur acceſſio*, quod non tam in Artis infirmitatem, & incertitudinem acceptum referri debet, quàm in odia, quæ Medici ipſi tunc magis exercent, ac pandunt, quando occultanda eſſent, aut ſaltẽ ad tempus ſeponenda. Ariſtides, ac Temiſtocles duo apud Athenienſes principes Viri, & ad pręcipua Reipublicę munia deligi ſoliti, apertis odiis ob æmulam Virtutẽ ſeſe ad invicem inſectabantur, *quoties tamen in legationẽ, vel expeditionem aliquam proficiſcerentur, deponebant ad fines ſimultatem, quam reverſi reſumebant.* Fgregium ſanè Medicis documentum, ubi ad conſultandũ, atq; Ægrum aliquem curandum unà conveniant.

Plutarcus in Præceptis politicis.

Anti-

Antiquitatis, & Novitatis Studio Medicum Perſici.

ORATIO SEXTA

Habita die 15. Novembris M. DCC. V.

SI olìm, cum nondum intra Urbes, & Oppida concluſi homines per agros palantes ęvum traducerent, Artes quaſcunque, ac eas præcipuè, quarum magis neceſſarius eſſet uſus, magnis honoribus exceptas fuiſſe, ac illarum Inventores à bona poſteritate in Deorum cœtum relatos quandoque legimus, nihil omninò admirari ſolemus A. N. Quo enim, precor, à ferarum victu differret humanum genus, niſi repertæ fuiſſent Artes, quarum beneficio ſocialem vitam, quą nihil

in terris beatiùs eſt, degeremus! Artium porrò quaſdam à primæva ſua dignitate, & exiſtimatione deſciviſſe, ſive ob ſolitam rerum viciſſitudinem, ſive ob Hominum ſocordiam, uti conqueſtus eſt, qui de cauſis corruptæ Eloquentiæ ſcripſit, neque pariter admirationi eſſe conſuevit. Quòd verò ingenuæ quædam ac honeſtæ Diſciplinæ tunc primùm neglectui eſſe cæperint, cùm ſummum penè perfectionis culmen pertigerint, cui infortunio præcæteris maximè obnoxia eſt Ars Medica, id unum eſt quod nec ſatis admirari ſoleo, nec parum dolere poſſum. Medicina olìm cum ruditatis multum, & opere, & ſermone præferret, ac fidenter magis, quàm ſcienter de partium ſtructura & uſu, de morborum natura, ac indole, de remediorum poteſtate, tum coram Ægris in Conſultationibus, tum in Lyceis declamaret, magna præ-
mia,

mia, & magnos honores promeruit, adeò ut Medico prætereunti quilibet vir honeſtus caput aperiret, ac de via decederet; modò eadem poſt tot exantlatos labores, poſt tot glorioſa Inventa, cum non ampliùs analogiſmis, ſed apodicticè procedat, imò oculata fide indigitet, quale ſit verum Naturæ regimen, qualis Cerebri, partium ſpiritalium, Cordis, inferiorum Viſcerum, & cujuſque minimæ partis vera conformatio, & officium, ubi nam cubent graviores morborum peſtes, ac ingenuè confeſſa quo uſque protendatur remediorum virtus, ridetur, deſpicitur, ac tanquam Ars ſervilis traducitur, quam non ampliùs, ut olìm, dignentur patritiæ manus attingere. At quid hoc rei eſt unquam? Num corruptos Seculi mores, ac temporum noſtrorum barbariem culpare liceat? abſit. Quandonam enim unquam literatior fuit

Mundus! Quanam ætate tam unanimi ubique terrarum conſenſu à doctis Viris deſudatum eſt ad priſcum literis honorem reſtituendum! Mihi equidem circa hujuſmodi contemptum, & tam proſtratam Medicæ Artis exiſtimationem animum intendenti cum variæ, ac diverſæ obverſarentur cauſæ, potiſſimam eſſe credidi perpetua ferè inter Profeſſores ipſos diſſidia, ac præcipuè Antiquitatis, & Novitatis contraria ſtudia, adeò ut Medici in binas veluti acies, tanquàm dimicaturi diſceſſerint, quarum unà Veterum doctrinam pene adoret, & mordicùs retinendam velit, novam autem deſpiciat, altera verò auctoritatis jugo excuſſo, ſoli rationi & autopſiæ auſcultandum aſſerat; unde factum ut cùm ſapientes Viri, tum plebei quoque homines, qui haſce concertationes norunt, & quandoque audiunt, ſtomachentur, & Medicinam ab arte

arte captatoria, vel parum, vel nihil differre exiſtiment. Vobiſcum itaque hac mea parænetica Oratione mihi res erit, Ornatiſſimi Philiatri, ut ſi forte labes iſta animos veſtros irrepſerit, illam elvam, & abſtergam, oſtenſurus Antiquitatis, & Novitatis ſtudio Medicum perfici.

Quàm graves turbas in politico regimine ferè ſemper ciere conſueverint rerum Novitates, ubi quis nimirum veteres mores, ac leges abrogare, ac novas, licet poſtmodum in majora commoda ceſſuras, inferre pertentarit, jam ſatis, præter experientiam ipſam, cùm veteres, tum recentes hiſtoriæ loquuntur. Magni quippe ſemper intereſſe creditum eſt, qualemcunque Civitatis ſtatum, dummodò quietum, integrum ſervare; quam ob cauſam Romæ olim libros de Sacrorum origine in Sepulcro Numæ Pompilii à bu- *Div. Auguſt. de Civit. Dei lib. 7. cap. 34.*

 bul-

bulco repertos, Senatus cremari juſſit, ne ſi ad vulgi manus deveniſſent, cum abſurda quædam in iis continerentur, popularem ſtatum perturbarent. Quibus inteſtinis motibus, exacto nuper Seculo, concuſſa fuerit Medicorum Reſpublica, ubi primùm ab Anglico Cœlo celeberrimum illud Phænomenon circularis ſanguinis motus apparuit, quod Medicorum non paucos in ſui admirationem, & amorem pellexit, jam ſatis perſpectum eſt ut nihil magis. Ad novum enim illius lumen cœcutientes, ac penè inſanientes docti alioquin Viri clamitare cæperunt, fatuum Ignem illud eſſe citò deſiturum, ac purum prurientis ingenii Commentum, quo ſtante brevi totam Medicinam everſum iri neceſſum eſſet. Diù equidem, & acriter utrinque pugnatum eſt, verùm, ut olìm de Romanorum bellis civilibus.

Bel-

Bella geri placuit nullos habitura triumphos.

Sicuti enim Veteris Medicinæ Aſſertoribus nequaquàm datum eſt, tam egregium, & frugiferum Inventum, multaque alia, quæ exinde Scrutatorum æmula virtus aperuit, evertere; ita neque illis priſcam Medicinam adeò convellere, ut licet multum de illius amplitudine detractum fuerit, adhuc tamen multum honoris, ac dignitatis, illi non ſuperſit. Quoniam autem res nondum ſatis benè ſunt compoſitæ, & quibuſdam in locis contentioſum hunc funem ducere libido eſt, propterea prudentis, ac ingenui Medici, qui ſolius Veritatis conquirendæ ſtudio teneatur, erit, ita ſe gerere, ut ſine partium ſtudio, ſine offenſa poſſit utriuſque Provinciæ fines longè, latèque diſcurrere, eaque ſibi comparare, quæ non ſolùm ad Medicam Eruditionem faciant, ſed

quæ ad Medicinam ritè, & cum laude exercendam conducant.

Ampliſſimus autem ad id patebit campus; nam ex ſolo Hippocrate quantum bonæ ac ſinceræ frugis licebit colligere! quot documenta, imò quot Oracula ad morbos prænoſcendos, & fugandos quoque, ab inexhauſto illius penu haberi poſſunt! Nemo ad illum accedit, quin doctior abeat, nihil eſt quod quis diſcere velit, quod ille docere non poſſit. Experientiſſimus hic Senex Qui ſatis norat quantùm juxta locorum, & regionum naturam Medicina differet, tanti tamen ſua documenta ad morbos prænoſcendos fecit, ut Vir alioquin modeſtiſſimus literis prodere veritus non fuerit, illa vera eſſe, & in Lybia, & in Delo, & in Scythia, hoc eſt in calidis, temperatis, & frigidis regionibus. Quàm doctè porrò, quàm eleganter Celſus, quem Latinum

Hippoc. lib. Prenot. num. 27

Hip-

Hippocratem vocant, Medicum instruit, imò ſi lubet, expertum Chirurgum facit! quid autem è Galeni, non dicam Operibus, ſed Bibiliotheca ſperare non liceat, ſi quis illam modò pulverulentam excutiat, ſivè raram, & peregrinam eruditionem circa Phyloſophorum, & Medicorum placita, ſive particulares caſus, & medicas hiſtorias, ſive egregia documenta pro reparanda, ſive pro tuenda valetudine exoptet. Neque irritus labor fuerit Arabum Sapientiam deguſtaſſe, aliorumque Scriptorum, qui poſtmodùm per tot Secula commentaria ſua poſteritati tradidere. Nolim tamen, quis putet velle me quod Medicus, qualem peropto, exactè calleat, *ut digitos unguesque ſuos*, quidquid apud hujuſmodi Auctores ſcriptum reperitur Etenim, cum ob antiquum illud ſcribendi Cacoethes, quod noſtra ætate non parùm perfrixiſſe vi-

viſum eſt, magna ſit librorum turba, quæ diſcentem potiùs oneret, quàm inſtruat, nimis improbus labor eſſet, velle in cunctis diſquirere quid boni reperiatur, niſi interdum contingeret erronea quædam dogmata, & ſupervacua diſcere, mox dediſcenda. Medicus tamen à bono Præceptore inſtitutus facilè noſcet quos libros attentè legat, quos obiter excurrat, & quorum, ne hoſpes in Medicina videatur, ſolam nomenclaturam habere ſufficiat.

Haud ſecùs bonum Medicum novitatis ſtudioſum eſſe, & decet, & neceſſe eſt. Quot beneficia, & inopinata commoda ex abditarum rerum ſtudio, atque ſcrutamine, ad perficiendas Artes proficiſci ſoleant, ſola Magnetis ad Polum cognita converſio, cujus beneficio per ampla Oceani ſpatia *extra Anni Soliſque vias*, oculis non ad Aſtra, ſed ad Verſoriam intentis,

licet

licet diſcurrere, ſatis palam fecit. Curioſitas equidem Ignorantiæ filia dicitur, ſed poſteà Sapientiæ Mater evadit, Niſi tam curioſa indagine tot Scrutatores, quos habuit fortunatiſſimum præcedens Seculum, nobis aperuiſſent, quomodo, quibus ve legibus in orbem feratur ſanguis, per quos ductus chyloſus latex, lympha, aliæque fluidæ ſubſtantiæ ſuos abſolvant motus, qualis ſit partium ſolidarum configuratio & uſus, qualiſve earum ad invicem harmonia, quænam vis cunctos infuſa per Artus corpoream molem agitet, quanta rerum caligo nos teneret? adhuc inter antiqua ſomnia verſaremur inter facultates Tractrices, Retentrices, multaſque alias tum ſocias, tum famulas; adhuc inter primarum qualitatum repagula Phyſiologica, & Pathologica coerceretur Doctrina; adhuc Jecur infectorio munere candidam chyli veſtem

ſtem in purpuream verteret ; adhuc Lien peculiarem ſuccum ſtomacho pro acetario ad excitandam Orexim ſuffunderet ; adhuc Pancreas, cœteræque glandulæ ſub vili miniſterio fulciendi Vaſa laborarent ; adhuc ad Cor tantummodò perfrigerandum & extrudendas fuligines anhelarent Pulmones. Adhuc, cæcorum ad inſtar, cum morbis congrederemur.

Quoniam autem Proſectorum induſtria, manibus ferro, oculiſque microſcopio armatis, tam altè in Regnum Naturæ penetratum eſt, immò Natura ipſa, quæ nobis antea tot variis formis illudere conſueverat, tandem non ſecus ac Virgilii Protheus, tortura & vinclis in vivorum anatome verum fateri coacta eſt, modo ad oppugnandos morbos, ratione duce, & auſpice procedimus, ut Pharmaceuticam rationalem, Chirurgiam, & rationalem quoque

Diæ-

Diætam teneamus. Sit autem, quod non abnuo, non ignotum prorſus fuiſſe veteribus ſanguinis in orbem motum, aliaque Inventa, quæ modo habemus, non niſi obſcurè tamen ac ſine uſu ea noverunt, quæ nos tam magno emolumento, tam manifeſta ac clarà luce, conſpicimus, ut non ineptè Prophetæ dictum illud pronunciari poſſit. *Seniores ſomnia ſomniaverunt, juniores autem viſiones viderunt.* *Joel. 2.* Hinc diſcere liceat, Ornatiſſimi Philiatri, quantum interſit nova Documenta, non ſolùm nudè & ſimpliciter cognita, ſed ritè habere perſpecta, ad quæ extra omnem controverſiæ aleam poſita, ac veluti ad Policleti regulam referre liceat quidquid ſcriptum reperitur. Non ſatis itaque fuerit ab antiquis Fontibus Medicinam hauſiſſe, ſed neceſſe quoque eſt puros ac ſecuros latices deguſtaſſe, quos novæ ſcaturigines tam larga vena effudere.

dere. Ex novarum itaque, & antiquarum rerum peritia, bonus, ac verus conflatur Medicus, qui ſciat qualis fuerit Medicinæ ortus, & progreſſus, qualis præſens illius ſtatus, ac ſi licet divinare etiam qualis futurus ſit. Hoc eſt vere Medicam Artem profiteri, nequaquam verò in veterum decreta ſolumodo juraſſe, ac variis textuum interpretationibus, idem agere, quod veteramentarii Sutores, *Dentibus antiquas ſoliti producere pelles*, aut ejuratis Galeni, aliorumque Doctrinis, ſolam novitatem affectare.

Quanquam, ſi rem attentè expendamus, uſitata iſthæc Antiquitatis & Novitatis Vocabula non raró nobis imponunt, dum rebus antiquiſſimis, antea à nobis ignoratis novarum rerum nomina imponimus; ſic novum Orbem eam Mundi partem vocamus, quam rerum Univerſitati coævam primus om-

omnium Columbus navigatione nulli antea pertentata aperuit; ſic novos Planetas Corpora illa cœleſtia dicimus, quæ à Mundi origine mortalium obtutui inconſpicua, Galilæus, Vir ſanè Lynceus, oculis Teleſcopio munitis viſenda præbuit, atque ut ea ſplendidiora redderet, regio Mediceæ Familiæ cognomento inſignivit; ſic verbo rei parum congruo primas Mundi ætates antiqua tempora vocamus, cum verè noſtra tempora antiqua dici mereantur, & Mundi grandævitas in dies major ſemper futura ſit, exordio ſcilicet, uti fas eſt, ab Univerſi fabrica deducto. Non ſunt igitur tanti facienda Antiquitatis & Novitatis nomina, ut vos O. D. à Veritatis ſtudio, quod unicum eſſe debet, abducant, ac tranſverſos in rixas ac ſimultates agant. Id enim quod à nobis novum dicitur, ſi verum eſt, antiquum eſt; quid enim veritate antiquius!

Ad

Ad evoluenda igitur tam priſcę, quàm novæ Medicinæ ſelectiora monumenta vires ac animos intendite; Vobis exemplo ſint cæterarum Facultatum cultores. Quibus volupe eſt Poeſi indulgere, num ſolùm Virgilium, Horatium, Ovidium alioſque illorum temporum (ut intra Auſoniæ fines, intactis Græciæ litoribus conſiſtamus) colere & lectitare cenſendum eſt? an non etiam clariores Poetas, quos habuere poſteriora Secula uti Pontanum Actium Sincerum, atque eos etiam, quos habet ætas hæc noſtra? De Poetarum Principe ſatis conſtat, illum, & ſuorum, & antiquiorum temporum Poetas coluiſſe, atque Ennii carminibus apprimè oblectatum fuiſſe, cumque ab eo quæreretur, quid in obſoleto Poeta reperiret, *Aurum inquit, ex Ennii ſtercore colligo.*

Quiſnam Philoſophus eſt, qui poſt-

poſtquam Ariſtotelis opera ſatis verſarit, (ſi tamen ſapiat ac verè Philoſophus h. e. Sapientiæ amans dici optet) experiri etiam non velit qualis ſit Philoſophorum noſtræ ætatis Doctrina? Quiſnam Mathematicum ſe profiteatur & ſolius Euclidis elementis contentum dicat, Galilei autem & Borelli ſapientiam deguſtare non dignetur. Aut quis Geographiæ ſtudioſus eſt, qui ſolas Ptolomæi tabulas, ubi antiquus Orbis deſcribitur, obſervarit, ac nunquam exactiſſimas & elegantiſſimas, quas modò habemus mappas luſtrarit ubi tum antiquus, tum novus Orbis magno mentis & oculorum oblectamento delineatus viſitur?

Verùm ut quid externa exempla conquirimus, cum domeſtica abundè ſuppetant? Magnus Hippocrates Medicæ Artis conditor, ſimul & Stator, ſicuti novitatis ſtudium commendavit, ubi Democritum *in Epiſt.*

convenit animalium Corpora diſſecantem, ut amentiæ ſedem diſquireret, ita neque priſcam Medicinam abhorruit, librum enim de veteri Medicina conſcripſit, parvum quidem, ſed aureolum, quem totum ſui juris fecere Hermeticorum Alumni. Galenus quoque in ſuis, quas ſuſcepit peregrinationibus, ſe non parum novarum rerum ſtudioſum oſtendit. Vir iſte ſolertiſſimus Deſtillatoriam Artem mente concipiens in votis habuit ut modum ſciret, quo pars Vini meracior & tenujor à craſſioribus ſecerni poſſit, ſicuti Butyrum à lacte ſeparatur imò non levem gratiam iis habiturum ſe dixit, qui tale mechanicum inſtrumentum ſibi oſtenderent.

De ſimpl. Med. Facul. lib. 1. cap. 17.

Doctiſſimus Mercurialis (ut novos quoque Scriptores in ſcenam producamus) multa quidem cedro digna Volumina conſcripſit, aſt quantum dignitatis, & claritudi-

nis

nis nomini ſuo adſcivit ſolo Artis Gymnaſticæ libro, ubi modum, ac leges patefecit, quibus Veteres corpora ſua exercerent, non ſolùm ad publica ſpectacula, ſed ad ſalubritatem, & decorationem conciliandam, qualem Artem noſtra ætate penè obſoletam Majores noſtri tanti fecere, ut illi ad Juventutem exercendam, ſuos Pędotribas, & Gymnaſiarchas præficerent, quos inter olim percelebris fuit Herodicus Hippocratis Præceptor, qui Platone referente, Artis Gymnaſticæ beneficio licet ſemper valetudinarius, vitam ad ultimam ſenectam produxit. *De Rep. dialogo 3.* Thomas Bartolinus Haffnienſis Academiæ clariſſimum lumen Novitatis, ſi quis alius, ſtudioſiſſimus Cultor, cum repertis vaſis Lymphaticis magnum ſibi nomen comparaſſet, ut in Anatomico Theatro inter novarum rerum Inventores in decimo quarto gradu ſedere

 poſ-

poſſet, ad illuſtrandam Antiquitatem animo converſo, egregium Opus de Veterum puerperiis ad umbilicum penè perduxerat, aſt illius Gloriæ Vulcanus invidit, qui ejuſdem inſigni Bibliotecha exuſta, id quidem obtinuit, ut hoc tam præſtanti Opere careat poſteritas, ſed non ut illius aboleatur memoria, ac deſiderium.

Quantum igitur à Medicæ Artis Procerum Veſtigiis aberrent, tum ii quorum palato ſolùm arrident quæ novitatem ſapiunt, & fatua videntur, quæ Antiquitatem redolent, tum ii, qui cum Veterum ſalivam ſemel combiberint, reliqua omnia faſtidiunt, ſatis liquet. Quoties aliquem pro dignitate priſcæ Medicinæ reparanda perorantem audio, mihi Symmachum Romæ Præfectum declamantem audire videor, qui cum Deorum cultum deſeri, ac omnes ad Chriſtianam Religionem confluere videret;

ret, magna facundia, ac delenificis verbis ſuadebat, ut in Curia Ara vetus Deæ Victoriæ inſtauraretur, cui poſtea D. Ambroſius non minùs elegantem, quam doctam, & nervoſam Orationem repoſuit.

Haud aliter ſine ſtomacho audire non liceat, qui omnem Veterum doctrinam, tanquam falſis theoriis ſuperſtructam è Scholis proſcriptam vellent, non ſecùs, ac ſi cuncta omnia, quæ novi Scriptores literis mandarint, tam firmo ſtent talo, ut aliquando è ſua dignitate cadere nequeant. Ut unicam rem pertingam, paucis ab hinc annis Scholæ totæ erant in fermentis, ut nihil aliud creparent Cathedræ, quàm fermentationem, qua naturalem partium œconomiam exponerent; modo ad Piſtores ablegatis omnibus penè fermentis, naturales functiones per ſimplicem texturam, configu-

rationem, & mechaniſmum explicantur. Suos igitur manes nova quoque patitur Medicina, & non pauca illius dogmata, quæ multo plauſu excepta ſunt, forſan aliquando ab Aula recedent, & quæ exulare juſſa fuerant, in gratiam redibunt. Aſt ſive illorum ignavia, qui Medicinam diſcunt, & Artem ſuapte natura longam, brevem fieri vellent, in cauſa eſt, ut medio in curſu conſiſtant, ſive varia, & diverſa in Scholis Juvenum inſtitutio effecit, ut Medicæ Artis Alumni Nutricios ſuos nimis diligant, & ab illorum præceptis ne hilum quidem diſcedant; ſed forſan Tempus veritatis Parens, & diuturnarum ægritudinum verus Medicus huic malo medelam aliquam adferet.

Utriuſque juris igitur Medici antiqui, & novi peritum eſſe oportet Jatricæ facultatis Profeſſorem nullique ſectæ mancipatum

Sanus

Sanus, homo; qui, & bene valet, & ſuæ ſpontis eſt, nullis obligare ſe legibus debet. Hunc oportet varium habere vitæ genus; modò ruri eſſe, modò in Urbe, nullum cibi genus fugere; Sic olìm Celſus de Homine ſano & libero; id ipſum quoque de Medico ingenuo, & cui ſanum ſit ſynciput, proferre liceat, nimirum quòd liberè ſentiendi integram poteſtatem ſervet, nullumque doctrinæ genus abhorreat dummodò rationi & experientiæ reſpondeat. Etenim ſicuti in Numis non elegantia, neque num recens, an multò ante percuſſi fuerint, ſed bonitas & pondus ſpectatur, ita & de libris idem judicium eſto. *Qui veteri vino utuntur ſapientes puto*, ajebat Comicus; rectè quidem, niſi tamen vinum in vappam ſeu acorem tranſierit; non minùs tamen Sapientes judicandi, qui recenti utuntur vino, ſi defæcatum fuerit; hoc enim vini genus

Celſus lib. 1. cap. 1.

Plaut. in Prologo Caſinæ.

plus nutrit, multòque plus ſpiritus ab eo elicitur. Non mediocri autem oblectamento Vobis erit Studioſiſſimi Juvenes ab antiquis lectionibus ad novas migrare, à Sylvis poſt longam venationem ad culta Novalia, unde amplæ ſegetes haberi poſſint, ſic quotieſcunque ad Veterum Menſas, ubi aliquantò craſſiores Cibi offeruntur Vos ſaturos noveritis, liceat Vobis ad Scriptorum noſtræ ætatis Sympoſia divertere, ubi elegantiores & ſapidiores præſto ſunt epulæ, quæ magis ad ſtomachum faciunt, & concoctu faciliores ſunt.

Neque vero cuiquam ex Vobis, O. D. pudori ſit ſuis opinionibus, quas diu foverit, interdum nuncium remittere, ſi ad lydium veritatis lapidem non ſatis reſpondeant; perſæpè enim fit ut nonnulli id, quo imbuti fuerint arctè retineant, vel quia vereantur, ne inconſtantes, ac transfugæ dici queant,

Vel

Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ Hor. lib. 2. Epiſt.
Imberbes didicere, Senes perdenda fateri

Non deſunt Doctiſſimorum Virorum exempla, qui opinionibus ſuis, quas falſas deprehenderint, non ſolùm vale dixerint, ſed retractationum libros ediderint, uti inter Sacros Scriptores D. Auguſtinus, ac inter noſtros F. Plempius, qui eam, quam de ſanguinis circulari motu doctrinam evertere contenderat, ſolidis rationum momentis ſtatuminare conniſus eſt, adeò verum eſt ſæpènumerò fieri, veluti ajebat Terentianus Senex, *ut illa, quæ te ſcire credas, neſcias, & quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.* In Adelphi Atto pr.

Exemplaria igitur, tum vetera, tum nova *Nocturna verſate manu verſate diurna*, & quidquid bonæ frugis illis ineſt ſine partium ſtudio, colligite, atque aſſervate.

Fas

Fas ſit Veterum Sapientiam admirari, non ita tamen ut noſtrorum temporum deſpiciantur ingenia; ceſſent tandem odia, ceſſent convitia, quibus utraque pars damnatur, neutra abſolvitur. Suus apud vos novis Scriptoribus qui Medicinæ pomæria tam amplè tam feliciter protenderunt, perſtet honos & cultus; Priſcis quoque Auctoribus, quorum humeris nos inſidentes tam longè proſpeximus, ſuus habeatur honos, & gratia. Licet autem illi humani aliquid interdum paſſi fuerint, erronea quædam dogmata tradendo, non idcircò deſpuenda ſunt illorum opera, tanquam prorſus infrugifera; fateri enim licet ingenioſa fuiſſe, in tanta tunc temporis obſcuritate illorum figmenta, quibus ſi non laus, ſaltem neque debeatur contemptus. Lubet hic referre Plinii Junioris verba, quibus amicum ſuum in Achajam pro-

proficiſcentem admonitum voluit, ut ſuſceptam Provinciam rectè admiſtraret *ſuus apud te*, ajebat ille, *ſit bonos Antiquitatis, ſit ingentibus factis, ſit Fabulis quoque.* *Plin. lib.8. Epiſ.24*

In Medicina facienda remediorum ſimplicitatem Operoſæ Compoſitioni Præferendam.

ORATIO SEPTIMA

Habita die 5. Novembris 1706.

QUotieſcunque mecum ipſe A. N. ad eam Facultatem, quam publicè profiteri datum eſt, animum adverto ac perpendo, quàm gravis, quàm numeroſa morborum cohors humano generi incubuerit, atque illud malè plectat, ex adverſo autem quàm parum firmis præſidiis ad tot hoſtes propulſandos Natura nos communierit, magna equidem me corripit commiſeratio, tum mortalitatis noſtræ, cui à tam infe-

infeſta, & ſubdola ſtirpe nulla unquam pax fida, nulla ſecuritas, tum Medicæ Artis, quæ cum non ſemper præſtare valeat, quod acerbiùs interdum ab illa exigitur, probris, & conviciis paſſim impetitur, quaſi Ars illuſoria ſit, aut adeò infirma, ut & ipſa quoque medela indigeat. Scitè quidem ac eleganter pronunciavit olim egregius Scriptor, *Natura infirmitatis humanæ tardiora eſſe Remedia, quàm mala*: quod dictum mehercle, quanvis ab Auctore ſuo ita fuerit prolatum, ut ad res quaſcunque, tum publicas, tum privatas accommodari queat, rei medicæ tamen adeò proprium eſt, ut cuncta Remedia, quæ hactenus excogitata, & reperta fuere, ad congrediendum cum morbis non niſi claudo pede incedant. Febris Furiarum maxima funereis facibus armata, quàm properè humana corpora depaſcitur atque abſumit! at

Tacit. in vita Julii Agricolæ.

at præſidia, quæ ad febrile incendium ſin extinguendum, ſaltem ſufflaminandum opponimus tantò tardiora ſunt, quantò unda eſt tardior igne. Simplex afflatus apoplecticus fulminis ad inſtar hominem, ut ut robuſtum, temporis momento exanimat, atque proſternit; quale autem habemus Remedium licet de volatilium familia, quod tàm gravis affectus in agendo pernicitatem æquare valeat? In iis quoque morbis, qui lentè, & laneo pede, ut dici ſolet, procedunt antequam erumpant, & diritatem ſuam prodant, qualis eſt hydrophobia ex rabidi canis morſu, ſtupet attonita Ars Medica, & plerunque neſcit quomodo venienti morbo occurrat. Ita eſt profectò A. O. ſingula percurramus morborum genera, vero veriùs deprehendemus tardiora eſſe Remedia, quàm mala. Verùm iſtud etiam utcunque feren-

rendum eſſet, quando in Orbem terrarum, ceu in arenam hac lege deſcendimus, ut nobis levi Armatura inſtructis cum truculentis morborum feris continuò ſit depugnandum; at quod magis dolendum, & diſſimulare non liceat, eſt quod non raro noſtra culpa fit, ut tardiora ſint Remedia, ſi malis conferantur, quàm quòd revera talia ſint nata, dum illa ad invicem permiſcendo, confundendo, corrumpimus, eviramus, ac talia reddimus, ut cum intra vitæ hoſpitia fuerint admiſſa inter ſe potiùs, quàm cum Morbo, & cauſa morbifica pugnam ineant. Providè quidem ac ſatis benignè Natura nobiſcum egerat, dum nobis quidem ignoto, ſed ſubtiliſſimo magiſterio innoxia Remedia elaboraverat, imò notis quibuſdam, & lineamentis diſtinxerat, ut facilè, & ipſo obtutu peritus Obſervator poſſet internoſcere, qualem plan-

tam

tam ſibi cognatam, & medicatricem pars quælibet corporis fuerit ſortita, niſi in noſtram perniciem convertere lubuiſſet; quæ in ſalubritaris gratiam fuerant fabrefacta. Jam tenetis video, O. D., quid velim, quid mediter, non niſi ſcilicet, ut quando Practicæ Medicinæ tradendæ mihi munus incumbit, rationum momentis oſtendam, in aggredienda morborum curatione, Remediorum ſimplicitatem nimis operoſæ compoſitioni præferendam.

Medicinam ſolius Divinæ beneficentiæ, ad malorum, quibus conflictamur, lenimen aliquod, donum eſſe ex ſacrorum Codicum teſtimonio ſatis conſtat, quod ipſum Ethnici quoque ſenſere, qui proverbiali dicto Medicamenta Θεῶν χεῖρες h. e. Deorum manus appellarunt. Non ſunt ergo Medicamenta humanæ conjecturæ Opus, ſi Divinum ſunt Magiſterium; ad-

ad Medentium ſolertiam ſolumodò ſpectaret amplum Naturæ Regnum perluſtrare ac diligenter ſcrutari quænam ſint Remedia ad particulares corporis affectus ſanandos nata, multiplici nimirùm experimento, & accurata obſervatione, uti olìm priſcis Medicinæ Parentibus laudabili inſtituto mos fuit: *Gloria Dei eſt rem celare, Gloria Regis inveſtigare*, ſic olìm humanæ Sapientiæ Promocondus Salomon. *Prove. cap. 25.* Summus rerum Opifex, tanquam ludens in Orbe terrarum, in ſinu vegetabilium, Animalium, & Mineralium arcanas vires occuluit, ut eſſet hominibus unde ingenium, ac induſtriam exercerent, & rerum Virtutes abſconditas in apricum eruerent. Aſt minùs periti Artifices nobis videmur, niſi prælongas, ac interdum etiam ſcriptas à tergo Schedas apud ægros relinquamus, & in ſimplici quoque affectu non ſolum ſimplicia

ſimplicibus, ſed etiam compoſita compoſitis permiſceamus. Non multum equidem hac in re abſimiles ſumus Pictoribus, qui ſiniſtra manu tabellam, dextra pennicillum gerentes, toti ſunt in permiſcendis coloribus, hoc tamen diſcrimine, quòd illorum obtutui extemplò ſe prodit nova coloris ſpecies, nobis autem neque ſenſuum miniſterio, neque ratiocinantis facultatis ope conceſſum eſt noſſe tam facilè, quale ſit concretum, quod ex confuſanea Remediorum turba emergat.

Elenchum ſanè magnum admittit, & mendosè colligit quiſquis ex qualitatibus, quæ rebus miſcibilibus inſunt inferre velit eaſdem proportionatè in mixto corpore reperiri, cum in novo producto præter nativas qualitates inſigniter fractas, perſæpè aliæ omninò diverſæ, interdum etiam virulentæ caput exerant. Ex binis liquo-

liquoribus pellucidis ; ſi unà permiſceantur , corpus opacum fieri ſatis vulgare experimentum eſt, ut in ſcriptorio attramento. Binas pariter fluidas ſubſtantias in ipſo permixtionis actu in ſolidum corpus concreſcere, Offa helmontiana demonſtrat. Aurum ex ſui natura vim fulminandi non habet, cum ſpiritu nitri fulmineam poteſtatem adciſcit. Argentum vim purgatricem non poſſidet, cum eodem nitri ſpiritu vehemens hydragogum evadit. Ex variis ſalium generibus, quorum uſus ſeorſim innoxius eſt, parari aquas ſtygias & fortes, ut vocant, acerrimum venenum, ſatis vulgatum eſt. Imo quod magis mirere, bina venena conſociata quandoque in Antidotum migrarunt ; quale exemplum habet Auſonius de muliere, qnæ cum zelotypo marito toxicum propinaſſet, ut necem magis accelleraret, argentum vi-

Boyle in Phil. Expe.

Et mullerus Pyrotec. Ratio. cap 2.

 vum

vum ſuperaddidit, ex quorum miſcella & luctamine miſerando illi inexpectata ſalus oborta eſt. Quid porrò magis palam facit, quanta mixtionis ſit dynamis, quàm pulveris pyrii compoſitio? Conflatur hic, ut norunt omnes, ex ſulphure, nitro, & carbonibus; ſulphur lentè conflagrat, nitrum ab igne reſilit, carbones accenſi ſcintillas projiciunt. At iſthæc invicem diſcreta quid admirandi continent! Ex horum tamen permixtione cum proportione quadam tale productum ac tantarum virium exurgit, ut niſi periculis noſtris, atque hac tempeſtate magis qua ferali bello tota exardeſcit Europa, experiremur quid poſſit, tale portentum Atellanis fabulis accenſeremus. Profectò ſi Virgilius tale id ſciſſet, neque Salmonea dementem, neque fulmen non imitabile dixiſſet. Quàm cautè igitur, quàm circunſpectè in pharma-

Æneid. lib. 6.

macia adminiſtranda procedere debet bonus Medicus cavendo à tumultuaria medicaminum mixtione, unde ignotarum virium concreta emergant, immo interdum Monſtra; non ſecus ac in Africa ex ferarum diverſi generis coitione, quæ Medicamenta cum Stomachum, qui campus Martius eſt, ubi exercentur graviores pugnæ, ſubierint, quos tumultus, quales turbas interdum non cient? Præterea cum ad rerum craſim, & texturam immutandam, & invertendam multum polleat fermentatio, atque ubi rerum diverſæ indolis fiat permixtio hæc præſto ſit, non immeritò ambigere licebit noxia ne, an ſalubria futura ſint hujuſmodi remedia, præſertim ſi exhibeantur, abſoluta nondum fermentatione. Sic in cubiculis, ubi Ægri decumbunt, ſuper menſas magno apparatu inſtructas non raró videre eſt mixturas ex va-

riis cardiacis ad malignitatem præcavendam, vel abigendam in febribus præſcribi ſolitas, in tumorem attolli, & è vaſculis ipſis effundi, Ægris ipſis, qui rem hujuſmodi ſpectant, non parum ſtomachantibus. Haud ſecus cum ſimplicia corpora per menſtrua ſolvantur, ut Exſtracta, ac Magiſteria haberi poſſint, non tam facilè, ex ingenua quoque Chymicorum confeſſione, menſtrua à ſoluto corpore ſeparari poſſunt, ut aliquid de illis non ſuperſit. Quid verò ſi ad hæc ignis tortura accedat? Ignem magnum Analyſtam, & rerum corruptorem appellavit Helmontius, at propiùs vero acceſſiſſe viſus eſt Plinius, qui tanquam Chymiſta ſcepticus dubium eſſe ſcripſit, num ignis *plura abſumat an pariat, & aliud eſſe quod primis ignibus, aliud quod ſecundis, aliud quod tertiis gignitur.* Cur ergo ſi veri ſpecimen aliquod habent

Senert. de Conſ. & Diſſ. Chim. cum Gal. c. 19. Etmul. in Pyrot. Rat.

Lib. 3. cap. ult.

bent iſta in Medicina facienda, Remediis compoſitis non præferantur ſimplicia tot caſibus, tot mutationibus, haud quaquam obnoxia?

Sit autem, quod non diffiteor, Remedia iſta quæ proſtant ad normam, ac leges, quas Officinarum Diſpenſatoria præſcripſerint, exactè & ſcrupulatìm fuiſſe compoſita, & juxta proportiones omnes tum Geometricas, tum Harmonicas (cum in ſubſidium Muſicam quoque advocarint medicaminum fartores, ut in Theriaca diateſſaron) an propterea cenſendum leges hujuſmodi aliquo Numine afflante Logiatris, qui eas tulere, fuiſſe dictatas, ut ſi qui illarum abrogationem intentare velit, tanquam violatæ Religionis reus habendus ſit? Illa equidem præſidia, quæ parens Natura, ſeu Naturæ Auctor fabrefecit, in pondere, numero, & menſura facta fuiſſe

credendum eſt, ac ejuſmodi ſtructura, ut mechanica quadam neceſſitate, particulares quoſdam effectus edant, quos magis admirari, quàm intelligere, & imitari poſſumus. Cum autem non levi compendio à ſimplicibus, interdum etiam intra pomeria ipſa prognatis, impetrare liceat quidquid fucatis titulis polliceantur nimis operosè ex variis rebus non tam ſolo diverſis, quàm viribus inter ſe adverſis conſarcinata medicamenta, cur decumbentium vires, & patrimonium fatigabimus?

Neque obtrudat quiſpiam non omni prorſus noxa carere ſimplicia, ideoque aliarum rerum permixtione corrigenda, caſtiganda; caſtiganda utique etiam ipſa ſimplicia, ſed non ſecùs ac triticum, ex quo panis conficitur, caſtigari ſolet, dum ſub verſatili mola in pollinem teritur, dum ſimilago à furfuribus ſecernitur, dum fer-

mentatur, dum paſta pinſitur, dum coquitur. Et qua rerum permixtione totum hoc opus perficitur? non niſi ſimplicis aquæ affuſione; quòd verò animadverſione dignum eſt, panis omnem ferè alienam mixturam reſpuit, nam ſi cum melle, ſacharo, butyro, ovis, aliiſque rebus hujuſce generis paratus fuerit, quantum ſalubritatis illi decedit! licet autem ad unam vel alteram diem palato gratior ſit dulciarius hic panis, quàm denſus poſtmodum, quàm oneroſus ſtomacho evadit? ſic neque Vinum ad hilarandas menſas accedit, niſi prius muſtum ruſtico pede ab uvis expreſſum, in tinis efferbuerit, in doliis deſpumarit, ac defœcatum fuerit; quòd ſi præ nimia ſpirituum copia turgeat, & Capiti noxam aliquam minitetur, aut lympha, aut ſacco franguntur illius vires. Idem quoque fiat de ſimplicibus Remediis illa à ſor-

dibus expurgando, infundendo, macerando, decoquendo, ſuccum exprimendo, & conſimilibus aliis modis. Quòd ſi de maritandis ſimplicibus lubido aliqua ſubeat, id cautè fiat, ut non alienigenis, & exoticis tam facilè jungantur, ſed iis quæ de eadem ſint cognatione. Ut autem juſta emendatio, & correctio Medicamenti habeatur, ritè perſpectam, & exploratam neceſſe eſt habere Naturam, tum illius quod emendari debet, tum ejus quod pro corrigente adhibetur; perſæpe enim fit, ut hiſce corrigentibus, Medicamenti nativa virtus, aut nimis obtundatur, aut plus quàm par eſt exaltetur. Ad quot Secula creditum eſt Opii vim narcoticam calidiorum aromatum permixtione corrigi, atque cicurari, ut in Philoni Romani aliorumque opiatorum præparatione, cæca ſcilicet perſuaſione per traducem ad noſtra ferè tempora deducta,

ducta, qua credidere Majores noſtri vim Opii ſoporiferam in excellenti frigoris gradu eſſe poſitam.

Nolim tamen quis putet conſuetudinem hanc Medicamenta miſcendi & remiſcendi traduci mihi tanquam ſeculi vitium, & impoſturam; perantiquus enim mos eſt hujuſmodi, & ſola antiquitate defenditur qui primùm in Græcia post Hippocratem caput extulit, ac poſtmodum apud Arabum Scholas maximè inolevit, & ex inde totam Medicam Rempublicam contagione quadam pervaſit Conſuetudinem hanc eleganter expreſſit Poetarum Princeps, dum Medicum quendam nomine Japidem deſcriberet, Pæonium in morem ſuccintum, ac ſatagentem ut ſagittam infixam evelleret, qua Æneas in acie fuerat ſauciatus, idque cum fruſtra pertentaret, tenaci forcipe telum infixum trahendo, & vulnus blande fovendo ex va-

riis herbis fotu parato. Venus Dictamum creticum balneo permiſcendo effecit, ut ſagitta manum ſecuta nullo cogente excideret.

Lib. XII. Ænei.

Hic Venus obſcuro faciem circundata nimbo
Detulit, hoc fuſcum labris ſplendentibus amnem
Inficit, occultè medicans, ſpargitque ſalubres
Ambroſiæ ſuccos, & odoriferam panacæam.

Odiſ. Lib. 3. Vid. Lang. Lib. 3. Epiſt. 6.

Non ita verò Homerus, cujus ævo forſan ſimplicior, ac propterea ſalubrior erat medendi ratio; Helenam enim deſcribens celebre illud mæroris, & luctus Pharmacum, h. e. Vinum Nepenthes parantem, ut Menelao, ac Telemacho Ulyſſis Filio graves curas ob longam nimis peregrinationem conſopiret, illam finxit radicem Oenopiæ in vino infundentem, qua planta in Ægypto à Polydamna Regis Theonis uxore fuerat donata.

A'm-

Α'ὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον, ἔνθεν ἔπινον
Νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπὶ λήθον ἁπάντων.

At ſi modò languenti ægro medi-
catum aliquod Vinum eſſet præſcri-
bendum, minùs ritè paratum ha-
bebitur, niſi in illo infuſæ, & ad
putrilaginem uſque fuerint mace-
ratæ plantarum diverſi generis ra-
dices, folia, flores, fructus, ſe-
mina, aromata, ſummatim inte-
gra remediorum ſylva, irrita ſanè
diligentia, qua numerus computa-
tur, ubi virtus, & pondus quæ-
ritur; Verùm uſus obtinuit, ut in
omni penè morbo miſcellanea Re-
mediorum turba, quam non im-
meritò arenam ſine calce quis di-
xerit, in Scenam producatur, ac
pudori ferè ſit Schedam aliquam
ad Seplaſiarium deferendam, & in
propatulo collocandam conſcribe-
re, niſi celebre illud *Miſcè* tamquam
publicum Pharmaceutices ſigillum
fuerit appoſitum. Non

Non poſſum, fateor, non mirari quomodo Medentium ferè quiſquis tam ſeverè tam religiosè in alendis Ægris victus ſimplicitatem ſervandam velit, ut ſiquid hac in re ab aſſidentium indulgentia peccatum fuerit, ad ravim uſque clamitet ac proteſtetur ſibi culpæ minimè vertendum, ſiquidquam ſiniſtri contigerit, in adminiſtrandis verò Remediis, quorum vires perſæpè non ſatis ſunt perſpectæ, & ſtomacho inſuetæ, nullum non mixturarum genus tàm fidenter in uſum revocet. Profectò quantum ad Vitæ longævitatem, ac integram valetudinem ſervandam conducat victus ſimplicitas, nemo non novit, ac ſatis palam faciunt veteres Eremicolæ, qui ſolis herbis, & palmarum fructibus victitantes, ad integrum ſeculum vitam producebant, id ipſum quoq; teſtantur ruſticani homines, quibus, ut ajebat Virgilius,

Fun-

Fundit humo facilem victum juſtiſſima tellus *Georg. lib. 2.*

Non ſic autem urbanæ gentes, ac præſertim nobiles, & principes Viri, qui quodcunque cupediarum genus elementa per omnia quærentes, graves ſibi morbos acceſſunt, & in medio vitæ ſtadio in Orci familiam deſcendunt. Rectè quidem in hanc rem Venuſinus Poeta

— Nam cum ſimul aſſis *Horat. ſermo. lib. 2. Satyr. 2.*
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis,
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomacoque tumultum
Lenta feret pituita —

Neque ſola ciborum varietas morborum nutricula eſt, ſed & potus quoque; ſic vina celebriora, variis ex locis conquiſita, veluti Hiſpanica, Gallica, Italica, quibus in conviviis ſe proluunt Proceres, cum Stomachum ſubierint, non minùs inter ſe diſſident, ac

ac tumultuantur, quàm nationes, ac populi unde fuerint advecta. Aqua ipſa, qua nullus potus ſimplicior eſt, tunc magis commendatur, cum ſaporis, odoris, & cujuſque peregrinæ qualitatis expers eſt; ſic aquam illam ob puritatem ſuam adeò celebrem, quam M. Agrippa Romam deduxit, Virginem appellarunt, quia, referente Plinio, herculaneo rivo in præneſtina via ſe commiſcere reſpueret. Sic magnorum fluminum aquas ad potum inſalubres eſſe, litteris prodidit Magnus Hippocrates, ſiquidem cum magna flumina, velut Eridanus, Rhenus, Iſter, variis ac diverſis fluminibus in unum confluentibus magnitudinem ſuam acceptam referant, non poſſunt non habere aquas diffor-mes, & inæquales prout variis ex locis varios ſapores combiberint; aquas hujuſmodi propterea divinus Præceptor non ineleganti vocabulo

Lib. 31. cap. 30.

De aere aquis, locis num. 21.

lo *diſſidentes* appellavit. At ſi ad ſanitatem ſartam tectam ſervandam adeò conducit cibi, & potus ſimplicitas, cur ad amiſſam redimendam feliciorem operam non præſtabunt ſimplicia, quàm compoſita Remedia? An ſi humorum ſaburram, vel cato, vel ano educere animus ſit, deſunt in ſimplicium claſſe Catarthica, Emethica, atque etiam Minorativa (ſit verbo venia) h. e. Medicamenta alvum blande ſolventia, quo remedii genere non caruere veteres Medici, qui lenientia ſyrneſmos appellabant? An ſi particulare aliquod Viſcus, uti Caput, Stomachum, Hepar, Lienem, Renes, aliaſque partes roborare, iiſque tonum ſuum reſtituere, mens fuerit, è ſimplicium Regno non ſuppetunt Cephalica, Stomachica, Hepatica, Splenetica, Nephritica præſidia? An ſi de veneno propinato, vel ingenito, ſive per ferarum

Lang. lib. 1. epiſt. 17.

rum morſus illato agatur ad Theriacam, ſatis tutum eſt confugium, tanquam ad unicum Alexicacon herculeis viribus inſtructum ad venenum quodcunque perdomandum, ac potiùs, ſi veneni conditio innotuerit, à ſingularibus, & ſpecificis non quæratur auxilium? Abſit autem ut hujus tam celebris præſidii eximationi & famæ ubique gentium quidquam detractum velim, ſolùm innuere liceat Theriacam, quanvis in illa tot ſint congeſta alexipharmaca, non eſſe univerſale Antidotum, cum ſatis conſtet in acri, & rodente veneno noxiam illam eſſe, & longè majora beneficia è ſimplicibus remediis, uti è lacte, & oleoſis ſubſtantiis obtineri. Nomine autem ſimplicium nequaquam intelligi velim ea ſola, quæ nobis è vegetabilium familia, ſed etiam illa, quæ ex animalium, & mineralium claſſe abundè ſuggeruntur,

Vide Valleſ. in 7. Epidem n. 79.

quæ

quæ ſingula recenſere nimis longum eſſet. Sicco tamen pede thermales aquas præterire non licet, quas tam larga vena ubique terrarum Natura profudit, quas inter primas tenent Aponitanæ, tum antiquitatis jure, tum ob divinas, quibus excellunt virtutes, quando Claudianus illas *commune Medentum auxilium, & præſens Numen appellavit*, cum omnia penè mala, quæ Artis magiſteria eluſerint, ad haſce medicatrices undas, tanquam ad lethea pocula feritatis ſuæ oblita conquieſcant. Vetus tamen ſcabies miſcendi, ac remiſcendi Medicamenta non ſinit interdum ut ſacri thermarum latices, quales Natura protulit, ægris potandi exhibeantur, cum aliquando Thermales aquæ variis è Scatebris, & diverſæ facultatis eductæ ſimul commiſceantur, ſive alicujus ſpiritus, ut vitrioli, ſulphuris, aut alicujus acidi ſtagmatis

Claudianus de balneis aponitanis.

tis affuſione ut diureticæ fiant; depraventur, conjectura non prorſus improbanda, quòd hoc pacto conflari poſſint aquæ ſtygiæ, & rodentes. Suppeterent quam plurima alia argumenta, ſed vereor ne prolixitate nimia favorem veſtrum minùs demereri poſſim; pauca tamen per humanitatem veſtram adhuc proferre liceat, ut quod mihi ab initio fuit propoſitum planè evincam. Quam diu à peritioribus Artis Magiſtris inſudatum eſt, ad Febrifugum aliquod conflandum, ex triplici Regno materia petita? at omnes hactenus illorum labores, fruſtrante diligentia, in irritum ceſſere, & ſi aliquod antipyreticum in illorum monumentis extat, non niſi ſub grypho deſcriptum legitur, ut Delio natatore opus ſit, ſi mens Auctoris ſincera habenda ſit. Solus Peruvianus cortex, nobis à Divina benificentia munus conceſſum, ſine

ne alterius rei mixtura in qualibet Regione, quocunque anni tempore, ætate, ſexu, temperamento, Febres ſaltem recurrentes atque intervallatas fugat, & exterminat; quanquam non defuerint, qui hjeron hoc picron ex Arbore Vitæ decerptum temerare pertentarint Opio; aliiſque rebus adjectis, ut ſolitis mangoniis vulgo imponerent. Ex eadem Peruviana Regione poſtremò ad nos deferri cæpit radix quædam Ipecacaunha dicta, ſingulare ac plane divinum Remedium ad fluxus dyſentericos perſanandos, quod morbi genus, ut pote epidemicum Urbes, & Agros depopulatur, ac interdum magnos Exercitus non ſolùm decimavit, ſed prorſus delevit. Ad Luem veneream, Monſtrum horrendum ingens perdomandam, quodnam Guajaco præſtantius habemus Remedium? Hoc ligno in aqua ſimplici infuſo ac decocto cel-

celticam labem quolibet alio Remedio ferè inelvibilem mirificè abſtergimus, ac defædatis corporibus priſtinum nitorem conciliamus. Haud ſum neſcius decocto ex Guajaco multa alia admiſceri ſolita, aſt id fieri exiſtimo ex veteri intemperie Medicamenta permiſcendi, cum ea, quæ hoc ligno incoqui ſolent, reddere quidem poſſint potionem minùs gratam, ſed non magis ſalubrem Hinc nunquam ſatis dignè commendandum Antonii Galli conſilium, qui cum ſua quoque ætate prophanari hoc remedium multarum rerum permixtione obſervaret, idque ſine ſtomacho perferre non poſſet, Librum *de Ligno Sancto non permiſcendo* conſcripſit. Sicubi ergo multiplici, ac fido experimento medicamentorum, quæ ſimplicia vocant, & quorum tam magna eſt ſupellex, ſatis perſpecta fuerit Virtus, prudentis ac ingenui Medici

dici erit talia Remedia in curandis ægris illis præferre, quæ nimis ſtudioſè parata varias metamorphoſes ſubierint. Noſtris tamen temporibus gratulari licet, quibus multis antiquatis opinionibus valere juſſis, analyſis potius, quàm ſyntheſis curæ eſt, & ſaniori conſilio uſui eſſe incipiunt dona incorrupta divinæ Parentis & artificis Naturæ, quæ ſicuti ad lampadem vitalem ſuſtentandam Alimenta nobis liberaliter indulſit, ita ad morbos profligandos Medicamenta abundè ſuggeſſit, & propriis manibus concinnavit.

Ledel. Ephem. Germ. Decur. III. Ann. 19.

NOI REFFORMATORI

Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la Fede di reviſione, & approbatione del P. F. Vicenzo Maria Mazzoleni Inquiſitore nel Libro intitolato: *Orationi di Bernardino Ramazzini Publico Profeſſor dello Studio di Padoa*, non v'eſſer cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro; niente contro Prencipi, & buoni coſtumi, concedemo Licenza à Gio. Battiſta Conzato Stampatore, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, & preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padoa.

Dat. 20. Luglio 1708.

(Girolamo Venier K.r Proc. Ref.
(Marin Zorzi Ref.

Agoſtino Gadaldini Segr.

THEORICÆ MEDICINÆ

Nullum Jus eſſe, ut ſupra Practicam Dominatum affectet.

ORATIO

OCTAVA

Habita in Patavino Lyceo

DIE 5. NOVEMBRIS M. DCC VII.

QUemadmodum pro civilis ſocietatis recto regimine, cujus beneficio à ferarum victu diſpeſcitur humanum genus, varia inſtituta fuere Politiæ genera, ita ut modò unus, modò plures ſimul dominatum exercerent, ita pro regenda humani corporis Valetudine, quę unicum in terris bonum eſt, quando non eſt vivere vita, ſed valere, idem pariter eveniſſe arbitrari licet, A. O. Ab ipſius Mundi primordiis cum primo noſtro Pa-

renti poſt lapſum, ac exinde illius poſteritati inſudandum fuit ad victum, ſive terram exercendo, ſive venando, ſive opere paſtoritio, ſibi comparandum, variæque aeris, tum æſtus, tum frigoris intemperantię ſubeundę, ac propterea primęvum illud virium robur infringi, & infirmari cęptum eſt, erumpente infeſta morborum ſegete, ſola Medicina Practica tutandæ, & reparandæ ſalutis Jus ſummum, & arbitrium ſibi adſcivit, & ad multa ſecula non improſperè exercuit. Comparata itaque varia remediorum ſupellectile ſimplici tamen, utpote è vegetabilium cenſu deprompta (cum nondum itum eſſet in Terræ viſcera, neque ea, quæ altè Natura recondiderat in apricum fuiſſent eruta) primam ſuam ætatem ſatis placidè, & feliciter traduxit Ars Medica, tunc temporis Ars verè muta, ſilente omninò Theo-

rica.

rica. Aſt ubi mortalium mentem ſciendi æſtro inſita vi flagrantem rerum naturalium cauſas inveſtigandi cupido, ſemper tamen laudanda, inceſſit, tunc primùm remediorum, quæ ſalubriora fuerant comperta, queſita eſt ratio; & naſcentium in dies morborum attentè obſervari cœpta eſt indoles, & ingenium. Paulatim igitur Practicæ Medicinæ ſe comitem addidit, & ſocias vires junxit Theorica, reverenter tamen circa illam tanquam Parentem ſe gerens, rationem quippe facto, non factum rationi accomodans. Verùm temporis progreſſu, ac potiſſimum ob raram, & admirandam exacti nuper ſeculi felicitatem, propter tot glorioſa Inventa majores nido pennas extendens, adeò in ſublime ſe evexit, ut comitem ſuam multis paraſangis poſt ſe videatur reliquiſſe. Modò igitur ſola Theorica admira-

tioni eſt; ſola commendatur, ac potiſſimum excolitur, jamque ferè nemo eſt, ſive Philoſophus, ſive Philomates, qui de humani Corporis ſtructura, & partium uſu, qui de cujuſque morbi vel exotici natura, & indole, qui de remediorum poteſtate, ac illorum in humanis corporibus operandi modo diſertè, ac nervosè diſſerere, atquè etiam ſcribere, ſi velit non poſſit, licet medendi uſum non teneat magis, quàm navigandi modum, qui Nauticam ex Libris tantum didicerit. Hæc itaq; Facultas adeò culta, adeò ſplendida, ut fulgore ſuo reliquas Artes prægravet, Dictaturam, & principatum ſupra Practicam videtur affectare, ac licet Mundo poſterior nata alteri antiquiſſimę, & cujus fortunæ antea velificabat, gubernaculum è manibus jam jam tentat eripere, leges, & operandi modum illi vel è longinquo præ-

præſcribens. Mihi igitur in hoc ampliſſimo Scientiarum omnium, & Artium Emporio Practicam Medicinam profitenti, æquum viſum eſt coram Vobis tanquam æquiſſimis Judicibus hodierna hac mea Oratione cauſam hanc agere, ac rationibus, & exemplis palam facere, non eſſe Theoricę Medicinæ Jus ullum, ut ſupra Practicam deſpoticum dominatum ſibi depoſcat, ſed potius optandum, ut ambæ hæ humanę felicitatis Præſides ad invicem fœderatæ mixtum exerceant ex æquo imperium.

Quàm facilè, ac frequenter ratiocinia noſtra, ut ut ingenioſa, ac penè apodictica nobis illudant, ac imponant, non paucis exemplis, cum iis ex rebus, quæ ad naturales ſcientias, tum quæ ad Civilem prudentiam ſpectant, demonſtrare poſſem ſi vellem. Quid, precor, in Philoſophorum Scholis majori plauſu exceptum, &

conſtantiùs retentum, quàm ſimplicium corporum, ex quorum mutuo complexu omnia primò conflentur, & in quæ omnia demum ſolvantur, excogitatus ille quaternio, ex eo deductus, quòd duo ſint corpora, quæ ex ſua gravitate deſcendunt, veluti Terra, & Aqua, alia duo, quæ ex inſita levitate ſurſum petant uti Aer, & Ignis? Aſt hujuſmodi doctrina de Elementorum numero de credita quorundam corporum levitate apud Eruditos modò quid inaniùs, quid leviùs? Omnia corpora, quęcunque ea ſint, à propria gravitate deorſum ferri, & urgeri, nihil autem ſurſum niſi ab aliena vi efferri extra omnem dubitationis aleam exiſtit.

Ne tibi dent, timeo, flammarum corpora fraudem;
Nec cum ſubſiliunt ignes ad tecta domorum,
Sponte ſua facere id ſine vi ſubigente

gente putandum eſt.

Sic olim quoque Lucretius de rerum natura; quot Mundi Syſtemata humanæ mentes hactenus cudere, quæ fidem & ſuos Cultores promerita ſunt? Niſi ſacrorum Voluminum auctoritas piorum mentem inter obſequii repagula coerceret, pauci forſan eſſent, qui in eam non irent ſententiam, quæ ſtatuit Terram, cui inſiſtimus, aſſidua rapi vertigine, Solem autem in Mundi centro regia majeſtate immotum ſtare; adeò benè omnibus phænomenis in hoc Syſtemate reſpondet Planetarum Theorica. Porrò quam ſæpè in rebus tum publicis, tum privatis, nos fallant noſtra conſilia ad prudentiæ libramentum licet expenſa, Veterum monumenta, & quotidiani caſus abundè loquuntur. Satis ſit in hanc rem dictum illud Bruti, qui poſt Cæſaris necem pro aſſerenda Patriæ libertate patratam, cum *Lib. 2.*

omnia benè conſulta male ceſſiſſe adverteret, ferrum manu ſtringens, quo ſibi mortem conſciſceret, exclamaſſe fertur. *O miſera Virtus ergo fabula eras, ſeu verba; & ego te uti rem colebam, & exercebam, verùm fortunæ ſerviebas.*

Dionyſ. Halica. L. 47.

Haud aliter in Arte Medica, Arte, ſi qua ulla eſt, planè conjecturali, ut in qua non ſecus ac in militari, & navigatoria ſolet fortuna ludere, paſſim contingere videmus; non rarò quippe evenit, ut ea, quæ ad morbum aliquem oppugnandum ritè, & ad medicas leges fuerant ſancita, ut neque Hippocrates ipſe potuiſſet meliùs, in ipſo conflictu eventum ſortiantur adeo improſperum, ut ſuſcepta conſilia, ſi non apertè, tacitè ſaltem damnare neceſſe ſit, & contrariam prorſus inceptæ curationi viam inire, exemplo Antonii Muſæ qui Auguſtum graviter laborantem contraria Medicina reſti-

Plin. Lib. 29. H. N. cap. 1.

reſtituit: Habet equidem ea Medicinæ pars, quæ Theorica dicitur, ſpecioſa theoremata, & univerſalia quædam effata, quorum merito ſcientiarum cœtui videatur poſſe accenſeri, aſt ubi ad tecmarſim, & curandos particulatìm morbos velit deſcendere, non pauca illi obviam fient impedimenta, adeò ut perſæpè reipſa præſtare nequeat, quæ fidenter, & magnificè nimis ſpoponderat. Regionum, & locorum diverſitas, varium, & multiforme alimentorum genus, quibus non tàm ad neceſſitatem quàm ad voluptuoſam vitam utuntur homines, particulares in quibuſdam Idioſyncraſiæ, Epidemicæ quædam morborum conſtitutiones, identidem recurrentes alięque abditiores cauſæ, peritiores Medicos perſæpè compellunt, ut elegantioribus ratiociniis nuncio remiſſo, ſive fortunæ arbitrio, ſive Naturæ nutibus cæco quodam modo au-

ſcultent, & morem gerant. Si popularis aliqua conſtitutio, uti febrium, pleuritidum, alui fluxuum, aliorumque id genus affectuum vagari incipiat, quàm cautum, quàm circumſpectum oportet eſſe Medicum! etenim, ſi quidquam ſapiat, ſuſpenſo pede procedet, nec tam facilè, ut in morbis ſporadicis ad magna remedia adminiſtranda deſcendet, niſi prius atentè obſervarit quo tenore natura procedat in iis curandis, quos ſua ſors non peremerit; novit quippe ea remedia, uti phlebotomiam, purgationes, febrifuga, aliaque id genus, quæ in una Conſtitutione contulerint, in altera licet ſimili, & in eodem ſpecie affectu Aegros jugulaſſe. Eos propterea, quibus in hujuſmodi Conſtitutionum principio ægrotare contigerit, ſub infauſto ſydere natos vocare liceat, quorum periculo nimirum perdiſcant Clinici,
qua-

qualem poſtea in cæteris curationem inſtituant. Non ideò tamen is cenſeri velim qui putem, ratione neglecta, ab Eventu ſolummodo notanda eſſe facta, careat enim ſucceſſibus qui ita ſentiat; ſit Eventus uti apud Livium ajebat Q. Fabius Maximus ſtultorum magiſter, ſi ratio conſtans, & immutabilis ſit, ubi tamen de corio humano agitur, & ratio veri ſpecimen aliquod tantummodo habeat, Eventum, & Experientiam, quæ Artem fecit præferendam crediderim. In *a* longis quidem morbis, quos tempus ut facit, ita & ſolvit, *ſi omnia ſecundum rationem facienti non ſuccedat, ſecundum rationem* non ſtatim condemnetur, *ſi quid non ſtatim profuit; in acutis autem morbis cito mutetur quod non profuit; liceatque experiri aliud, atque aliud.*

L. 22.

Vide Heurnium l. 2. Apho. 52.

Celſus L. 3. cap. 1.

Novus aliquis morbus, uti aliquando eveniſſe legimus, caput efferat, quales turbæ excitantur,

 quàm

quàm gravibus logomachiis inter ſe dimicant celebriores Artis Anteſſignani ! ut morbi non antea viſi, neque apud Veterum quenquam adumbrati indolem, rimentur & rationalem medendi modum ſtatuant, quod ferè tamen non aſſequuntur, niſi poſtquam Practica Medicina, aut caſu, aut analogiſmo proprium, & ſingulare remedium repererit, ac evulgarit. Jam duo ſecula efluxere, ex quo Gallicus morbus, Italiam primò in Neapolitano Regno, mox totam Europam dira contagione pervaſit, & adhuc infeſtat, licet tandem mitior factus multum ferociæ & inſolentiæ ſuæ dimiſerit; ſi monumenta Scriptorum evoluamus, qui hujuſce morbi hiſtoriam, & curandi modum tunc temporis tradidere, quæ ſomnia quàm ineptas diſceptationes in iis deprehendemus ! Profectò in quibuſdam illorum verſandis vix riſum, in quibuſdam

buſdam vix ſomnum tenere me fateor. In hanc rem id unum ſufficiat, valde plauſibilem fuiſſe illorum ſententiam, qui crederent Gallicam luem nil aliud eſſe, quàm calidam, & ſiccam Jecoris intemperiem, ex contrariorum regula facilè expugnandam. Simplex autem Guajaci in aqua decoctio non minus ad Theorias omnes, quas de hoc morbo veteres confinxerant, prorſus abolendas valvit, quàm ad Celticam labem eluendam.

Non abſimili ratione Peruvianus Cortex, celebre illud Febrifugum, cujus noſtra hac ætate tam frequens, niſi forſan nimius, & impudens eſt uſus, nondum medullitùs febris naturam nos attigiſse palam fecit, cum ſat virium habuerit, ut omnium Antiquorum de natura Febris Syſtemata è ſuo gradu deiceret, & Recentiorum quoque Ideas omnes, quæ de hoc

Hac de re vide Bertinũ in Defenſione Medicinæ.

 affe-

affectu hactenus prodiere, non parum dubias reddiderit, adeò ut inter ea, quæ adhuc deſiderantur non immeritò referri poſſit, ſcire quid verè ſit Febris. Sic Indorum Practica Medicina particularibus ſuis remediis ſuppetias indigentiis noſtris identidem ferens Europęorum Theoricam exercet, & fatigat.

Nolim tamen quis putet; velle me iniquo animo Theoricam, tanquam rem inanem, & nullius uſus hoc pacto traducere; illam enim ſemper maximi feci, & faciam, qua nimirum ſi careret Ars Medica manca eſſet, & imperfecta, ſed ea tantum mihi mens eſt, ut oſtendam non eſſe illi unde tantum ſe efferat, ut ſupra Practicam dominatum ſibi deberi exiſtimet, & illi præire velit cujus veſtigia olim preſſit,

Perſius Sat. 5. *Ut rota poſterior currens, & in axe ſecundo;*

etenim longè diverſum eſt ratiocinari,

cinari, ac operari, atque aliud eſt Ægrum videre in lecto jacentem, aliud in libro deſcriptum; Vena tangenda eſt, atque obſervandæ magnæ ille morborum tempeſtates, & inſultuum reciprocationes, quibus in ſuis lectulis tanquam in Euripo Ægri jactantur. Frequentibus Exſtiſpiciis inſignium Profeſſorum exemplo in corporibus recens denatis, & adhuc calentibus luſtranda ſunt Viſcera, & partium nervoſarum fibrillæ, & capilamenta exploranda hac ratione divinando, non res futuras, ut olim Haruſpices, ſed quænam fuerit morbi non ſat benè cogniti, & ſubitæ, vel non prænunciatæ mortis vera, & germana cauſa. Verus itaque Practicus totus operoſus eſt, & mente, & manu Naturæ librum conſulens, & evolvens, ut exinde magis ad agendum quàm ad dicendum inſtructior, & paratior eſſe valeat; Exultet

Jo. M. Lanciſ. Archiater Pontificius de mortibus ſubitaneis

tet in ditione ſua quantum lù-
bet Theorica, ſibi plaudat, & vi-
res ſuas oſtentet, aſt in Practicę
fines transgreſſa ſibi temperet, &
magna ſemper efflandi tumore o-
miſſo, agnoſcat qualis in ea pro-
vincia hoſpes illa ſit, & quanto
temporis impendio conſtet fidelis,
& ſolidæ Praxis acquiſitio. Quis
autem, modò literarum ſtudiis
fuerit inſtructus, ac puriorem
Philoſophiam hauſerit, noſtra hac
ætate, qua omnia complanata
ſunt, ac ad Scientias omnes fa-
cilis patet aditus, quis, inquam,
ſola ſelectiorum Scriptorum le-
ctione in bonum Theoricum exi-
guo tempore, ſi velit, emergere
non poſſit, quamvis Lycei fores
nunquam ſalutarit, & neminem è
ſubſelliis declamantem audierit?
Seponat ergo ſecreta ſua ſtudia
is, qui ſoli Theoricæ ſe totum
mancipavit, & Libris dies noctesſ-
que impalleſcens vitam lucerna-
riam

riam degit, ſcire affectans quidquid tùm Veteres, tùm novi Scriptores dixerint (quando perſæpè noſtrum ſcire nil aliud eſt, quàm ſcire quid unus, & alter dixerit.) ſeponat inquam libros, & Medicæ Praxi ſe addicat, Noſocomia adeat, vicatìm Ægros inviſendo, uti mos eſt, Clinicis, diſcurrere incipiat, qualis Tyro apud ægros, & Aſſidentes apparebit pręceptis, ac documentis Scriptorum licèt inſtructus, & ſaginatus? Stupens nimirum, ac attonitus ceu ineptus, Artifex, ſuo indicio quaſi Sorex ſe prodet. Idem propemodum in experto Medico in aggrediendis morborum curationibus accidere crediderim, ac olìm Declamatoribus in agendis cauſis. Illi etenim, qui privatis in locis declamare conſueverant, doctè licet, ac diſertè Controverſias ad lubitum ſibi fingendo, ubi primùm Forum ingrederentur, alicujus

licujus cauſę patrocinium ſuſceptu-ri, conſpectu loci, & Judicum interdum ita perterrebantur, ut illos ex improviſo ſua Eloquentia deſereret, & Clientes potius, quàm Patroni cenſeri poſſent. *Proprius eſt Fori profectus*, ajebat olìm Oratoriæ facultatis magnus Inſtitutor, *alia lux, alia veri diſcriminis facies, pluſque ſi ſepares, uſus ſine doctrina, quàm citra uſum doctrina valeat; Ideoque nonnulli ſenes in Schola facti ſtupent novitate cum in judicia venerunt.* Quod igitur in judiciario Foro olìm obſervari conſueverat, illud ipſum in Foro quoque Medico contingere videmus, ubi quis manus nondum medicas admovere vellit ad venas tentandas, & pharmaca præſcribenda.

Quintt. Inſtit. Orat. L. 12. Cap. 7.

Faſces ergo ad Ægrotantium lectulos ſubmittat neceſſum eſt, doctus licet, & eruditus Theoricus, atque is præſertìm qui re-

cens

cens ab Academia venerit, & paulò ante laureatus de gravioribus morbis facilem victoriam, ſibi ſpoponderit. Non ſatis eſt enim celebriora Hippocratis, Celſi, aliorumque Medicinæ Procerum documenta in numerato, ut dici ſolet habere, ut certò quis proferre poſſit, qualis ſit morbi, quem curandum ſuſcepit conditio, & ingenium, ubi nam cubet, cui parti exitium minitetur, qualem eventum ſit habiturus, & quibus præſidiis tentanda ſit oppugnatio: Pulchrum quidem eſſet ſcire etiam quæ ad medicam eruditionem ſpectant, ſed quemadmodum perito Nautæ indecorum non eſt, Marini fluxus, & refluxus cauſam neſcire, dummodo non ignoret ubi ſyrtes, & ſcopuli lateant, & quomodò portum occupare oporteat; ita bono Practico nequaquam vitio vertendum, ſi quædam ignoret, quæ ad elegan-

gantiam, potiuſquam ad ægrotantium ſalutem ſpectant.

8. in 6. Epid. *Similitudines parere errores etiam bonis Medicis* pronunciavit olìm Magnus Artis Pręceptor, quod utiq; verum eſt, cum non raró contingat, ut diverſi omninò ſpecie Affectus iiſdem ſignis, & Symptomatibus ſtipari ſoleant, ut Coli- 2. de loc. affec. Cap. 5. ca, & Nephritis, Galeno teſte, qui ingenua confeſſione ſe deceptum fuiſſe ſcripſit, dum putaret ſe Renum dolore laborare, ac poſtea Colica paſſione ſe mulctatum fuiſſe deprehenderit; Aſt hujuſmodi Præceptoris dictum longè verius eſt in Theorico quàm in Practico, novit etenim bonus, & expertus Practicus quàm facilè ſit decipi, & quam difficile ſit Judicium, immò quam periculoſum Artis, & Artificis honori de morbi natura Judicium aſſeveranter proferre, atque illud propalam facere. At ſi hæc veri ſpeci-

ſpecimen aliquod præferant quanam ratione, quo titulo unquam Theorica primatum in Arte ſibi depoſcat? an quia conſilio, & documentis multum lucis Practicæ fœneretur, ac illi quodammodo facem præferat ne ceſpitet, ne à recta ſemita deflectat? Aſt facem præferre miniſterium eſt non ejus qui dominetur, & imperet, ſed qui ſerviat. Multum quidem Theoricæ debet Practica, quis inficiari auſit? etenim benefacta malignè detrectare nefas eſſet, ſi tamen dati, & accepti ineunda ſit ratio, in incerto erit quænam alteri plus debeat. Id tamen certum eſt bono Pactico longè plus Ægrum debere, quam bono Theorico; eum enim, qui magis cum Ægris, quàm cum ſanis hominibus ævum traduxerit non tam facile fallent morborum ſub larva latentium monſtruoſæ facies, neque erroribus, tum in judicando,

do, tum medendo ita erit obnoxius, ut his, qui legendo, ſcribendo, & declamando conſenuerit. Fidem autem meis is dictis promereri mihi non viderer, niſi alicujus exempli appoſitione rem certam facerem. Ab humanitate veſtra itaque Ornatiſsimi Domini impetrare liceat, ut in hanc rem hiſtoriam oppidò curioſam, & memoratù dignam referam.

Antonius Ricobonus in Gymnaſ. Patav. L. Quinto Cap. Quinto.

Venetiis Anno ſeptuageſimo ſexto ſupra ſesquimilleſimum non adſpernanda peſtilentiæ ſigna ex improviſo ſe prodidere, cujus rei novitate Primorum Ordinibus, & tota Civitate perculſa publicæ ſalutis cuſtodiæ ſingulari diligentia invigilari cœptum. Verùm cum ob frequentiora in dies funera rumor hujuſmodi percrebeſceret, ac magnæ inter Medicos, uti mos eſt, obortæ fuiſſent circa morbi Naturam contentiones, aliis peſtilentem morbum eſſe negan-

gantibus, aliis verò reclamantibus diram, & exitialem peſtem eſſe, non multò poſt ſtragem ingentem edituram; idcircò inter hæc diſcrimina, & Medentium in re tam gravi diſceptationes, ut decerneretur qualis eſſet revera grasſantis morbi conditio, publico decreto Venetias acciti Hieronymus Mercurialis, & Hieronymus Capivaccius, Patavini Lycei duo tunc temporis clariſſima lumina. Splendido itaque comitatu Venetias profecti ſunt hi celeberrimi Viri, neque minori expectatione ab univerſa Civitate excepti fuere, ac olìm magnus Hippocrates ab Abderitis ad curandum Democritum evocatus. Munus ergo ſuum adorti vagante morbo ad ſeverum examen juxta normam medicarum legum adducto, ac ſignis omnibus peſtis, tum prophenomenis, tum epiphenomenis, ritè penſitatis, nec non par-

partium inter ſe diſſidentium rationibus utrinque auditis, ad Eccelſum Collegium perducti, coram Sereniſſimo Principe ſententiam ſuam tulere nequaquam peſtilentem eſſe, eam quæ vagabatur Epidemiam, ac liberè profeſſi ſunt ſe ſuis methodis, ac præſidiis morbum hujuſmodi curaturos. Ad tam favorabilem ſententiam pronis auribus exceptam, & palam factam magna anxietate, & metu illicò ſoluta eſt Civitas, quæ in ſummum gaudium effuſa Soteres ſuos ad Cœlum uſque efferebat. Verùm intra paucos dies miſerè peſſum ivit malè concepta lætitia, etenim cum à ſolita diligentia lue infectos ad remotiora loca adſportandi deſitum eſſet, exitialis ille morbus à Judicibus tantæ auctoritatis tanquam inſons abſolutus majori ſecuritate in vulgus ſævire cœpit, adeò ut anni unius ſpatio centum ferè ho-

minum milia in Orci familiam demiſerit; perhumaniter tamen erga ſuos Judices ſe geſſit peſtilens ille morbus, illis enim pepercit, ac indulſit, ut ſoſpites, comitatu ſuo tamen, magna ex parte orbati, Patavium redirent; ſic

Quæſitæ nocuere Artes, ceſſere Magiſtri, Georg. L. 3.
Phillyrides Chiron Amythaoniuſque Melampus

ut olim Virgilius de Medicis in peſtilenti quadam conſtitutione. Talem habuit exitum tantorum Virorum, tam magnifica, tam ſolennis ad Venetam Urbem profectio.

Abſit autem ut hujuſmodi narratione, tam inſignium Profeſſorum famæ, & exiſtimationi quidquam detractum velim, perennis enim erit illorum gloria, & nomen, donec inter mortales vigebit Ars Medica, & Lyceum hoc ſtabit Æternitati ſacrum, ſed ſolum

lum mihi animus fuit, ut Clariſs. Virorum exemplo, qui in Theoricis magis claruere, quàm in Practicis, & quorum methodi habebantur pro Secretis, propoſitum meum firmiùs ſtatuminarem.

Cum ergo ſatis ſuperque, niſi me fallit philaucia, fuerit demonſtratum nullum jus Theoricæ legitimum eſſe, ut ſupra Practicam dominatum ullum obtineat, nihil optabiliùs foret, nihil ad publicum bonum magis conducibile, quàm ut hæ binæ Valetudinis Rectrices, ſimultatibus ſepoſitis, ſincerum inter ſe inirent fœdus, & ſociale ex æquo regimen exercerent. Multò magis quidem optandum foret, ut idem eſſet, bonus Theoricus, & bonus Practicus, ſed paucis hoc datum eſt, ac iis tantum

— — quos æquus amavit
Jupiter, aut ardens evexit ad æthera Virtus.

Habue-

Habuere tamen ſingulæ Ætates hu-
juſce ordinis Profeſſores, habet e-
tiam præſens hæc ætas, & noſtrum
hoc Lyceum. Summa itaq; voto-
rum ſit, ut ambæ hæ Facultates,
quibus Ars conſtat, & perficitur,
Conſilio & opere, Præceptis &
Experimentis ita ad invicem con-
ſentiant, ut non duorum, ſed
unius tantum videatur impe-
rium.

HYEMALIS CONSTITUTIO ALGIDISSIMA ANNI M. DCCIX.

ORATIO NONA

Habita in Patavino Lyceo die XIII Maii

A' BERNARDINO
RAMAZZINI

Cum Primariam Practicæ Medicinæ Cathedram primùm conſcenderet.

PATAVII, M. DCCIX.
Ex Typographia V Frambotti, &
Jo. Baptiſtæ Conzatti.
SUPERIORIBUS ANNUENTIBUS.

Illuſtriſſimis, & Excellentiſſimis D. D.

PATAVINI ATHENÆI MODERATORIBUS,

D. FEDERICO MARCELLO
D. Marci Procuratori,

D. HIERONYMO VENERIO
Equiti, & D. Marci Procuratori.

D. MARINO GEORGIO.

BERNARDINUS RAMAZZINI
Felicitatem.

ORATIONUM mearum, quas in Patavino Lyceo occaſione anniverſariæ Studiorum inſtaurationis, hacte-

nus habui, libello Vobis inſcripto Illuſtriſſimi, & Excellentiſs. Viri, additamento erit Oratio hæc mea nuper habita, cum primariam Practicæ Medicinæ Cathedram; cui ex ſingulari beneficentiæ veſtræ munere addictum me video, primùm conſcendi. Quàm tenue illud eſſet, quod veſtrorum Nominum amplitudini offerre auſus fueram, agnoſcens, in ipſa nuncupatoria Epiſtola, proteſtatus fueram Opuſculo jam edito velle me quotannis adijcere quidquid in hoc genere è paupere meo penu prodire poſſet, quod nunc præſto,

ac

ac lubenter præſtabo cum mea plurimùm interſit librum ita augeſcere, ut mileſima pagina ſurgat. Argumentum quod in hac mea Oratione tractavi Sapientia veſtra forſan non indignum eſſet ſi Vobis, quos publicis commodis Virtus veſtra perpetuò addixit, iſthæc leggere vacaret. Philoſophicè, & Medicè diſſerendi anſam præbuit hyemalis hujuſce Anni Conſtitutio tam algida & communis, quæ Venetæ Urbi obſidionali maris congelatione plus terroris quam ullus unquam hoſtis armatis navibus iniecit. Hoc igitur qualecumque

ſit munuſculum ad Opuſculi acceſſionem, & obſequii mei argumentum hilari vultu, ut ſoletis, excipite. Valete diu ac plurimùm Mecœnates Ampliſſimi, ſic ut Heſiodi ſenecta Vobis contingat.

Patavii die 2. Junii 1709.

ET ſi eorum quæ non niſi multo labore, & conatu ſuperata fuerint meminiſſe quoddam voluptatis genus dicitur, perpaucos tamen eſſe exiſtimo qui ad illius loci conſpectum ubi grave aliquod diſcrimen aliquandò ſubierint, non inhorreſcant; quomodocumque enim ſive fortunæ beneficio ſive redeunte in præcordia virtute, quis evaſerit, locus tamen ipſe ubi exacti periculi caſus incidit oculos, qui primi in acie, ut dici ſolet, vincuntur, perſtringens, animum ad horrorem aliquem concipiendum facili negotio compellit. Id ipſum modò experiri me fateor, nec pudet fateri, dum enim in hac

Aula omnium ampliſſima, & ſuper
hanc Exedram me intueor, ubi no-
vem ab hinc annis tenuitatis meæ
periculum feci, ut de more ſolent
omnes cum ad publicè profiten-
dum in hoc Lyceo primùm acce-
dunt, ſui ſpectaculum in hac are-
na præbendo, ac mentem ſubit re-
cordatio, quantum expaverim loci
& perſonarum dignitate deterritus,
ut veritus fuerim ne in ipſo Ora-
tionis limine vox, & vires me de-
ficerent, ac modò dum video mi-
hi demandatam provinciam, ut hoc
ipſo in loco, & ab hoc Subſellio,
ex quo tanquam è tripode tot ce-
leberrimi Profeſſores oracula ſua
efudere, poſthac Practicam Me-
dicinam ſtudioſæ Juventuti trade-
re debeam, novo horrore non poſ-
ſum non corripi, quem ſicuti lon-
go uſu, & conſuetudine imminu-
tum iri non ſpero, ita vereor ne
in dies augeſcat. Ita fermè eve-
nire ſolet, ut nunquam ſatis pen-

ſitemus

ſitemus quid ferre valeant humeri, quid recuſent, neque cognoſcamus quàm dura, quàm oneroſa ſit aliqua provincia niſi poſtquam fuerit ſuſcepta. Iſthæc equidem multò antea mecum præſenſeram, ac tam gravi diſcrimini opportunè me ſubduxiſſe arbitrabar, ſeposito res meas promovendi tentamine: Neque enim indecorum putavi imò ingenui pudoris plenum opus eſſe credidi poſt honorum ac dignitatum petitionem candidati ſpeciem interdum exuere, ac ſinere ut is quem te digniorem noveris & in axe anteriori currentem, locum occupet, quem ſua virtute promeruerit. Rectè quidem ac ſapienter hujus Cathedræ, quæ tam diu ſine ſuo Profeſſore ſqualebat, dignitati fuerat conſultum; aſt quàm grande ornamentum illi Fata invidere, è viventiū ſtatione ſublato Illuſtriſſimo Comite Allexandro Borromeo, quē

Pra-

Practicę Medicinę primarium Profeſſorem Sapientiſſimi hujus Lycei Moderatores deſignarant. Verùm ſummo rerum omnium Moderatori & Arbitrio placuit Virum hunc claritudine generis, pietate, ac doctrina percelebrem, ad ſublimia Cœli ſubſelia evocare, ubi nunc ille humana deſpicit, ac ſollicitudines noſtras ridet, qui tam clarum lumen huic Civitati, huic Lyceo, atque Ordini noſtro ademptum conquerimur.

Quoniam autem tanto Viro ſuffectum me voluere, Sapientiſſimi Moderatores, Ampliſſimus Senatus Venetus, & Sereniſſimus Princeps, quem nuper terris ereptum ingemiſcimus, & Cœlo adſcitum colimus, ijſque placitum tam honorifico gradu ſenectam meam decorare in titulum ſepulcri, me ipſum excutiam, & ſi qui ſunt in effœto jam corpore igniculi, eos extimulabo, & ad micationes aliquot

quot identidem explicandas, ut ſolent morituræ faces, pro viribus compellam. Et ſi autem non ignoro conatus meos tanto muneri ſupпares nunquam fieri poſſe, ut quod loci & gradus ſublimitas expoſcunt exæquent, onus tamen impoſitum detrectare nefas credidi; quod ſi expectationem veſtram non implevero, ut ut nervis omnibus connitar, conſcientia mea tamen contentus vivam ut qui ſciam dignitatem hanc non ambitu nec ullis artibus mihi quæſitam, ſed à ſola hujus Lycei Triumvirorum beneficentia promanaſſe, quibus neſcio quo pacto volupe fuit, eodem fere tempore ac tam raro exemplo tot commoda, tot beneficia, tot honores, in ſinum meum effundere, ut nihil ampliùs mihi ſuperſit, quod poſſim votis expetere, nec ipſis quid valeant ulteriùs conferre. Jam video quod munus mihi nunc incumberet, nimirùm, ut

Pa-

Panegiricum pro juſta gratiarum actione contexerem, ſed quemadmodum iis ingenii viribus haud quaquam inſtructum me agnoſco, ita temerarium opus cenſerem, tot ampliſſimorum Virorum merita, & laudes unica Oratione velle complecti; cum ad id ritè peragendum vix plures actiones ſufficerent; quando igitur verbis gratias agere nimis levidenſæ officium eſt, & à referendis gratiis quàm longiſſimè abſum, conſultiùs facturum me arbitror sì tantumodo gratias habeam, eaſq; immortales, alta mente repoſitas, atque æternùm ſervandas. Quoniam autem huc conveniſſe vos ſcio, Auditores Ornatiſſimi, ut me de aliquo quod profeſſorii muneris mei ſit differentem audiretis, morem vobis geram, eòque libentiùs, quò argumentum nactus mihi videor, quod ob novitatem adhuc, ut puto intactum, attentione veſtra non modò indignum non

ſit,

ſit, ſed quod propter multas difficultates quibus involutum eſt, ingenia quoque veſtra exercere valeat. Argumento erit prægreſſa nuper hyemis algida & nivoſa conſtitutio, quę frigoris vehementia atq; aſperitate non ſolùm Italiam verum univerſam Europam tanta hominum, & omnium cujuſque generis viventium ſtrage malè mulctavit. Lubet itaque in hanc tam intempeſtam hujuſce hyemis tempeſtatem philoſophica, & medica indagine inquirere; quòd ſi tam portentoſi frigoris veram, & germanam cauſam in apricum eruere non dabitur, non abs re forſan neque ad ſanitatis cuſtodiam infrugiferum erit exquirere, quid mali hac proxima æſtate ex hac tam malè morata conſtitutione timeri poſſit.

Humanitate veſtra abuti mihi viderer A. O. ſi hyberni frigoris quod annum hunc nefaſtum fecit, & ad multa Secula memorandum fa-

faciet, inclementiam non dicam, ſed inſolentiam longo verborum ambitu vellem deſcribere; quotus enim quiſque repertus eſt tam denſo corio, ac tàm forti à natura temperie donatus, qui non in cute ſolum ſed intus quoque & intra ipſa præcordia, ubi veſtalis ignis nativos lares, & focum habet, ab algidiſſimi aeris inſpiratu noxam aliquam non perſenſerit? Magna ſunt quæ vidimus, majora quæ audivimus; vidimus magna flumina tam arcto tam alto gelu adſtricta, ut armentis plauſtris onuſtis, & ipſis quoque exercitibus tranſvehendis ſufficerent. Vidimus ad binos & amplius menſes vim nivium immodicam è Cœlo non tacitè, ut ſolet, ad inſtar velleris labentem, ſed magno cum impetu in ſolum projectam, & quod magis mirere ſub Æquinoctium ipſum, quod in hac Civitate prodigio par eſt. Vidimus in partibus Aedium interioribus,

bus, & in ipſis hypogæis fluida queque congelari ſolidioribus vaſis ex opere figlino diſruptis, ac dum cibum capturi menſæ accumberemus non procul à luculento igne vidimus fumantes epulas temporis momento gelaſcere. At vulgaria ſunt iſthæc, & fidem invenient. Urbem vidimus Adriæ Reginam cui nullum unquam niſi navigiis cum terra fuit comercium continenti junctam, marinis aquis in marmoream duritiem ſolidatis, ut ad ſeptem paſſuum millia ultrò citròque longo agmine comearent Viatores, Veterinarii, & annonariæ gentes cum armentis, & gregibus, ut laboranti Civitati victuales ſuppetias ferrent. Quàm admiranda porrò imò quàm miſeranda ſunt quę alibi facta accepimus, velut in Gallia, Anglia, Germania, ac tota Septentrionali plaga, non ſolùm magnis fluminibus marinum æſtum pati ſolitis, ſed Oceano ipſo conglacia-

ciato, ut ſublatis commerciis centenæ hominum chyliades in civitatibus, in agris inter frigoris rabiem, & famis morſus miſerè perierint, ac ex iis qui militiæ ſacramento erant auctorati longè plures in caſtris hyemando, quàm in acie pugnando in Orci familiam tranſierint. Profecto ſi cujuſque Regionis, Civitatis, atque Oppidi Necrologiam haberemus in quibus eorum qui è vita deceſſerint nomenclatura continetur, ac ratio iniri poſſet quot hominum myriades duorum vel trium menſium ſpatio in Libitinæ cenſum deduxerit intolerando ſuo frigore funeſta hæc hyems, nulla certè peſtis ut ut truculenta & pernicialis, nec ea quæ apud Hiſtoricos, & Poetas adeò pervulgata quæ univerſam Græciam depopulata eſt algidiſſimę hujus conſtitutionis peſtis, ſi ita fas loqui, ullo pacto eſſet conferenda.

Aſt unde nam quæſo tam violenti

lenti frigoris petenda eſt origo ? Si ab Aquilone frigoris Promocondo malum hoc venit, cur hoc Anno tam violentum, tam diuturnum, ut quotquot in viventium numero adhuc extant provectioris ætatis homines, & ſilicernio jam proximi tam enorme frigus nunquam ſe perſentiſſe meminerint, nec ſcriptorum quiſquam prodigium hujuſmodi literis prodiderit. Scire optatis O. D. quam proportionem habuerit hujus anni frigus ad præcedentium octo annorum, quos in hac Civitate obſervare mihi datum, ſummum frigus? Pſicrometro teſte proportionem habuit ſeſquialteram, hoc eſt ut ternarium ad binarium. Is fuit hyberni frigoris hoc anno ſupra ceteros eccesſus, qui in regnum quoque vegetabile deſęviens, non ſolum plantas, quę hortorum ornamenta ſunt, ſed quod dolēdum Oleas & Vites ad internecionem uſque abſumpſit.

B Me-

Meherclè ſi in hujuſmodi tempora incidiſſet Cardanus eam quam de frigoris natura opinionem mordicùs tenuit dubio procul abieciſſet; non eſſe frigus quid re vera ſubſiſtens, ſed ſimplicem caloris privationem ventoſque omnes plùs minùs calidos eſſe inter ſuas ſubtilitates recenſuit Vir ille, quem cenſoria virgula ſugillans, ſeveriſſimus ille Cardanomaſtyx hiſce verbis ſic eum interpellavit. *Abijce ſoleas, ac pileum, Cardane, quo tempore ex Alpibus rhœticis urit vos Boreas; frigidus enim, & ſiccus eſt*. Hic autem mihi haud quaquam mens eſt in frigoris naturam curioſiùs inquirere, neque quodnam primum ſit frigidorum, num Aqua, ut Ariſtoteles, an Terra, uti Parmenides, & num venti aerem comprimendo frigus efficiant aut illius Vectores ſint, cujuſmodi quæſtiones Philoſophos tum veteres, tum recentiores exercuere, & adhuc

Scalig. Exer. 18

exer-

exercent, ſed ſolùm in votis mi-
hi eſſet cauſam perſpectam habe-
re, quæ hac hyeme tantum frigo-
ris ac tam ex improviſo exciverit.
Jam præcedens brumale ſolſtitium
exegiſſe nos, & Annum cum ſa-
tis placido aeris ſtatu clauſiſſe læ-
tabamur, ut ſpes eſſet hyemis re-
liquum eodem tenore proceſſurum.
Aſt tanto impetu naſcenti anno Ja-
nus fores aperuit ut nobis ferale
bellum indicere viſus fuerit; illicò
enim, ex boreali plaga ventorum
turbines biduo tanta vi efflarunt,
ut omnibus horrori eſſent illos acer-
rimo frigore comitante, & conti-
nuo nivium deſcenſu ſubſequente.
Grande igitur aliquid in hyperbo-
reis contigiſſe credendum eſt, quod
tam ſubitam in aereo mari magno
tempeſtatem excitarit? Anne ma-
gnum aliquem terræ hyatum ex
improviſo apertum fuiſſe putan-
dum eſt, unde una cum ventis al-
gidiſſimis tanta nitroſi ſpiritus co-

pia eruperit quæ totam atmoſphœram frigorificis particulis ad ſaturitatem uſque opplerit. Quanta vi polleat nitrum ad ſensũ frigoris inducendum, ſatis commonſtrat experientia, dum nivi & glaciei commixtum illarum activitatem exacuit, ac in earum defectu nitri portionem in aqua diſſolvendo modum habemus quo media æſtate vina & frigidas potiones nobis comparemus, non aliunde autem quàm è terræ ſinu tam horrendi frigoris cauſam deducendam arbitror; ad tam ſubitam enim & adeo turbulentam ventorum irruptionem locum aliquem in aerea regione intra polarem circulum fingere oporteret in quo ſpiritus adeò furentes concluſi eſſent & effracto carcere ſubitò erumperent, quod tamen Poetæ, quibus quidlibet audendi data eſt poteſtas auſi non ſunt, qui ventorum turbam in antris terræ obſcurioribus abditam

eſſe

eſſe voluerunt ac inſuper Regem illi ſtatuere qui imperio premeret, & laxas ſciret dare juſſus habenas. Minùs porrò rationi congruum videtur cœleſtia illa corpora culpare velle, quæ ſuo lumine & afflatu in noſtram perniciem conſpirarint. Quid novi enim in Cœlo à ſyderalis ſcientiæ peritis antea fuerat obſervatum? Num ferales Cometæ viſi ſunt aut alia hujuſmodi portenta? Num Planetæ in choreis ſuis agendis à præſcriptis ſibi legibus exorbitarunt, ut novis ſyzigiis & inſolitis motionibus Cœleſtem illam harmoniam perturbarint, ut poſtea propter illorum aberrationes nos plectendi eſſemus.

Sit quidem, ut ajunt, multum pollere lunare Sydus ad perfrigerandum, ac illius lumen ad nos reflexum, licet à Sole prodeat actu frigidum eſſe, ſeu ut alii putant vi magnetica calorem terræ & ae-

ris ad ſe elicere ſicque frigefaciendi vim habere, at forſan Luna hoc anno propiùs ad nos acceſſit. Haud ſum neſcius ab Aſtronomis, à veteribus Agricolis, à Medicis quoque peritioribus, ut olìm ab Hippocrate ad prænoſcendam futuræ hyemis indolem obſervari ſolitum plejadum occaſum, & ortum Arcturi, atque ut monebat Virgilius

In 1. Epid. Sect. 1.

Frigida Saturni ſeſe quò Stella receptet?

Geor. 1.

At iſthæc ſingulis annis obſervantur & adventantis hyemis ſigna ſunt potiùs quàm cauſæ. E' magnæ Parentis utero itaque monſtroſum hoc frigus prodiiſſe à vero non prorsùs alienum videtur; Terra enim tota intus cavernoſa eſt, & non ſecùs ac animalium corpora ſuos habet ventres diſtinctos & magnas cavitates in quibus non hoſpitantur tantumodò ſilentes umbræ & ſegnis aer, ſed varia & admiranda intercurrente ſpiritù exercen-

centur opificia. Nuſquam certè operoſior Natura eſt quàm in ſubterraneis officinis ad generationem intenta tot prætioſorum lapidum, foſſilium, mineralium, & metallorum, quæ ſi hominum avaritia potiùs quàm curioſitas & abditiora quæque inveſtigandi cupido ſurripiat efoſſis terrę viſceribus, non minùs natura ſollicita eſt in illis ſuo tempore reponendis, & damno reſarciendo. Hinc innumeri penè fontes è terræ ſcatebris erumpunt non ſolùm aquarum dulcium, ſed medicatarum quoque, quales ſunt ferratæ, æneæ, ſulphureæ, aluminoſæ, nitroſæ, aliæque omnigenæ. Cum autem borealis plaga in ſinu ſuo nitri multum recondat, quod ſatis norunt nitri Collectores prò tormentario pulvere conflando, qui è parietibus & locis boream reſpicientibus longè plus nitri obtinent quàm ab iis qui Auſtrum, cur ſuſpicari non liceat in regione

illa inhoſpita, & Solis radiis ad plures menſes inacceſſa ex ſubito & præcipiti montis alicujus in magnas illas cavernas lapſu, ut in Appenino & Alpibus aliquandò contigiſſe legimus, portam ingentem algidiſſimis ventis & nitroſæ exhalationi apertam fuiſſe, unde tam horrida tempeſtas hac hyeme ortum duxerit? In Islandia magnam cavernam eſſe referunt, ex qua venti frigidiſſimi expirent, qui glaciei fragmina identidem in altum protrudant. In Hetruria penes lacum Vulſinenſium ad radicem cujuſdam montis Boream verſus antrum extat in cujus latere rima viſitur, ex qua, æſtate præcipuè, ventus efflat adeò frigidus, ut ſine noxa perferri nequeat, in quo ſpecu ſi vina reponantur ad pauca temporis minuta penè gelaſcunt, & fructus pruinoſi educuntur, magnum utique blandimentum ad exhilaranda convivia quæ ab Indige-

nis

nis illis; cum Procyon furit, ce-
lebrari ſolent. In Peruvia duo Op-
pida Platam, & Potoſam deſcri-
bit Acoſta quę non multum inter
ſe diſtent, ac utraque in monta-
nis locis poſita, quorum unum,
Potoſa ſcilicet temperaturam hye-
mis habeat, Plata vero vernali ſi-
milem, cujus prodigii in calidiſſi-
ma regione cauſam in argenti fo-
dinas referunt, & terræ ſpiracula
unde aura algidiſſima expiret.
Quando igitur longè probabiliùs
eſt frigus ab imis terræ viſceribus
in aerem efferri, quàm ab ethe-
ræa regione in hæc inferiora de-
ſcendere, tam grandis Phęnome-
ni quod hæc hyems præſetulit, &
cui aliud ſimile ulla ætas non vidit
nullam aliam cauſam comminiſci
poſſum quàm magnam terræ ſciſ-
ſuram recens factam, paratum ta-
men me proteſtans ad expuendum
ex animo meum hoc commentum,
ſicubi aliqui feliciori ſorte melio-

V. Bachon. in Hiſtor. Ventorum.

ra proferant. Si ergo forte ita evenit uti conjeci, tam horrendi frigoris, ac tantarum nivium deſcenſus cauſam tenere mihi viderer; Nitroſa enim emanatio illa unà cum ventis validiſſimis longè latèque diffuſa tam magnum algorem efficere, & vapores, aquei elementi ſobolem, in aere ſuſpenſos arripiens, iiſque ſe conſocians nivem conformare potuit, atque illi ſuis capillamentis ſexangularem & ſtellatam figuram impertiri. Non adſpernandam nitri portionem nivibus ineſſe chymica enchiriſis oſtendit, qua nitrum in ſinu nivis deliteſcens educitur, & Medicus uſus comprobat, dum ex aqua nivis ratione nitri in illa contènti parantur remedia in æſtuoſiſſimis febribus exhiberi ſolita.

Verùm dictum illud è ſacris paginis mihi forſan obtrudet aliquis. *Job Cap. 38.* *Nunquid ingreſſus es theſauros nivis?* tu qui adeò fidenter modum tradis

dis quo in aere conſlentur nives ?
Ultrò fateor A. O. non eſſe apud
me ipſum tanti ponderis , quas pro-
duxi de nivis conformatione , &
credito terræ hyatu coniecturas ,
ut veram & germanam tam inuſi-
tati frigoris cauſam è Democriti
puteo hauſiſſe me perſuaſum ha-
beam; Coniectoris tamen non pror-
ſus improbandi munus obiiſſe me
arbitrabor , ſi in negotio tam ab-
ſtruſo ita fieri potuiſſe naturæ le-
gibus non repugnet , nil enim am-
pliùs à rerum naturalium ſcruta-
tore in re obſcura exigebat Peri-
pateticorum Princeps . Quid ergo
in quæſtione tam ardua & imper-
via dicendum ? Num ad effugium
illud hiſtrioniam exercentibus a-
deò familiare recurrendum qui ubi
fabulæ negotium ita implexum &
involutum eſt , ut nodo ſolvendo
humani ingenii acies non ſit ſa-
tis , pro more habent , Deum ali-
quem è machina in Scenam induce-

 re?

re? ita ſane. Ut ergo aliquid proferam, quod pro vero accipi poſſit, de hac tam horrida Conſtitutione dicam, quod magnus Hippocrates de morbis populariter graſſantibus, ubi Phenomena quędam apparerent, quorum ratio in abdito eſſet dicere conſueverat; Hippoc. Lib. 1. Præn. ἅμα δὲ καὶ εἴ τι θεῖον ἔνεστιν ἐν τῇσι νούσοισι *conſiderandum an ſit quid divinum in morbis*, illud itaq; θεῖον apud Medicos tam in morbis quàm in remediis adeò celebre hic quoque vim habuiſſe cenſendum eſt, ab ipſo Deo nimirùm tam rigidam tempeſtatem fuiſſe excitátam, ut corruptos Seculi mores & vitia novo & inuſitato pœne genere expiaret. Neque enim in ſuis armamentariis juſtiſſimum illum criminum vindicem ſolum ignem & fulmina habere credendum eſt, quæ multorum metu & paucorum periculo jaculetur in terras; in iiſdem enim habet, Pſ. 134 *Glaciem, & Nives, quæ faciunt*

ver-

verbum ejus. Ille eſt qui, ut cecinit Regius Vates, de theſauris ſuis ventos educit, qui temporis momento aerem non minùs quàm maria, in magnas tempeſtates agant, & palam faciant, cui ſerviant, cui militent. Illud ſanè admirationi fuit, quod toto eo tempore quo à ſexta Januarii uſque ad Æquinoctium ferè pertinaciſſimum perſtitit frigus, nunquam hiſcere auſi fuerint auſtrales venti, quod in hiſce regionibus perrarum eſt, cum vel media hyeme rigidiori identidem caput efferre ſoleant ab ora meridionali calidiores flatus, adeò ut ex improviſo liqueſcant nives & regelent flumina ſi quæ priùs glacie erant adſtricta ut quandoque campos inundent, quaſi Deus borealium ventorum miniſterio plectere nos volens auſtrales flatus intra ſuos lares unde ortum habent concluſos voluerit, ne blando ſuo tempore inflictæ pœnæ rigorem delinirent.

nirent. Sic eleganter non minùs quàm ingenioſè Ovidius Jovem qui totum mortale genus aquarum eluvione perdere ſtatuerat, finxit repoſuiſſe tela manibus fabricata Cyclopum, in antris autem æoliis Aquilonem alioſque ventos nebulas fugare ſolitos clauſiſſe, emiſiſſe autem Notos, Euronotos, atque Auſtrum pluviarum pincernam.

Utinam autem malorum hic finis fuerit, & hujuſce anni felicior ſit exitus, quàm fuit initium. Quàm infeſta, quàm pernicialis humano generi fuerit hyemalis hæc conſtitutio, & quænam morborum genera invexerit nemo eſt qui ignoret. Frequentiſſima fuere in hac Civitate, ut de aliis taceam, funera, ac nulla penè domus viſa eſt, quæ pullam veſtem non indueerit. Primò quidem teneros infantes, decrepitos ſenes, & valetudinarios ferè omnes, mox juvenes, & robuſtiores viros, nec ſolum minutam

nuram plebem, ſed non paucos quoque ex Procerum ordinibus hiberni frigoris violentia in Libitinę cenſum deduxit. Tuſſes, deſtillationes, pleuritides, peripneumoniæ, dyſpneæ, & morbi id genus dominatum obtinuere. Rationi autem conſonum fuit, ut hujuſmodi affectus populariter graſſarentur; ſicuti enim auſtrina tempeſtas capiti infenſa eſt, ita Aquilonaris ſpiritalibus organis eſt maximè infeſta. Poſſumus equidem adſcititiis comis, adverſus aeris injurias calvariam munire, ac benę chlamydati, & palliolati corporis extima à frigoris rabie & morſu poſſumus tutari; at quomodo viſceribus in pectoris cavea contentis ab aere rigidiori proſpici poteſt, ſi ab indeſinenti & reciprocante aeris inſpiratu & expiratu vitam præcariam habemus? Non eſt ergo quod miremur, ſi hæc hyems, glatiali aura per oſtium

pa-

patens, thoracis penetralia ſub-eunte, tam diram hominum & cujuſque generis animantium cladem ediderit.

Verùm anne putandum hanc tomalè moratam conſtitutionem tam ſævitiem ſuam expleviſſe, ut in noſtris corporibus labem nullam reliquerit, quæ nova morborum genera hac eſtate non poſſit arceſſere? Si Coi Senis, cui futurorum mens divinatrix divini nomen adſcivit, oraculum adeamus, reſponſa referemus, quæ non multum nobis arrideant. *De tempori-*
3. Aph. XI. *bus*, ajebat ille, *ſi quidem heyms ſicca & aquilonia fuerit, ver autem pluvioſum & auſtrinum, neceſſe eſt æſtate acutas febres fieri, lippitudines, & inteſtinorum difficultates.* Obſervatione profectò dignum eſt, quomodo Hippocrates, Vir in prædicendo alioquin cautiſſimus tam fidenter & abſolutè pronunciarit, quòd ſi hyemem aquilona-

rem,

rem, Ver auſtrinum & pluvioſum exceperit, ex neceſſitate ſubſequi debeant æſtate acutæ febres, & alui profluvia. Aſt ratio ſic fieri oportere ſatis evincit; etenim ſi hyems plus æquo algida & nivoſa ſit parum perſpirant humana corpora, ac ea præſertim quæ debiliora ſunt, unde ſeroſam colluviem cumulari neceſſe eſt, eamq; augeſcere ſi ver pluvioſum ſucceſſerit, qua poſtea per æſtivum calorem difuſa & in motum concita, acutæ febres & alui fluxus oriantur neceſſe eſt. Nec quis putet Hippocratem niſi experientia priùs edoctum tam grande effatum pronunciaſſe; in libris enim Epidemiorum Conſtitutionem habet in qua pars hyemis poſterior, ut in noſtra evenit, aquilonaris fuit cum magno frigore & nivibus, cui ver ſucceſſit pluvioſum unde poſtea memorati affectus Æſtate & Autumno aparuerint.

Ver

Ver equidem quod modō ex-currit & cujus medium jam tene-mus, atq;hyemi algidiſſimæ ſucceſ-ſit, ſub initium viſum eſt ad plu-vioſum propendere velle, non pau-cos tamen Aprilis menſe dies ha-buimus ſiccos, ſine ullis omninò imbribus, ſed ita calentes, ut à canicularium dierum æſtu parum differrent, ſub finem tamen menſis tam magna ac ſubita facta eſt à ca-lore ad frigus converſio, ut unica ferè die rariores ſyntheſes & ho-loſerica deponere neceſſe fuerit, ac è veſtiario pannoſas veſtes re-poſcere, quam mutationem poſtea ſubſecutæ ſunt ingentes pluviæ. Quo tenore veris pars altera pro-ceſſura ſit, ſolus novit qui fecit tempora, dies, & annos. Id ta-men certum eſt hujuſmodi tempo-rum anomalias, & à ſua temperie aberrationes ominoſas eſſe, & mor-borum mali moris, quod Superi avertant, prænuncias. Nam ex eo-

dem

dem Hippocrate, *in legitimis tem-* 3. Aph. Aph. 8.
poribus & convenientem ſervantibus temperaturam morbi legitimi & boni judicii fiunt; in intempeſtivis autem non legitimi & mali judicii.

Sed quid frugis ex hujuſmodi apparatu datur colligere ad præcautionem & ſanitatis cuſtodiam? Paucis dicam quod ſentio. Adverſus temporum tam enormes intemperantias magnum erit præſidium Temperantia, neque ſolùm in victu ſed in omnibus quæ res non naturales vocant Medici. Non inopportunum tamen erit purgationes inſtituere, & ſi opus fuerit ſanguinem mittere. *Quibuſcumque* 6. Aph. Aphor. 47.
convenit venæ ſectio vel purgatio hos Vere purgare, vel venam ſecare oportet, ajebat idem Hippocrates. Magna certè animadverſione particula illa disjunctiva digna eſt; Practicorum enim non pauci magnum piaculum committere ſibi viderentur, ſi purgationem verno tempo-

re

re inſtituentes venam ſimul non tunderent. Aſt quàm longè à divini Præceptoris veſtigiis aberrent nemo non videt. Eſt ubi tantum ſanguinem mittere oporteat, eſt ubi ſolùm purgare liceat, eſt ubi utrumque remedium conveniat. Si verò aliquis ex memoratis affectibus hac æſtate populariter vagari incipiat, boni & periti Medici erit non tam properè & inauſpicatò communibus remediis, ut in morbis ſporadicis, curationes aggredi, rectè
L.3.c.7. propterea Celſus de peſtilenti febre verba faciens ajebat, *ſanguinem non facilè mittere alvum non facilè ducere* ſuſpenſo pede igitur procedendum erit, atque attente obſervandam, qua methodo Natura morborum medicatrix in iis utatur, qui ſpontè aut paucis remediis evadant; illa enim ſibi vias & aggreſſiones invenit, quas prenoſcere & divinare non poſſumus; fateamur enim neceſſe eſt, quandocunque aliqua epidemica affe-

ctio

ctio ex improviſo ſe prodat, eſſe nos juvenes ac tyrones licet medendo ætatem triverimus, ideòque oportere, ut Naturæ quam aucto didacton & doctam ſine Magiſtro Hippocrates dixit nos erudiendos tradamus. 5. in 6. Epid.

Cum ergo propter prægreſſæ hyemis intemperantiam adeò enormem, & veris temperiem hactenus non admodum laudandam non prorſus inanis, & adſpernanda ſit ſuſpicio, ne prę cęteris morbis acutæ febres (quod omen deſpuo) hac æſtate acutarum febrium ſubita tempeſtas ingruat, & buſta cumulent, cumque mihi hoc anno obtigerit de Febribus in univerſum ſtudioſæ Juventuti ſermonem habere, propterea temporis reliquum quod ſupereſt ad implendum tertium hoc & poſtremum medici curſus ſtadium, circa acutarum febrium, quibus epidemici aliquid inſit examen, pro viribus totum impendam.

2001